

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBÍZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖK TISZTVEISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: **Dr. FORSTER KÁROLY** M.KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ
FELELŐS SZERKESZTŐ: TÁRSZERKESZTŐ:
DR. KOVÁCS JÓZSEF **RAKOSI GYÖRGY**
M.KIR. POSTAIGAZGATÓ. M.KIR. POSTAFŐMÉRNÖK

Postajogunk és Kárpátalja visszacsatolása

Irta: Dr. SÁNDORFY KAMILL, a m. kir. igazságügyminisztériumba
beosztott kir. kúriai bíró, egyetemi tanár.

Le droit postal hongrois et le rattachement de la Ruthénie. Par Monsieur le Docteur KAMILL SÁNDORFY, Juge de Cour suprême, affecté au Ministère de la Justice roy. hongr., Professeur d'université. Au point de vue de la législation postale de Hongrie le rattachement des régions subcarpathiques soulève des problèmes intéressants. La question se pose à savoir si l'autonomie de la Ruthénie pourrait s'étendre, entre autres, aux relations juridiques postales. Dans cette question, la législation hongroise se trouve devant une nouvelle tâche. Quant aux territoires rattachés à la Hongrie au sens du jugement arbitral de Vienne, l'article de loi XXXIV de 1938 a donné plein pouvoir au Ministère d'appliquer les règles juridiques hongroises sur tout ce territoire. Une loi spéciale devra stipuler les rapports juridiques de la Ruthénie. Selon l'opinion de l'auteur, l'autonomie ne pourrait pas étendre aux domaines des postes et des télécommunications. Par le fait du rattachement, cette région devient au point de vue postal, une unité juridique resserrée avec le territoire hongrois. La Convention postale universelle ainsi que la Convention internationale des Télécommunications n'admettent que les „pays” et non une partie du territoire des pays pour l'adhésion à l'Union. Les États ne sont pas autorisés à soustraire une partie de leur territoire à l'effet des dispositions des Conventions internationales. Dans les cadres de l'autonomie à donner à la Ruthénie, la législation uniforme hongroise et internationale doit donc prévaloir dans les rapports des postes et des télécommunications.

A Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal egyesítéséről szóló 1938:XXXIV. törvénycikk 1. §-ából kitűnően a Bécsben az 1938. évi november hó 2-ik napján hozott döntőbírósi határozat értelmében tudvalevően Magyarországnak ítélt felvidéki területeket csatolta vissza a magyar állam területéhez. Az idézett törvénycikk tehát tulajdonképpen csupán ezekre a bécsi döntőbírósi határozat alapján visszacsatolt felvidéki területekre vonatkozóan ha-

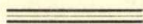
talmazta fel a m. kir. miniszteriumot, hogy a törvényhozás megtehesse további rendelkezéséig mindazokat az intézkedéseket, amelyek a visszacsatolt területek közigazgatásának, törvénykezésének, közgazdaságának és általában egész jogrendszerének az ország fennálló jogrendszerébe való beillesztése céljából szükségesek. Magában a törvény indokolásában is szó szerint bennfoglalt döntőbírói határozatból sem kétséges, hogy a Cseh-Szlovákia részéről Magyarországnak átengedendő területek a határozathoz mellékelt térképen vannak megjelölve; csupán a határok helyszíni megvonása utaltatott a magyar-cseh-szlovák bizottság feladatkörébe. Mindebből világosan kiténik, hogy az azóta a magyar állam területéhez de facto visszacsatolt Kárpátalja tekintetében sem az idézett visszacsatoló törvény, sem az említett döntőbírói határozat rendelkezéseket nem tartalmazott, de nem is tartalmazhatott, mert Kárpátalja de facto visszacsatolása kívül esik mind a döntőbírói határozat, mint pedig az említett törvény körén. Kárpátalja visszacsatolása tekintetében tehát a magyar törvényhozásnak külön törvényt kell alkotnia és ennek a területnek a visszacsatolással kapcsolatos jogviszonyait ezzel a külön törvénnyel vagy e külön törvénybe felveendő rendeletalkotási felhatalmazás alapján rendeleti úton kell rendezni. Kárpátalja visszacsatolását illetően az elhangzott hivatalos nyilatkozatok kilátásba helyezték ennek az újonnan visszacsatolt területnek bizonyos mértékű önkormányzattal való felruházását. Milyenek lesznek ennek az önkormányzatnak keretei, határai, belső tartalma, a magyar törvényhozással és a magyar végrehajtóhatalommal való kapcsolata milyen szabályozást fog nyerni, az természetesen kívül esik a jelen ismertetés körén, amennyiben ezúttal csupán azt a kérdést kívánjuk vizsgálat tárgyává tenni, vajjon ilyen törvényben szabályozandó önkormányzat megadása esetében helyt foghat-e önkormányzat a postai jogviszonyok tekintetében is, vagyis felruházható-e Kárpátalja postai önkormányzattal is.

Ebben a kérdésben mindenekelőtt nemzetközi jogforrásokat kell vizsgálat tárgyává tenni. Postai és távközlési szempontból vegyük elő a Kairóban 1934. évi március hó 20-án kelt Egyetemes Postaszerződés becikkelyezéséről szóló 1935. évi XIII. törvénycikket. Az ebbe becikkelyezett Egyetemes Postaszerződés 1. cikke értelmében ezt a szerződést *országok* kötötték meg. Az Egyetemes Postaegyesületben *országok* vannak bent, ahhoz a jövőben is csak *országok* csatlakozhatnak. Az Egyetemes Postaszerződés 8. cikke a szerződés és az egyezmények tekintetében külön országnak, illetőleg külön igazgatásnak tekint ugyan egyes, ebben a cikkben kimerítően felsorolt gyarmatokat és védnökségeket,

azonban nem nyújt módot arra ezeken a gyarmatokon és védnökségeken felül, hogy valamely ország a maga területének bármely részével is kikapcsolódjék az Egyetemes Postaszerződésből, abban minden országnak a maga egész állami területével bent kell lennie; szerződő félnek nem lehet valamely ország egy részét tekinteni, szerződő fél teljes területével lehet csak valamely ország. Ugyanilyen eredményre jutunk akkor is, ha a Madridban 1932. évben létrejött távközlési nemzetközi egyezményt (1935:XV. törvénycikk) vizsgáljuk. Ennek az egyezménynek tagjaiként annak 1. cikke szerint szintén csak *országok* tekinthetők, az egyezmény tagjaiként szereplő országok alkotják a Távközlés Nemzetközi Egyesületét. Az egyezményhez csak *államok* kormányai csatlakozhatnak. Annak tagjai tehát országrészek nem lehetnek, a jövőben sem lehetnek. Ez az egyezmény is fenntartja azt a lehetőséget, hogy bármely szerződő vagy csatlakozó kormány a maga gyarmatait, védnökségeit, tengerentúli területeit vagy szuverenitása, fennhatósága, illetőleg mandátuma alá tartozó területeinek összességét, azoknak egy csoportját, avagy azoknak csak egyikét mentesítse az egyezmény hatálya alól. *Nincs azonban egyetlen államnak sem joga arra, hogy az anyaország területének bármely részét is elkülönítse az egyezmény hatálya alól*, elszigetelje és külön postai vagy távközlési impériumot adjon neki. Ezekből a nemzetközi egyezményekből világosan kiténik tehát, hogy sem nemzetközi postai, sem nemzetközi távközlési szempontból nem adható Kárpátaljának vagy bármely visszacsatolt országrésznek olyan önkormányzat, amely a magyar postai felségjog köréből kivenné ezeket az országrészeket és külön postai impériummal ruházná fel azokat.

A visszacsatolt felvidéki területek tekintetében egyébként a teljes postai egységesítés már meg is történt. Kárpátalja tekintetében is megjelent egy rendelet és pedig a folyó évi április hó 7. napján közzétett 99.828/1939. IV. 4. számú kereskedelem- és közlekedésügyi miniszteri rendelet, amely a m. kir. posta működését kiterjesztette az 1939. évi március hó 18. napján katonai közigazgatás alá vett, úgyszintén az azóta katonai közigazgatás alá került kárpátaljai területre és kimondta, hogy a m. kir. posta üzletszabályzatai, díjszabásai és a postára vonatkozó összes egyéb hatályos jogszabályok az említett területen hatályba lépnek. Ez a rendelet ugyan nem alapszik törvényen és nem alapszik külön törvényben adott felhatalmazáson sem, de jogilag is nyilván megáll, mert a törvényhozás kétségtelenül szankcionálni fogja utólag és mint szükségrendelet, annak közjogi és magánjogi erejéhez

neni fűződhetik kétség. Kétségtelen azonban, hogy ennek a rendeletnek utólagos jóváhagyását a Kárpátalját visszacsatoló törvényben ugyanolyan módon kell majd megteremteni, ahogy azt, a visszacsatolt felvidéki területek tekintetében az 1938:XXXIV. törvénycikk a visszacsatolás jogi elintézéséig időközben kibocsátott minisztériumi és miniszteri rendeletek és intézkedések utólagos jóváhagyásával megtette. Ez a rendelet tehát, amely intencióiban és jogi felfogásában tökéletesen helyes, nyilván meg fog maradni hatályában és ezt semmiféle önkormányzat sem érintheti, mert ismételjük, ezekben a postai vonatkozásokban a nemzetközi egyezményekre tekintettel önkormányzat nem adható és ennek a területnek ebben a vonatkozásában az anyaország területébe és jogába teljesen bele kell, minden különállási jelleg nélkül, olvadnia. Nemzetközi egyezményekkel belföldi törvény nem ellenkezhetik és így mindaddig, amíg az idézett nemzetközi egyezményekben bentvagyunk, elvileg ki van zárva Kárpátalja részére postai önkormányzat adása.

A levél és távirótítok büntetőjogi védelme.

Irta: Dr. VOIT LÁSZLÓ ügyvéd, m. kir. postatitkár, ügyész.

La protection pénale du secret postal et télégraphique. Par M. le Dr. LÁSZLÓ VOIT, Avocat, Secrétaire de poste au service contentieux. La définition du secret postal et télégraphique selon le code pénal hongrois. Quand la lettre est l'objet de la violation du secret postal? Au point de vue du secret postal, la lettre ne doit pas être revêtue d'adresse, mais elle doit être fermée. Toutes les autres écritures qui sont cachetées sont considérées comme lettres. La dépêche doit être adressée également à une autre personne et doit être fermée. La violation du secret est commise par le fait d'ouvrir l'envoi. Seulement le destinataire a le droit d'ouvrir une lettre ou une dépêche. Dans certains cas, des personnes autres que le destinataire peuvent également ouvrir la lettre. Le code pénal exige en outre que la lettre soit décachetée à bon escient. La personne ouvrant par erreur un envoi, faute d'intention, n'est pas coupable. La possession détermine aussi la culpabilité. Aucune violation de secret n'existe dans le cas où la lettre entre en possession de quelqu'un sans avoir été préalablement la possession d'une autre personne, ou le propriétaire a renoncé à la possession. Après ces généralités, l'auteur fait connaître la violation du secret postal et télégraphique commise par un employé de poste. L'Etat assure une protection pénale aux correspondances et aux télégrammes mis à la poste. Le délit commis par un employé de poste ne diffère pas des délits mentionnés plus haut; toutefois, il y a une différence dans la personne du délinquant qui entraîne, en cas d'un agent de poste, une répression plus

grave. Dans des cas prescrits par la loi, la poste a le droit d'ouvrir les envois sans autorisation de l'expéditeur ou du destinataire.

A titok az egyes egyének személyi jogkörébe tartozó fogalom, amiből az következik, hogy mindenkor személyes körülmények határozzák meg, hogy a titokról kik és mily esetben szerezhessenek tudomást. A titokhoz fűződő személyi érdekeket a büntető törvénykönyv (Btk.) is értékeli, amikor a titok megsértésének egyes eseteit büntetőjogi tényadékokká minősít és büntetőjogi védelemben részesít. A Btk.-ban foglalt s a titokra vonatkozó rendelkezések közül ebben a cikk keretében csak a levél és táviratokkal kívánok foglalkozni, mivel a postai szolgálat alatt a levél és táviró titoksértés egyike a leggyakrabban előforduló bűncselekményeknek. Ahhoz azonban, hogy adott esetben meg tudjuk állapítani azt, hogy a levél- vagy távirattitok bűncselekménye fennforog-e, a büntetőtörvénykönyvben a cselekmény elkövetésére megállapított tényelemeket ismernünk kell.

A levél- és távirattitkot a Btk. 200—201. és 327. §-ai védik. A 327. §. a levél és táviratsürgönytitoknak magánszemély által való megsértéséről, a 200. §. a levéltitoknak, a 201. §. pedig a távirattitoknak postai alkalmazott által való megsértéséről szól. Az egyes szakaszok tényelemeit — a legfelső bíróságunk joggyakorlatával együtt — fogom részleteiben ismertetni.

A Btk. 327. §-a a következőket tartalmazza:

„Aki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot vagy távsürgönyt tudva jogosulatlanul felbont; úgyszintén aki másnak szóló, habár le nem pecsételt levél vagy távsürgöny birtokába helyezi magát avégett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló célból másnak jogtalanul átadja: vétséget követ el és nyolc napig terjedhető fogházzal büntetendő.

Aki pedig a föntebbi módon tudomására jutott titkot közzéteszi, vagy azt a levél, irat vagy távsürgöny küldőjének vagy címzettnek károsítására használja föl: három hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.“

Ez a szakasz három rendbeli sértést különböztet meg, illetve emel ki s minősít büntetendő cselekménynek:

- 1) másnak szóló levél, lepecsételt irat vagy távsürgöny tudatos jogtalan felbontását;
- 2) másnak szóló, habár le nem pecsételt levél vagy távsürgöny birtokbavételét, abból a célból, hogy a tartalmát megtudja, vagy azt hasonló célból másnak jogtalanul átadja;

3) az említett módok valamelyike útján tudomására jutott titoknak közzétételét, vagy levél, irat távsürgöny küldőjének vagy címzettjének károsítására történő felhasználását.

A Btk. 327. §-ában meghatározott titok sértés alanya (elkövetője) mindenki lehet, kivéve a postai alkalmazottakat, akikre nézve a postára adott levél vagy csomag, illetve távirat tekintetében a Btk. 200. és 201. §-ai az irányadók. A postára nem adott, vagy postai kezelés alatt már nem álló levéllel, távirattal elkövetett titoksértés azonban akkor is a Btk. 327. §-a alapján bírálendő el, ha elkövetője postai alkalmazott volt.

Az 1) alatt ismertetett cselekmény három elkövetési tárgyat említ, ezek a másnak szóló levél, a lepecsételt irat és a távsürgöny.

A levél fogalmát a büntetőtörvénykönyv nem határozza meg. A deliktum fennforgásának elkövetése szempontjából irányadóul e tekintetben nem a postai szabályok, hanem a Kúriának 8876/1905. számú ítélete szolgál, amely szerint „...levélnek tekintendő minden bármely alakban szerkesztett írásbeli kérdés vagy értesítés, amely meghatározott személyhez van a küldőtől címezve és akár személyi, akár vagyoni, akár bármely társadalmi ügyre vagy eseményre vonatkozik.“ A Kúriának ezzel az álláspontjával egyes büntetőjogi szakíróink nem értenek egyet, (Angyal, Finkey) mert véleményük szerint nem szükséges, hogy a levél írásbeli közleményt tartalmazzon, mivel írást helyettesítő vagy pótló formában (gyorsírási jelek, ábrák, stb.) jelentkező közlés, sőt az üres papírlap vagy boríték is a levél fogalma alá eshetik. Ezt az álláspontot azonban ezideig a bírói gyakorlatunk nem tette magáévá.

A levél csak akkor tárgya a titoksértésnek, ha személytől-személyhez van címezve, azaz ha megállapítható, hogy bizonyos személytől ered s bizonyos személyhez szól. A címzés nem okvetlenül szükséges, hanem elegendő, ha a gondolatközlés valakihez intézve van. Pl. megbízom a hordárt, hogy a megcímezetlen borítékba helyezett levelet A-nak vigye el. Szükséges továbbá, hogy a levél „másnak“ szóljon és hogy „zárt“ legyen. Az első feltétel nem igényel bővebb magyarázatot, mert az természetes, hogy az, akinek a levél szól, jogosult annak felbontására. A második feltételt (zárt) a törvény a tényelemek között nem sorolja fel, hanem csak levelet említ s utána lepecsételt iratról beszél. Ez az előfeltétel következik egyrészt abból, hogy a törvény felbontást említ, márpedig felbontani csak zárt levelet lehet, másrészt a törvényben büntetendőnek van minősítve (1. a 2. alattit) a „habár le nem pecsételt levél“ birtokba vétele. Ezekből okszerűen következik,

hogy a felbontás tárgya a lepecsételt, helyesebben lezárt levél. A bírói joggyakorlat ugyanis nemcsak a lepecsételt levelet tekinti lezártnak, hanem a levél borítékának bármely más módon történő lezárását is (a boríték leragasztása, átvarrása, ólomzárral való ellátása, stb.). Az a döntő, hogy a levélzár felismerhető legyen s valóban akadályul szolgáljon a tartalmához való hozzáférésnél. A szétesés, bepiszkolás ellen való keresztkötés, átzsinegelés nem levélzár.

A levelet, mint tényálladási elemet részletesebben ismertettem, mivel postai vonatkozásban — mint elkövetési tárgy — a leggyakrabban a levél fordul elő.

A lepecsételt irat alatt minden olyan írásbeli gondolatnyilvánítást kell érteni, ami a levél fogalmán kívül esik. Az iratot a levéltől röleg az különbözteti meg, hogy nincs máshoz címezve. A felbontás cselekményével a mást illető iraton csak akkor követhető el a titoksértés, ha az le van pecsételve, illetve — mint azt már a levélnél is mondtam — más módon van lezárva.

A sürgöny alatt — a bírói gyakorlat — a feladónak a postai szabályok szerint a címzetthez juttatandó iratot ért. Büntetőjogi szempontból a levélhez annyiban hasonlít, hogy valakihez címezve van, az irattal pedig közös vonása az, hogy mindig írásbeli gondolatot tartalmaz. A cselekmény megvalósítása szempontjából szükséges, hogy a távirat „másnak szóljon“ és „lezárt“ állapotban legyen.

A titoksértés cselekménye tudva jogosulatlanul való felbontással követhető el. A levél és távirat felbontására a címzett, az irat felbontására pedig az jogosult, akit az megillett. Más személy által történő felbontás már jogosultnak nem tekinthető, vagyis jogtalanul történik s büntetendő cselekményt képez. Egyik felső bíróságunk ítéletében a levél feladóját is elmarasztalta, mert az általa feladott, de a címzettnek már kézbesített levelet felbontotta.

A bírói gyakorlat a felbontás alatt a levélnek stb. a borítékból való kivételét érti. Ez történhet a boríték felszakításával, a zárt levelezőlappnál a zárószalag körültepesésével, a pecsét eltávolításával, ragasztóanyag felolvasztásával, stb., de történhet oly módon is, hogy a boríték megsértése nélkül vesszük ki a levelet, pl. a levelet a boríték valamelyik részén kigönyölítjük. A levélnek átvilágítással történő elolvasása anélkül, hogy az a borítékból kivétellett volna, a bírói gyakorlatunk értelmében felbontásnak nem tekinthető.

Egyes jogszabályaink azonban módot nyújtanak arra, hogy bizonyos esetekben a leveleket és táviratokat a címzettekén kívül más

személyek is felbonthassák. Közjogi vonatkozásban ilyen rendelkezést tartalmaz többek között a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. t.-c. 154. §. 2. bekezdése a letartóztatásban lévő levelezésére; a Bp. 171. §-a alapján lefoglalt levelek, táviratok és egyéb küldemények felbontására nézve a Bp. 186. §-a; a Bp. 172. §. 2. bekezdése a terhelt és védője között váltott levelekre nézve; az 55.673/1885. I. M. számú rendelet a fegyintézetekben lévő levelezésére vonatkozóan stb. Magánjogi vonatkozásban felbontásra jogosult a szülő a kiskorú gyermeke, gyám a gyámoltja leveleire vonatkozólag, de nagykorúság elérése után a szülőt ez a jog már nem illeti meg. Felbontásra jogosult továbbá a meghatalmazott, a jogutód, a megbízás nélküli ügyvivő stb.

A levél felbontásával kapcsolatban külön kívánok rámutatni arra, hogy úgy a magyar jogi irodalom, mint a bírói gyakorlat álláspontja értelmében a férj felesége leveleinek felbontására nem jogosult. A Kúria 8063/1902. számú ítélete indokolásában kimondotta, hogy midőn a férj a feleségének küldött levelet megszerezve azt felbontotta, jogszerűtlenül cselekedett.

Mint már említettem, a büntető törvénykönyv nem elégszik meg a felbontás jogtalanságával, hanem megkívánja, hogy a tettes „tudva” jogtalanul bontja fel a levelet. A tettesnek tehát, hogy cselekménye büntethető legyen, tudnia kell, miszerint a titoksértés tárgyát képező levél, irat vagy távirat nem neki szól s annak felbontására jogosítva nincs. Aki tévedésből vagy gondatlanságból (mert pl. nem nézte meg a címet) bont fel idegen levelet, szándék hiányában nem büntethető.

A 2) alatt ismertetett cselekménynél a törvény — habár le nem pecsételt — levelet és táviratot említ. Hogy ezek alatt mit kell értenünk, arra már előbbiekben rámutattam. Felmerülhet itt azonban az a kérdés, hogy miért maradt ki a felsorolásból az irat. Dr. Angyal Pál ennek okát abban látja, hogy az irat rendszerint nem tartalmaz titkot s azáltal, hogy annak tulajdonosa azt le nem pecsételi vagy más módon le nem zárja, kifejezésre juttatja, hogy annak tartalmát mások előtt nem is akarja rejtve tartani.

A birtokba helyezésnek mint törvényes tényelemnek megállapíthatóságához — a bírói gyakorlatunk — egyrészt a dolognak (levél stb.) más birtokában létét, illetve másnak a dologra vonatkozó birtokigényét, másrészt a birtokszerzésre irányuló aktív tevékenységet kíván meg (Kúria 2901/1897. sz. ítélete). Abban az esetben tehát, midőn a levél valakinek birtokába jutott s ezt közvetlenül megelőzőleg nem volt senkinek sem a birtokában vagy kivehető, hogy a tulajdonos a

birtokról lemondott (derelictio) birtokba helyezkedésről s titoksértésről nem lehet szó. Ily értelmű indokolást tartalmaz a Kúria 8354/1903. számú ítélete, amely szerint aki egy eldobott, immár uratlan levelet talál s azt elolvassa, miután nem célzatosan, hanem pusztán véletlenségből jutott annak birtokába, nem büntethető. Az említett jogesetnél a birtokba helyezkedési tényelem megállapításához hiányzik másnak a levélbirtokára vonatkozó igénye és hiányzik a birtok megszerzésére irányuló aktív tevékenység is. Ha azonban valaki, mielőtt levelét eldobná összetépi, vagy tűzbe dobja, szóval azt megsemmisíteni s más részére hozzáférhetlenné tenni igyekszik s harmadik személy az összetépett levéldarabokat összegyűjti és egybeállítja, ez már birtokba helyezkedés és büntetendő cselekmény. Ugyanis ennél a jogesetnél már megállapítható a birtok szerzésre irányuló aktív tevékenység, mert a levélrészeket feltehetőleg a célból vette ki a papírkosárból s állította össze, hogy annak tartalmát megtudja. Ezt a tételt fejezi ki a Kúriának 6735/1883. számú ítéletével helybenhagyott első és másodfokú bírósági ítélet, amely bűnösnek mondja ki a vádlottat a levéltitok megsértésének vétségében, mert a levél birtokosa által darabokra tépett papírkosárba dobott levél töredékeit magához vette, hogy azokat összeállítva a levél tartalmát megtudja.

Mint ahogy az előbb ismertetett kúriai ítéletből is kitűnik, a birtokba helyezkedésnek csak az esetben lesz büntető jellege, ha ez a levél vagy távirat tartalmának megtudása, illetve hasonló célból másnak való átadása céljából történik. Ha tehát valaki pl. azért helyezi magát a levél birtokába, hogy azt megőrizze, vagy hogy a címzettnek kézbesítse, stb., büntetendő cselekmény nem forog fenn. (Kúria 11968/1883. számú ítélete.)

A 3) alatt ismertetett cselekmény a levélben, iratban, illetve táviratban foglalt s felbontás, birtokba helyezkedés vagy átadás útján tudomására jutott titoknak közzétételével, illetve a küldőnek vagy a címzettnek károsítására történt felhasználásával követhető el.

A törvény e helyütt büntetendő cselekménynek csak fent említett módon tudomásra jutott titoknak közzétételét vagy károsítására való felhasználását minősíti, amiből az következik, hogy nem minden levél, irat vagy távirat tartalmának közzététele vagy károsítási célból történt felhasználása tölti be a bűncselekmény tényelemeit. Ahhoz, hogy a bűncselekmény megvalósuljon, szükséges egyrészt, hogy a levél stb. tartalma a titok fogalma alá essék, másrészt pedig, hogy a titok a tettes tudomására a levél stb. felbontása, vagy birtokba vétele útján jus-

son. Azt a további kérdést, hogy a közzétett, illetve károsításra felhasznált levél tartalma titkot képez-e, minden esetben külön-külön a bíróságnak kell eldöntenie. Példaképpen megemlítem, hogy a Kúria 8934/1883. számú ítéletében kimondotta, hogy „a zárt levélben foglalt, hírlapi közlésre szánt tudósítás is mindaddig titkot képez, amíg azt a címzett közzé nem teszi.“

Ezzel a magánosok által elkövetett levél és távirat titoksértés ismertetését befejezve, áttérek a levél és távirat titoknak postai alkalmazott által történő megsértésének ismertetésére.

Az 1936:XXXV. t.-c. és az 1888:XXXI. t.-c. a gondolat-közlés és annak továbbítása terén oly helyzetbe hozza a feleket, hogy bizonyos kivételtől eltekintve, nem választhatják meg szabadon a sokszor titkos jellegű közléseik továbbításának módját, hanem kénytelenek magukat a postára, illetve postai alkalmazottakra bízni. Az állam a kényszer gyakorlásával nem menekülhet ama kötelezettsége alól, hogy a postát igénybe vevő feleket az alkalmazottai részéről elkövethető titoksértésekkel szemben büntetőjogi védelemben ne részesítse. Erről a büntetőjogi védelemről szól a Btk. 200-as és 201. §-ai.

A Btk. 200. §-a szerint „Az a postahivatalnok vagy szolga, aki a postára adott levelet vagy csomagot a törvényben meghatározott eseteken kívül, felbontja, visszatartja vagy megsemmisíti, vagy másnak ily cselekményt megenged, vagy ahhoz segédkezet nyújt: a levéltitok megsértésének vétségét követi el és hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A Btk. 201. §-ában foglaltak szerint pedig „Azon táviráda hivatalnok vagy szolga, aki a távirádra bízott sürgőnyt meghamisítja, törvényellenesen felbontja, visszatartja vagy megsemmisíti, vagy annak tartalmát jogtalanul mással közli, vagy másnak ilyenmű cselekményt megenged, vagy ahhoz segédkezet nyújt: a táviradai titok megsértésének vétségét követi el és hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

Általánosságban előre kívánom bocsátani, hogy a postai alkalmazott által elkövetett levél és távirat titoksértési deliktum az előbbiekben ismertetett deliktumtól lényegileg nem különbözik, éppen ezért a postai alkalmazott által elkövetett titoksértés tényelemeit csak annyiban ismertetem, amennyiben azok az előbbiektől eltérnek. A két deliktum között különbség csak a bűncselekményt elkövető személyében van, mert e bűncselekményt ugyanis csak azok a postai alkalmazottak követhetik el, akik a cselekmény elkövetésének időpontjában a hivataluknál fogva a küldeményhez hozzáférhettek.

Az elkövető személyében rejlő különbség viszont maga után vonja a lényegében azonos cselekményért járó súlyosabb megtorlást. Ennek nagyarázatát abban találjuk, hogy míg a magánszemély által elkövetett titoksértés csak egy jogot, az érdekelt személynek a titokhoz fűződő személyi jogát sérti, addig a postai alkalmazott a személyi jogon kívül megszegi a hivatali kötelességét is. Ez teszi indokolttá a postai alkalmazott cselekményének súlyosabb büntetőjogi beszámítás alá vonását.

Az előbbieken már ismertettem azt az esetet, amikor a postai alkalmazott is a Btk. 327. §-a alapján felel, most rámutatok arra az esetre, amikor a magánszemély cselekménye viszont a Btk. 200. és 201. §-ai alá vonhatók. Abban az esetben, ha a postahivatalnok, mint tettes mellett bűnsegédi bűnrészesi minőségben magánszemély működik közre s a cselekmény a levél vagy távirat visszatartásával, illetve megsemmisítésével, vagy a távirat meghamisításával lett elkövetve, mivel ezek a cselekmények csak postahivatalnok által elkövetve büntethetők, azaz itt a hivatalnoki jelleg osztható személyes tulajdonság, következésképpen aki postahivatalnokot e cselekmény valamelyikének elkövetésére felbújt vagy segédkezet nyújt a Btk. 200., illetve 201. §-a alapján büntetendő. A levélfelbontás esetében már más a helyzet, itt a hivatalnoki minőség már nem osztható, hanem oszthatatlan személyes körülmény, tehát aki postahivatalnokot a levél felbontására reá bírja, nem a Btk. 200., hanem a 327. §-ának rendelkezései szerint büntetendő.

A cselekmény a postára adott levéllel, csomaggal, illetve távirattal követhető el. A Btk. 200. és 201. §-ai csak addig nyernek alkalmazást, amíg a küldemények postai kezelés alatt állanak (pl. a levél a levélszekrénybe történt bedobástól a kézbesítésig). A postára adást megelőző, vagy a kézbesítést követő időben elkövetett titoksértések a Btk. 327. §-ának rendelkezései alá esnek. Az elkövetési tevékenység a felbontás, a visszatartás és a megsemmisítés. A felbontásra nézve az előbbieken előadottak ide is vonatkoznak. A visszatartás alatt a levélnek stb. rövidebb vagy hosszabb ideig történő — s a postai kezelési szabályokkal ellenkező — visszatartását kell érteni. A megsemmisítés pedig a küldeménynek elégetését, eltépését, stb. jelenti.

A büntethetőség további feltétele, hogy a cselekmény „a törvényben meghatározott eseteken kívül“, illetve törvényellenesen követtessék el. Ez az előfeltétel kb. egybeesik a 327. §-nál ismertetett jogellenességgel. Az ott ismertetett kivételek itt is alkalmazást nyernek azzal a kiegészítéssel, hogy az 1936:XXXV. t.-c. 8. §-a is módot nyújt a postai

küldeményeknek, a feladó vagy a címzett hozzájárulása nélkül való felbontásához: 1) ha a küldeményt nem lehet kézbesíteni s a felbontás a címzett vagy a feladó megállapítása végett szükséges, 2) ha a küldemény megsérült és a felbontás a tartalom megállapítása és biztosítása érdekében szükséges, végül 3) ha alapos gyanú van arra, hogy a küldemény a szállításból kizárt, vagy olyan dolgot tartalmaz, amelynek szállítási feltételeit nem tartották meg, vagy amelynek feladása postajövedéki kihágást állapít meg és a felbontás a tartalom megállapítása végett szükséges.

Mint érdekességre kívánok rámutatni, hogy a törvény a levél vagy a csomag tartalmának közlését mint büntetendő tényelemet nem említi. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy a levél vagy csomag tartalmáról csak akkor szerezhetünk tudomást, ha azt felbontjuk s a törvény a felbontás tényét bünteti, ahhoz pedig, hogy a felbontás ténye megállapítható legyen, nem szükséges a tartalomról való tudomásszerzés is.

A törvénynek ez hiányossága, mert az a postai alkalmazott, aki a postára adott levelezőlapot elolvassa s annak tartalmát harmadik személlyel közli, a Btk. 200. §-a alapján nem büntethető, mivel a deliktum csak felbontással, visszatartással és megsemmisítéssel követhető el. Ugyanez a helyzet a postautalvány és a szállítólevél szelvényére írt közleményeknél is. Az ily cselekményt elkövető postai alkalmazottakkal szemben legfeljebb a Btk. 328. §-ában meghatározott titok tiltott felfedése, esetleg a Btk. 479. §-ában meghatározott hivatali titok elárulásának vétsége volna alkalmazható, de ezek csak mint kisegítő jogszabályok vehetők figyelembe s csak akkor, ha a cselekmény a többi törvényes tényelemeket is betölti.

Rá kívánok mutatni végül a Btk. 327. §-ának hiányosságaira is. A büntetőtörvénykönyvünk a 327. §-nál — ellentétben a 200. §-tól — az elkövetési cselekmények közé a visszatartást és a megsemmisítést nem vette fel. Büntetés alá kellene venni tehát azt, aki másnak szóló levelet vagy táviratot megsemmisít, visszatart vagy ily cselekménynél közreműködik. Ezzel meg lehetne teremteni az összhangot a Btk. 200. és 201. §-ai és a 327. §-a között, ami indokoltnak is látszik, mert nem kisebb jogsérelem áll elő a cselekménynek magánszemélyek által való elkövetése esetén, mint akkor, amikor azokat postai alkalmazott követi el.

A távbeszélő titokkal kapcsolatos büntetőjogi kérdéseket ez alkalommal nem vizsgáltam, ennek tárgyalására egy későbbi cikk keretében fogok visszatérni.

A levegő nemesítése.

Irta: WANGLER GYULA m. kir. postaműszaki tanácsos.

Le problème de l'air conditionnement. Par M. JULES WANGLER, conseiller technique de poste. Résumé: L'auteur donne la définition de l'air conditionnement et fait connaître le développement historique de cette méthode. Ensuite il traite en générale la tâche de l'air conditionnement et ses bases physiques et physiologiques. Après une description générale des diverses systèmes, l'auteur fait connaître la nouvelle installation de l'air conditionnement du central téléphonique „Erzsébet” de Budapest, qui est actuellement en construction.

Az egészségügyi technikának azt az új eljárását nevezik így, mely az emberi tartózkodásra és ipari célokra szolgáló helyiségekben a levegő tisztaságát, hőfokát, nedvességtartalmát és legújában már az iontartalmát is megfelelő berendezésekkel szabályozza, illetőleg előre megállapított határértékek között tartja. Ennek az eljárásnak és a vonatkozó berendezéseknek a megjelölésére még a „légüdités“, „klimatizálás“, az angol „Air Conditioning“ nyomán „kondicionálás“, a német „Wetterfertiger“ fordításaként pedig „jóidőgép“ elnevezésekkel is találkozunk.

A levegőnemesítésre való törekvés az Amerikai Egyesült Államokból indult ki, ahol a központi fűtőberendezések sokkal szélesebb körben terjedtek el, mint Európában. Általános a tapasztalat, hogy központi fűtéssel felszerelt, tehát hatályos légsere nélküli helyiségekben a levegő kiszárad, vagyis a levegőnedvesség tartalma erősen csökken, az ilyen levegő pedig a nyálkahártyákat erősen szárítja, mert a száraz levegő mohón veszi fel a vizet onnan, ahol van. A száraz levegőjű helyiségek berendezései és falai is kiszáradnak, ezáltal erős porképződés indul meg, amit a száraz levegő hatása alatt a tárgyak mozgatásával együttjáró surlódással keletkező elektromos töltés is fokoz. A nyálkahártyák szárazsága és a por köhögési ingert vált ki, a közérzet kellemetlenné válik, a legtöbb berendezési tárgy pedig gyorsan elpusztul. Ezek a jelenségek készítették az amerikai egészségügyi technikusokat az „American Society of Heating and Ventilating Engineers“ rövidítve „A. S. H. V. E.“ tagjait, hogy a levegő állapotváltozásának élettani hatásait különböző viszonyok között kísérleti alapon orvosok bevonásával széleskörű vizsgálat tárgyává tegyék és a megállapításaik alapján megfelelően készült berendezésekkel úgy kezeljék a levegőt, hogy az az emberi tartózkodásra kellemes, az egészségre ártalmatlan, az anyagokra pedig káros ne legyen.

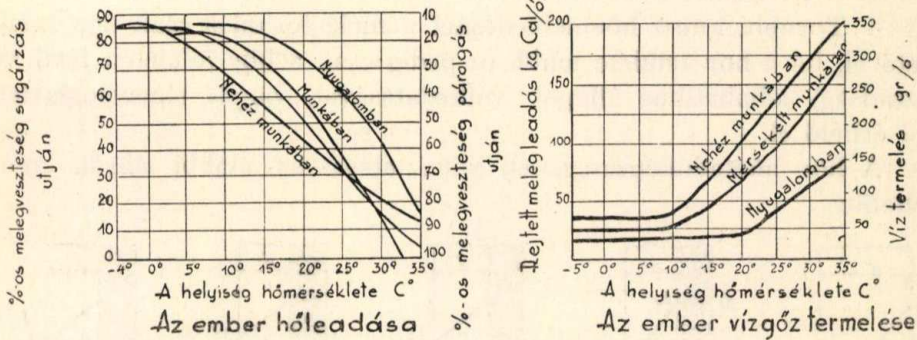
A levegőnemesítés Európában a világháborút követő években kezdett tért hódítani. Az első berendezések 1920-ban Angliában és Franciaországban készültek, majd 1924-ben már Németországban és az északi államokban is létesültek. Az első berendezések jobbra az ipari termelés javítására, illetőleg a termékek megóvása érdekében készültek. Így a textil-, dohány-, papír-, bőr-, élelmiszer-, cukorfeldolgozó-ipar vette igénybe elsősorban, majd az emberi tartózkodásra szolgáló helyiségekre, ú. m. színházakra, zene- és olvasótermekre, vendéglőkre, áruházakra, hivatali épületekre és végül a bérházakra terjedt ki a használata. Legújabbán pedig már a közlekedési eszközök körében is mind szélesebb körben hódít teret és pedig a vasúton, valamint az óceánjáró személyhajókon. Utóbbi alkalmazási köreinek célja az ablakszellőztetéssel együtt járó szenny- és a huzatjelenség kizárása, továbbá hosszabb utak alkalmával az utasoknak éghajlati változásoktól való megóvása.

Hazánkban csak napjainkban vette kezdetét a levegőnemesítő berendezések létesítése, aminek oka, hogy a költséges és alig néhány évvel ezelőtt még nem egészen kiforrott berendezések létesítésétől szakköreink a gondos előrelátás óvatosságával tartózkodtak. A külföldi nagy reklámmal hirdetett berendezések a műszaki divat látszatát keltezték és ez a körülmény is bizonyos fokú tartózkodást váltott ki a szakkörökből. Azonban a tárgykör komoly és széles tudományos alapon mozgó irodalma, valamint a külföldön nagyszámmal készült berendezések használatánál szerzett értékes tapasztalatok ismerete nálunk is megindította a klimaberendezések létesítését. Az Erzsébet távbeszélő központ részére épülő teljesen automatikus működésű levegőnemesítő berendezés létesítésével a magyar posta hagyományaihoz híven a hazai egészségügyi technika terén is úttörő munkát végez.

A levegőnemesítés feladatkörét ú. m. a levegő hőfokának, nedvesgéttartalmának szabályozását, a levegő tisztítását és felújítását tekintve meg kell jegyeznünk, hogy a levegőkondicionálás nem azonos a központi fűtéssel, sem a hűtéssel, szellőztetéssel, légnedvesítéssel, vagy más a levegő kezelését célzó eljárással, mert ezek mind csak elemei a levegőnemesítésnek. Az egészségügyi technikának a felsorolt, de különálló részeként szereplő eljárások racionális összefoglalását jelenti a klimatechnika.

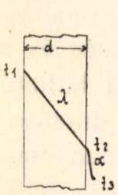
Az élettani megfigyelések eredményeit és azokat a fizikai törvényeket, melyek a levegőnemesítő berendezések elvi alapjait alkotják, az alábbiakban ismertetjük.

Az emberi test a külső hőmérséklettől és a munkakifejtés mértékétől függően a bőrfelületen és a légzőszerveken át meleget és vizet ad le. A test hőleadásának 10–15%-a a légzőszerveken át, a többi 85–90% pedig sugárzás, vezetés, konvekció és párolgás útján történik. Alacsony (15°C alatti) külső hőmérséklet mellett túlnyomórészt sugárzás útján, magasabb hőfokon pedig nagyrészt párolgással történik az emberi test hőátadása a környezetnek. A külső hőmérséklet és az emberi testnek sugárzás, valamint párolgás útján történő hővesztése közötti %-os összefüggést, továbbá az emberi test vízleadását ugyancsak a külső hőfok függvényében az alábbi diagrammok szemléltetik:

A diagrammok azt mutatják, hogy az emberi szervezet változó hő- és vízleadásra képes. Ez a körülmény a test hőmérsékletének szabályozása érdekében igen fontos körülmény, mert enélkül igen könnyen következnek be az egészségre káros hővesztés, vagy hőtárolás. A hőleadást a központi idegrendszer szabályozza, a bőr hőleadó képességének és az izzadságkiválasztásnak változtatásával.

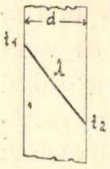
A bőrön át történő hőleadás bizonyos fokig hasonló egy falon át történő hőátadáshoz.

$$W = (t_1 - t_2) \frac{\lambda}{d}$$

ahol W az átadott meleg $\text{Cal}/\text{m}^2 \cdot \text{óra}$, t_1 és t_2 a fal két oldalán lévő hőmérséklet, λ a hővezetési tényező.

Ezt a képletet az ember bőrre vonatkoztatva t_1 a vér hőmérséklete, t_2 pedig a bőrfelület hőmérséklete. Továbbá mivel a bőr felületéről a környező levegőnek adja át a meleget, ez utóbbi hőátadásra nézve a következő összefüggés áll fenn:

$$W = (t_2 - t_3) \alpha$$

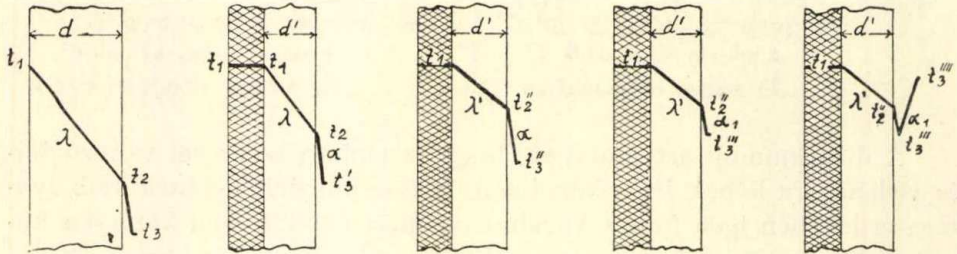
ahol t_3 a környező levegő hőmérséklete, α pedig a hőátadási tényező.

A bőrre nézve a „ d ”, „ α ” és „ λ ” értékek változóak. A „ d ” értéke függ attól, hogy a vér milyen mértékben járja át a bőrt.

Ha jobban átjárja „ d ” értéke csökken. λ értéke a bőr nedvességtartalmától és a bőr szövetének összehúzódásától függ. Végül α a bőrfelület állapotától és nedvességétől függ. A külső hőfok növekedésével a következő fokozatokban történik a hőleadás szabályozása.

1. A vérbőség következtében „ d ” kisebb lesz.
2. A bőr átnedvesedése következtében λ növekszik.
3. A bőrfelület nedvesedése következtében α növekszik.
4. További külső hőemelkedésnél a melegtorlódás csak úgy kerülhető el, ha a bőr felülete lehül, ez pedig csak a bőr felületén lévő víz (izzadság) adiabatikus állapot változtatásával, vagyis elpárologtatásával érhető el.

A bőr hőátadóképességének változtatását az alábbi ábrák szemléltetik:

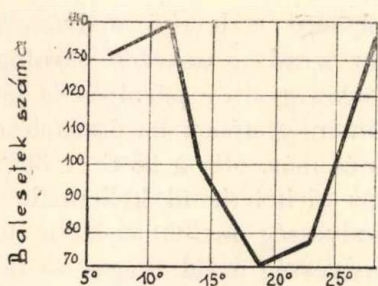

A külső hőfok csökkenésével a vérbőség is csökken, miáltal „ d ” értéke növekszik a bőr megvastagodik, λ és α értéke nő, vagyis a hőátadás fokozatosan csökken.

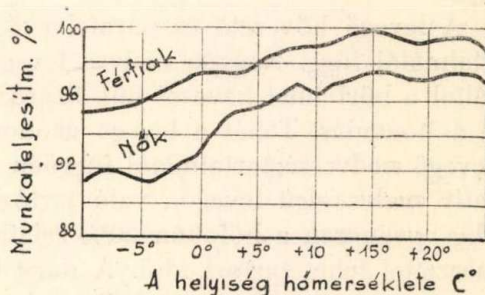
Az eddigiekből is kitűnik, hogy az izzadság kiválasztásának igen nagy szerepe van az emberi szervezet hőszabályozásában. Az izzadásnak kétféle alakja van. Az egyik láthatatlan, ez diffúziós jelenség és a test hőszabályozásában nincs jelentősége. A másik formája a látható vízkiválasztás, ez az izzadság mirigyek működésének az eredménye, aminek a legjelentősebb szerepe van a hőszabályozásnál, azonban csak akkor eredményes, ha el is párolog, mert csak így csökken a bőr felületi hőfoka. Elpárologás nélkül nem javul a közérzés. Az el nem párologott izzadság a test feleslegesen elpazarolt munkája. A felesleges izzad-

ság megerőltetés (bágyadtság) érzetét kelti, mert az izzadság mirigyek szabályozását a központi idegrendszer végzi. Felfokozott izzadás fárasztja az agyat és ezáltal az agy egyéb tevékenységére kevesebb energiánk marad. Ezt kísérletileg is igazolták oly módon, hogy kísérleti személyekkel fokozódó hőmérsékleten matematikai feladatokat végeztettek. A fokozódó izzadságkiválasztás mellett a szellemi tevékenység mértéke és értéke csökkent.

Vizsgálat tárgyává tették gyárakban a helyiségek hőmérséklete és a munkateljesítmény, valamint a balesetek száma közötti összefüggést. Ezek eredményét az alábbi két diagram szemlélteti, melyekből kitűnik, hogy mindkét nembeli munkások teljesítőképességüknek maximumát a munkahelyiség 15°C körüli hőmérsékletnél érték el. Viszont a baleseti szám a 18°C hőmérsékletnél volt a minimális, vagyis ennél a hőmérsékletnél volt a legyelelem a legéberebb.

A munkahelyiség hőmérséklete C°

A levegő hőmérsékletének befolyása a munkateljesítményre

A levegő állapotának jellemzésére a hőmérsékletén kívül a nedvességtartalma is fontos tényező. Az atmoszférikus levegő a hőmérséklettől függően mindig tartalmaz bizonyos mennyiségű vizgőzt. Ha a maximális vizgőzmennyiséget tartalmazza a levegő, ami benne az adott hőfokon elfér, akkor telítve van. Ha nincs telítve a levegő párával, hanem annál kevesebbet tartalmaz, akkor a jelenlévő és az adott körülmények között a telítettséghez szükséges páramennyiség hányadosát nevezik a relatív nedvesség mértékének, amit %-ban szokás kifejezni. A levegő 1 m³ térfogategységében jelenlévő és grammokban kifejezett páramennyiség a nedvesség abszolút mértéke.

Az abszolút nedvességtartalom meghatározására bizonyos térfogatú levegőt jó víznyelő képességű anyagon (klórkalcium, koncentrált kén-sav stb.) vezetnek át. A víznyelő anyag súlynövekedéséből számítható ki a páratartalom.

A relatív nedvességtartalom megállapítására szolgáló egyik eszköz az Auguszt-féle pszichrometer, mely két hőmérőből áll. Az egyiknek higanytartó gömbjét vízzel átitatott szövet burkolja. Ez az úgynevezett nedves hőmérő, a másik a száraz. A száraz hőmérő a levegő uralkodó hőmérsékletét mutatja, míg a nedves hőmérő a körülötte levő víz párolgása következtében alacsonyabb hőmérsékletet mutat. A különbség a két hőmérő között annál nagyobb, minél szárazabb a levegő. Esős időben egyformán mutatnak, mert akkor nincs párolgás. A két hőmérő adataiból és a légnyomásból számítják ki a relatív nedvességtartalmat. A számítások mellőzésére azonban már kész táblázatok vannak, melyekből a hőmérők állásának megfelelő relatív légnedvesség leolvasható.

A légnedvességnek az emberi szervezet hőszabályozásánál van fontos szerepe, a hygroszkopikus anyagoknak pedig a tartósságát befolyásolja.

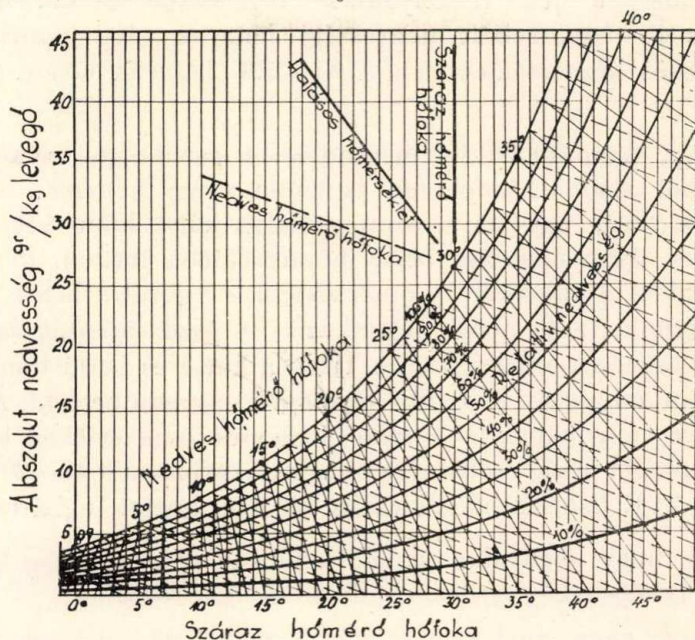
A levegő hővezető és párafelvevő képessége a levegő nedvességtartalmától függ. Nagyon nedves levegőn az izzadság nehezen párolog, miáltal a bőrfelület kevésbé hűl. Száraz levegőn gyors a párolgás és javul a hőátadás. Tehát a levegő azonos hőmérsékletének az érzékelése a levegő nedvességtartalmától függően más és más. Míg a 28°C és 80% relatív nedvességű levegőn való tartózkodás tűrhetetlenül kellemetlen, addig ugyanezen a hőfokon 20% relatív nedvesség mellett egészen jó közérzettel lehet tartózkodni. A nagy légnedvesség a túl magas és túl alacsony hőmérsékleteknél kellemetlen, közép hőmérsékleteknél nem zavaró.

A levegő nedvességtartalmához hasonlóan a levegő mozgási sebessége is eltolja a hőmérséklet érzékelésének értékét, mert a légmozgás fokozódásával növekszik a hőátadás nagysága is.

A levegő uralkodó hőmérsékletét annak nedvességtartalmától, sebességétől, ruházatunktól és munkakifejtésünktől függően más és más-ként érzékeljük. Az érzékelt hőmérsékletet hatásos hőfoknak nevezik. Ennek értékét kísérletekkel statisztikai alapon állapítják meg. Külön e vizsgálatok céljaira készült helyiségekben, melyekben a levegő hőmérsékletét, nedvességtartalmát, sebességét változtatni lehet, mérik a kísérleti személyek testének és bőrfelületének a hőfokát, az érverésüket, a vérnyomást, az izzadság kiválást és figyelik a légzést, valamint az anyagcserét. A normális érzékenységgű kísérleti személy a levegő hőfokánál 0.5°C, a nedvességtartalomnál pedig 5% eltérést képes érzékelni.

A kísérleti személyek túlnyomó többségének az érzékelése alapján statisztikai eljárással állapították meg a levegő különböző hőfoka, nedvességtartalma és sebessége mellett hatásos hőfokokat. Az eredményeket pedig táblázatokban és diagrammokban állították össze.

Egyik kedvelt összeállítás az alábbi, melynél Molliér gőzdiagramm-jába vannak a hatásos hőfokok bejelölve.

E szerint, ha a száraz hőmérő 29°C-t, a nedves hőmérő pedig 15°C-t mutat, a levegő 20% relatív nedvességtartalma, a hatásos hőfok pedig 23°C. Azonban a hatásos hőfoknak ugyanezt az értékét nyerhetjük 24.3°C száraz és 20.6°C nedves hőmérséklet, és 80% relatív nedvességtartalom mellett is.

Továbbá módunkban áll a levegőnedvességtartalmának megfelelő módosításával a hatásos hőmérsékletet változtatni is. Így ha a levegő relatív nedvességtartalmát az előbbi példában 10%-ra csökkentjük, a száraz hőmérő 29°C értékének változatlanul való meghagyása mellett a nedves hőmérő 12.3°C mutat, a hatásos hőfok pedig 21.2°C-ra csökken.

A hatásos hőfokot azonban csak a test normális hőmérsékletének határáig 37°C-ig emelhetjük, mert ezen az értéken felül nemcsak megszűnik az ember testének a környezetbe való hőleadása, hanem ellen-

kezőleg, hőfelvétel kezdődik, ami az egészségre káros, sőt halálos melegtörődést eredményezhet.

A diagrammban kijelölhető a levegőkondíciónak az a mezeje, melyben a tartózkodás a legkellemesebb, ez az úgynevezett kellemes zóna.

A mi középeurópai viszonyainkra legalkalmasabbnak látszik a 20—26°C és 45—60% relatív nedvességi határok által bezárt terület, tehát a hatásos hőmérsékletnek a 17°C—22°C határok között való tartása.

Egészségi, valamint a klimaberendezések gazdaságos működésének szempontjából azonban külön téli és külön nyári kellemes zónát különböztetnek meg, ugyanis nyáron a magas külső hőmérséklet miatt nem előnyös olyan alacsony belső hőmérsékletet tartani, mint télen, mert ha például a külső 30°C hőmérsékletű levegőről a belső 20°C hőfokúra megyünk, fázás érzete jelentkezik. A gazdaságosság szempontjából pedig költséges az erős hűtés. Télen a külső és belső hőmérséklet közti nagy különbség a felső ruha levetésével egyenlíthető ki. A gazdaságos üzemre való tekintettel a nyári kellemes zóna értékeit kissé növelik, a téli zónáét pedig csökkentik és így a nyári zóna a 18—20°C, a téli pedig a 16—21°C hatásos hőmérsékleti határok között foglal helyet.

Az által, hogy télen alacsonyabbra fűtjük, nyáron pedig kevésbé hűtjük a helyiségeket — csökkentjük az üzemköltségeket.

A hűtésnél nagy megtakarítás érhető el, ha elég alacsony hőmérsékletű hűtővíz áll rendelkezésre, mert ezáltal a drága hűtőgép beszerzése elmarad. Például 15°C hőmérsékletű hűtővízzel módunkban van 24°C és 60% relatív nedvességű kondicionált levegőt előállítani.

A téli fűtési és a nyári hűtési költségek lehető csökkentése érdekében igen nagy fontosságú a klimaberendezéssel felszerelt épületek jó hőszigetelése. A hőszigetelésre fordított befektetést az üzemi költségekben elérhető megtakarítás rövid idő alatt amortizálja. Különösen fontos ez a korszerű vázas építkezés mellett, melynél aránylag vékony falazatokat szoktak alkalmazni.

Igen jelentős nyáron az ablakok üvegfelületén át kívülről a helyiségbe jutó sugárzó meleg mennyisége is. Ennek értéke az alábbi képlet alapján számítható ki:

$$W_n = W_o \cdot E^n$$

ahol W_n az „n” m/m vastag üvegfelületen át a helyiségbe jutó meleg.
 W_o az üvegfelületre merőlegesen eső összes sugárzó meleg,
n az üveg vastagsága m/m-ben,
E állandó, értéke 0.9.

E képlet alapján egy 10 m/m vastag üveglemezen a rá merőlegesen sugárzó melegnek cca. 35%-a jut át. Az Erzsébet központ nemesített levegővel ellátott helyiségei ebből a szempontból elsőrendű hőszigetelést biztosítanak, mert az 50 m/m vastag falú üveglakon át sugárzó meleg elhanyagolhatóan csekély érték.

Zárt helyiségekben a hatásos hőmérsékletnek a levegő sebessége által elérhető változtatását mellőzzük, mert a 0.4 m/sec.-t meghaladó levegősebesség már huzat érzetét kelti. Ugyanez okból a bevezetett levegő hőmérséklete pedig legfeljebb 2.5°C-szal lehet alacsonyabb a helyiség hőmérsékleténél.

Az üzemben lévő berendezéseknél kellemetlenül tapasztalták, hogy a nedvesített levegőn gyorsabb a kifáradás, mint a szabadban. Ennek a jelenségnek az okát kutatva egyrésztől abban vélték megtalálni, hogy a szabad levegőn változó a légnyomás és a légsebesség, másrésztől, hogy a kondicionált levegő Ion tartalma csökken. Ezért a ventilátormotor fordulátát automatikus szerkezettel változtatják és megkísérelték a levegő mesterséges Ionozását is. A klimatechnikának e részében még nincs kellőképpen felderítve és kidolgozva.

A fentiekben vázolt elvek és kísérleti eredmények figyelembevételével épülnek a levegő nemesítő berendezések, melyek főbb alkatrészeikben egymással megegyeznek. E részek: a levegő tisztítására szolgáló légszűrő, a levegő nedvesítő, mosó és hűtő, levegő melegítő, légszállító ventilátor, légszatórnák, légbevezető fejek, szabályozó szerkezetek.

A levegő tisztítására olajos fémfelületeket használnak, amelyek között áthaladó levegő többszörös irány- és sebességváltozást szenved. A levegő a szűrőn való áthaladása közben a magával vitt szűrhető tisztátalanságoktól megszabadul. A jól működő szűrő hatásfoka 95—96%. A levegő nedvesítésére, mosására és ha elegendő mennyiségű alacsony hőfokú víz áll rendelkezésre, a hűtésre is finoman porlasztott vizet használnak. A porlasztás fúvókkal, vagy csepegtető szerkezetekkel történik. Ugyanígy megy végbe a mosás is, de bővebben adagolt vízmennyiséggel. A mosással a vízben oldódó szagos anyagokat vonják ki és megfelelő hőfokú víz esetén hűtenek is vele.

A hűtéshez szükséges alacsony hőfokú és kellő mennyiségű víz hiányában, ha a berendezéssel szemben támasztott igények megkívánják, hűtőgépet alkalmaznak, ami azonban a levegő nemesítő berendezés költségeit lényegesen megnöveli.

A levegő szárítására, illetőleg felmelegítésére gőzzel vagy melegvízzel táplált fűtőtestek szolgálnak. A levegő továbbítására rendszerint szárnyas, vagy centrifugál ventilátorokat használnak. Előbbieknek előnyük az olcsó beszerzési árak, hátrányuk a rossz hatásfokuk. A légvezető csatornák vagy falazva, vagy fémlémezből készülnek. Előbbieknek hátránya, hogy falaik nem simák, ezért növelik az áramló levegő által legyőzendő ellenállást, utóbbiak pedig jó hővezetők lévén, szigetelésre szorulnak. Amennyiben a csatornaméretek és azok elrendezése megengedi, a tisztíthatásukról is történik gondoskodás.

A helyiségekben a légvezető nyílások olyan kiképzéssel készülnek, hogy a levegőt a nyílás keresztmetszetén egyenletesen osztják szét és a helyiségbe való levegőbelépést irányítják.

A berendezés zajtalan működésének biztosítására a gépeket (motort, ventilátort, szivattyúkat) rugalmas alapra (filc, parafa, acélrúgó) helyezik, a ventilátor és csatornavezeték csatlakozásánál pedig szövetből készült összekötő-darabot alkalmaznak, ami a rezgések átvitelét csökkenti. A ventilátor fordulatszámát és a légsebességet alacsonyra választják. Ez a körülmény emeli ugyan a berendezés létesítésének költségeit, de a használhatóságát javítja.

A levegő nemesítő berendezések fent ismertetett egyes szerveinek működtetése, vagy kézzel történik, vagy pedig automatikusan. Az előbbiek beszerzése olcsóbb, de az üzemük drágább, mert a kezelőszemély járandósága is növeli azt.

A klimatechnika fejlődése folyamán már olyan berendezések készültek, melyek működtetésénél a szabályozás úgy történik, hogy csak az indítást és leállítást, valamint a nagyobb időközökben való beállítást végzik kézzel, a többi funkció automatikus. Ezek az úgynevezett félautomatikus rendszerű berendezések.

A legtökéletesebbek azonban a legújabb keletű teljesen automatikus berendezések, melyeknél az egyes szerkezeti részeknek a megfelelő időben, a szükséges időn át tartó és a kívánt mértékben való — tehát a legtakarékosabb — működtetését gépiszabályozó szerkezetek végzik. Ezek többféle rendszerben és kivitelben készülnek, azonban két fő típusuk van: mechanikai és elektromos működésű szerkezetek.

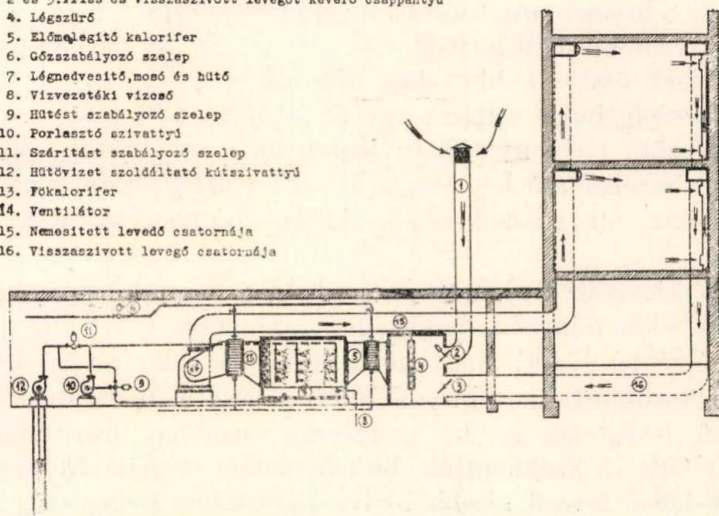
A magyar posta a telefonszolgálat gépesítésével, vagyis az automa-

tikus távbeszélő központok létesítésével egyidejűleg gondoskodott arról, hogy a nagy költségeket igénylő és kényes telefontechnikai berendezések épsége és zavartalan üzeme biztosítsák, ezért a helyiségek központi fűtéséről, szűrt levegővel való szellőztetéséről, sőt később már a páratartalom szabályozásáról is történt gondoskodás. E funkciókat azonban külön központi fűtő, szellőző és légnedvesítő berendezések végzik, melyek egymástól függetlenek. E berendezések működtetését kezelőszemélyzet végzi. Így a berendezések használatának időtartama, továbbá teljesítményük foka, végül az egymással való harmonikus összműködésük, vagyis a kívánt levegő-kondíció biztosítása és az üzem gazdaságos vitele a kezelőszemélyzet szakképzettségétől, ügyességétől és ügybuzgalmától — végeredményben szubjektív tényezőktől függ. A felsorolt berendezések mellett azonban még nincs biztosítva a nyári nagy meleg idején a helyiségek hűtése. Ez csak külön hűtőberendezés beépítése által válnék lehetővé, ami azonban költséges.

Valamely adott esetben összehasonlítva a levegőkondíció biztosí-

A m.kir.Erzsébet távbeszélő központ gépkapcsoló és kábelrendező terma részére készülő klíma berendezés
vázrajza.

1. Frisslevegőt bevezető csatorna
- 2 és 3. Friss és visszaszívott levegőt keverő csappantyú
4. Légszűrő
5. Előmelegítő kalorifer
6. Gőzszabályozó szelep
7. Légnedvesítő, mosó és hűtő
8. Vízvezetéki vízeső
9. Hűtést szabályozó szelep
10. Porlasztó szivattyú
11. Száritást szabályozó szelep
12. Hűtővizet szoldáltató kétszivattyú
13. Főkalorifer
14. Ventilátor
15. Nemesített levegő csatornája
16. Visszaszívott levegő csatornája

tására szükséges fent felsorolt berendezések létesítési és üzemi költségeit, egy levegő nemesítő berendezés hasonló költségeivel azt találjuk, hogy mind a beszerzési, mind pedig az üzemi kiadások a levegő nemesítő berendezés esetében jelentősen kisebbek.

Fentiek figyelembevételével a budapesti „Erzsébet“ automatikus

távbeszélő központ részére már egy teljesen automatikus működésű levegő nemesítő berendezés épül.

A berendezéssel szemben támasztott igények a következők:

télen külső — 20°C száraz és a nedves hőmérő bármilyen állása mellett a helyiségekben + 20°C száraz és 15°C nedves hőmérséklet,

nyáron pedig külső + 30°C száraz és 20°C nedves hőmérséklet mellett a helyiségekben + 24°C száraz és 18.5°C nedves hőmérséklet legyen tartható.

Ezek az értékek azt jelentik, hogy a központ helyiségeinek hőmérséklete 20°C és 24°C között ingadozik és pedig télen 20°C, nyáron pedig legfeljebb 24°C, a levegő nedvességtartalma pedig állandóan 60%, függetlenül a külső levegő nedvességtartalmától, valamint a — 20°C és + 30°C határok között a hőmérsékletétől.

A helyiségek hatásos hőfoka ezek szerint a téli 18.3° és a nyári 21.7° között ingadozik.

Ezek az értékek a berendezésre és a központ személyzetére egyaránt a legkedvezőbbek.

A helyiségek legnagyobb melegvesztesége. 70.000 cal./óra.

A helyiségek legnagyobb melegnyeresége, ú. m.
a bevezetett és a besugárzott, továbbá a gépi berendezés
és a személyzet általtermelt meleg. 25.000 cal./óra.

A helyiségek összes köbtartalma 3900 m³

A hűtővízszolgáltatás céljaira egy 12 m. mély, 250 m/m b. Ø talajvíz csökút készült, mely nyáron is legfeljebb + 15°C hőmérsékletű és 1000 l/perc vízszolgáltató képességű. Mivel megfelelő hőfokú és mennyiségű hűtővíz áll rendelkezésre, külön hűtőberendezésre nincs szükség.

A helyiségek nyári temperálása mindaddig, míg a külső levegő melegtartalma kisebb, mint a helyiségekbe vezetendőé, tehát míg a külső nedves hőmérséklet 17.5°C alatt van, a külső és belső levegő keverési arányával biztosítható, mert még a 100%-os relatív nedvességű 17.5°C hőmérsékletű levegőnek is, ha nedvesség tartalmát szárítással (felmelegítéssel) 60%-ra csökkentjük, hőmérsékletét csupán 22.5°C-ra kell felemelni. A külső levegő kisebb nedvességtartalma pedig még kedvezőbb helyzetet teremt.

A külső levegőnek 17.5° C nedves hőmérséklete felett van csak szükség hűtővízre. Mivel a meteorológiai észlelések szerint a 17.5°C-nál magasabb nedves hőmérséklet hazánkban rövid ideig — csak néhány hétig tart, — azért a vízzel való hűtés is aránylag rövid időre korláto-

zódik. Ez a körülmény is javára szolgál az üzemvitel takarékoságának.

A berendezés egyes részei és azok összeépítése a mellékelt vázrajzon látható.

A friss levegő beszívása az udvaron a II. emelet magasságáig felvezetett falazott csatornán át történik, hogy az udvarban megforduló gépjárművek kipuffogó gázaitól szennyezett levegő beszívása lehetőleg elkerültesse.

A bevezetett friss levegő és a helyiségekből visszaszívott levegő a légszűrő előtt egy közös keverőtérben találkozik. A kétféle levegő keverési arányát a friss levegő mennyiségének a szükséghez mérten való adagolásával egy automatikus működésű légszappantyú szabályozza.

A levegő olajszűrőn át jut egy előmelegítő kaloriferbe. A levegő előmelegítésére azért van szükség, hogy ha szárazsága miatt vízfelvétele van szüksége, képes legyen az előírt 60% relatív nedvesség eléréséhez szükséges vízmennyiséget felvenni.

Az előmelegítőn át a mosó, légnedvesítő, illetőleg hűtőbe kerül a levegő. Ebben szórócsévékkel porlasztott vízfátyolon halad keresztül a levegő, miközben a vízben oldható tisztátalanságaitól és a szagos anyagaitól szabadul meg, továbbá vizet vesz fel, miáltal bizonyos mértékben le is hűl. Így azonban csak addig eredményes a hűtés, míg a külső nedves hőfok 17.5°C-t el nem érte. Ettől kezdve már a vízhűtés bekapcsolása szükséges, ami ugyancsak a fentemlített szórócsévéken át vezetett, de a szükségletnek megfelelő nagyobb vízmennyiséggel történik.

A levegő nedvesítéséhez rendes körülmények között vízvezetéki víz, a hűtéshez pedig a kútvíz szolgál, azonban a vízvezetéki víz teljesen nélkülözhető.

A szórócsévékből lehulló víz egy medencében gyűlik össze, melynek túlfolyó vize a csatornába vezetetik. Túlfolyó víz azonban csak a nyári vízhűtés alkalmával van.

A szórócsévék vízellátására 2 db. centrifugál szivattyú szolgál, egyik a levegő nedvesítésére és mosására, másik pedig a hűtővíz ellátására. Mindkét szivattyú aggregátum, valamint a csővezetékekbe épített szabályozó szelepek automatikus vezérlésűek.

A vízzel kezelt levegő egy vízleválasztón át (mely megakadályozza, hogy az áramló levegő vízcseppeket ragadjon magával) a főkaloriferbe jut, melyben a helyiségekbe való befúvási hőmérsékletet veszi fel. A

kaloriferek alacsony nyomású gőzzel fülnek, amit a központi fűtőberendezés kazántelege szolgáltat.

A hőszükségletnek megfelelő gőzszabályozást automatikus vezérlésű gőzszelep végzi.

A nemesített levegőt egy 25.000 m³/óra teljesítményű centrifugál ventilátor nyomja a légszűrőbe, melyen át a helyiségekbe jut.

A ventilátort meghajtó motor kétféle fordulatszámmal járatható. Az év túlnyomó részében alacsony fordulattal jár és csak a nyári hűtési üzem alatt van szükség nagyobb légteljesítményre és ezzel együtt a ventilátor nagyobb fordulatszámmal való járatására. A ventilátor csak akkor jár, ha azt a helyiségek hőfoka, vagy nedvességtartalma szükségessé teszi, ezáltal a berendezés üzeme igen gazdaságos.

A berendezés zajtalan működésének biztosítására a gépek rugalmas alátétre vannak szerelve, a ventilátor és a légszűrő közötti összeköttetés a rezgés továbbterjedését gátló, hangtompító szövetből készült, a csatornáknál pedig a légsebesség max. 7 m/sec.

A nemesített levegőnek a helyiségekbe való befűvése és a visszahűtése a mennyezet alatt elhelyezett horganybádóg csatornákon át történik, melyek külső felületükön el vannak rabszolva. E csatornákon a befűvő és elszívó nyílások egyenletesen vannak elosztva. Az elszívó csatornákból leágazások is vannak készítve, hogy az elszívás télen a padló fölött történjék, nyáron azonban az alsó nyílások zárva vannak és a mennyezet alattiakat nyitják ki.

Az egész berendezés kormányzása Siemens—Halske rendszerű elektromos szabályozással történik.

Az elektromos kormányzó (automatika) érzékelő és szabályozó szervekből áll. Az érzékelő szerv a száraz és nedves hőmérséklet mérésére szolgáló, tehát a levegő hőmérsékletét és nedvességtartalmát érzékelő ellenállás hőmérőkből áll, melyek a mért értékeket elektromos áram formájában juttatják a szabályozó szervhez, ami egy kontakt galvanométer, mely úgy van szerkesztve, hogy a belőle kiinduló mozgató impulzus annál nagyobb, minél nagyobb az eltérés az előírt értéktől. A szabályozó készülék hozza mozgásba a frisslevegő csappantyút, továbbá a gőz és hűtővíz, valamint a nedvesség szabályozására szolgáló szelepeket és szivattyúkat.

A szabályozó szelepek szerkezete olyan, hogy a szeleptányér emelkedésével arányosan emelkedik az átbocsátott víz, illetőleg gőz mennyisége. Valamennyi szelep kézi kerékkel is el van látva, tehát azok kézzel is állíthatók.

A ventilátor motor ki- és bekapcsolását is a vezérmű végzi, mely a teremnek + 20°C alatti és + 22°C fölötti hőmérsékleténél a ventilátort automatikusan ki, illetőleg bekapcsolja.

A levegő nemesítő berendezés üzemének ellenőrzését regisztráló műszer végzi, mely állandóan jegyzi a terem levegőjének hőfokát és relatív nedvességét.

A m. kir. posta e berendezés létesítésével jelentős mértékben hozzájárult a klimatechnikának hazánkban való műveléséhez.

Felhasznált irodalom:

- Dr. Ing. Karl R. Rqbka:* Klimatechnik.
Dr. Ing. Albert Klein: Klima-Anlagen für mitteleuropäische Verhältnisse.
Dr. Ing. Prof. Corneles Pieter Mom: Luftbehandlung in den Tropen.
Ing. Paul v. Holbach: Zeitgemässe Entwicklung für Klima-Anlagen.
Reichsbahnrat Dipl. Ing. Helmut Baur: Heizung, Lüftung und Luftkühlung der Amerikanischen Eisenbahnpersonnenwagen.
Rietschel: Heitz- und Lüftungstechnik.

Népi építészeti törekvések a falusi postaházak építésénél.

Irta: KOROMZAI VILMOS m. kir. postafőmérnök.

Tendances populaires dans l'architecture des hôtels de poste villageois.
Par: M. VILMOS KOROMZAI, Ingénieur principal de poste. L'auteur fait connaître l'architecture des petits hotels de poste villageois. Il fait ressortir qu'en faisant le plan d'un hotel de poste, non seulement l'arrangement utile du plan ainsi que la mise au point pratique, durable et économique doivent être pris en considération, mais aussi les points de vue artistiques. L'hotel de poste à construire doit s'adapter aux traits caractéristiques du milieu ce que l'on peut atteindre très simplement en utilisant judicieusement l'art populaire de la contrée. En Hongrie ou le langage de forme de l'art populaire est si riche et expressif, cet effort mène toujours à un bon résultat. L'auteur souligne, entre autres, l'effet éducatif des bâtiments postaux des communes, par l'intermédiaire desquels la population apprend qu'avec des constructions simples et dans un style bien hongrois, on peut bâtir de bonnes maisons.

Az építészet a kor szellemi áramlatának leghívebb visszatükrözője és éppen ezért az építészetet a kor kultúrájának fokmérőjeként lehet tekinteni. A világháború utáni magyar társadalom gondolkozásmódjának, a Trianon utáni neobarokk építészet felelt meg. Ezt követte az acél, vasbeton és üvegszerkezetek fejlődése, amely az új építési irány

kialakítására vezetett. Ez az új tárgyilagosság „Neue Sachlichkeit” kora. A folyamatban lévő politikai, gazdasági és társadalmi reformok a népi törekvések irányában haladnak s ennek folyamányaképpen a népi építészet terén is fejlődés várható.

A falu népe iránti érdeklődés élénkké tette a falukutatás munkáját, amelybe a fiatal magyar építészek is bekapcsolódtak. Aki a falut járja és építész-szemmel alaposan körülnéz, arra a meggyőződésre jut, hogy vidéken kétféle építészetnek van „stilusosan” jellegzetes vonása: a magyar paraszti s a magyar nemesi építészetnek. Polgári építészetünk falun eddig nem volt, amint hogy polgári rendünk sem tudott úgy kialakulni, mint más országokban.

Ma már megvan a szükséglet ezirányban is, községháza, posta, vasúti állomás, kultúrház, egészségház, járási mérnök, jegyző és orvosi lakóház: mind új formákat keresnek s ezek nem vehetők máshonnan, mint ahol még eredetiségükben, legfissebben feltalálhatók, a nép építészetéből.

A falu kövei arra tanítanak bennünket, hogy megértsük a magyar nép építészetének nyelvét s ha megértettük, megtanuljuk azt. A magyar népi építészet felkarolásának szempontjából is helyeselni kell azt a mindig jobban megnyilvánuló törekvést, hogy a falusi építkezéseknél a vidékben gyökerező formanyelven történjék az épület művészi elgondolása, ami annyit jelent, hogy kerülni kell mindent, ami a falu lelkétől idegen és ősi szokásaitól, művészetétől távol áll. A kis falusi postaház is legyen őrzője, hirdetője és fejlesztője a népi építészetnek s akkor elérjük azt, hogy a magyar falu képe megjavul. Számos esetben lehetett tapasztalni, hogy az építkezés alatt mind a helybeli iparosság, mind a község lakossága élénken érdeklődött a felhasznált anyagok, szerkezetek és a formai megoldások iránt. Tervbevett építkezéseiknél azokat utánozták. A falusi postaház építésének jelentősége nemcsak abban rejlik, hogy az aránylag kisforgalmú hivatalok saját otthont és a posta tekintélyéhez méltó elhelyezést kapnak, hanem nevelő hatásukban az építő kultúra terjesztését is szolgálja.

A falusi postaház bármily célzatos tervszerűséggel és műszakilag kifogástalan kivitelben is van megoldva, igazi értéké csak akkor válik, ha az épület úgy egészben, mint összes részleteiben tökéletes formaképzéssel és igazi művészettel van megoldva. Az igazi építőművészet magából a műszaki feladat helyes megoldásából születik meg és azzal elválaszthatatlan egységet képez. A műszaki megoldás az épületnek

csak testét képezi, de a művészet az építészetnek lelkét és életét jelenti.

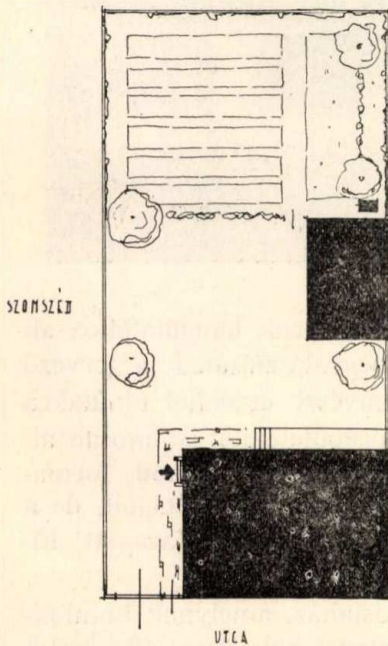
Ha a műszaki műveknél is ma már nélkülözhetetlen fontosságú a művészi forma (távbeszélő készülék, uccai távbeszélő fülke, áramvonalas mozdony) úgy az összes építészeti technikai alkotásoknál, minden épületnél ez, elemi szükséglet. Csakis tökéletes művészettel megoldott építészeti művek mutatják egy nemzet kulturális fejlettségének igazi nagyságát.

Ezeket előrebocsátva ismertetem a m. kir. postavezérigazgatóság 7. ügyosztálya által tervezett egynéhány falusi postaházát, amelyek ebben a szellemben létesültek.

A legelső falusi postaház Kunágótán 1924. évben épült. Kunágota az Alföld közepén Békéscsabától 46 km. távolságban fekszik. Az épületben I. osztályú postamesteri hivatal működik, amely az elmúlt esztendőben 128.000 munkaegységet dolgozott fel. A felvételi helyiség a

KUNÁGOTAI POSTAHÁZ TERVE

HELYSZINRAJZ

1. ábra.

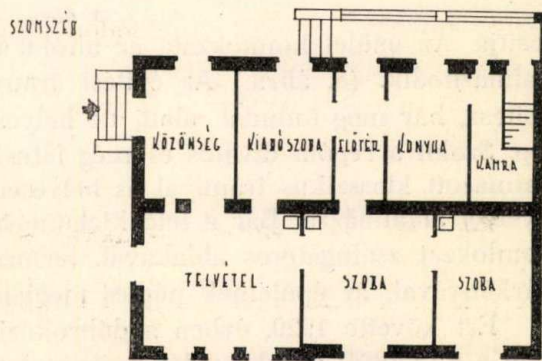
Tervezte:

Bene Antal,

m. kir. postaműszaki tanácsos.

KUNÁGOTAI POSTAHÁZ TERVE

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

2. ábra.

főútvonalról az előkertén át közelíthető meg. (1. ábra.) A közönség által használt helyiségből egy felvételi munkahely nyílik, a felvételi teremben egy távbeszélő kapcsolószekrény, egy távirda asztal és a felvett csomagok munkahelye nyernek elhelyezést. Itt még külön csomagraktár nem készült, a forgalom növekedésével azonban erre is rövidesen szükség lesz. (2. ábra.)

A postamesteri lakás két szobából, konyhából, kamrából, előtérből, egy kis tornából áll, ezen keresztül a padlásfeljárat közelíthető meg. Az épületnek csatornázása nincs. A vízellátást szivattyús kút biz-

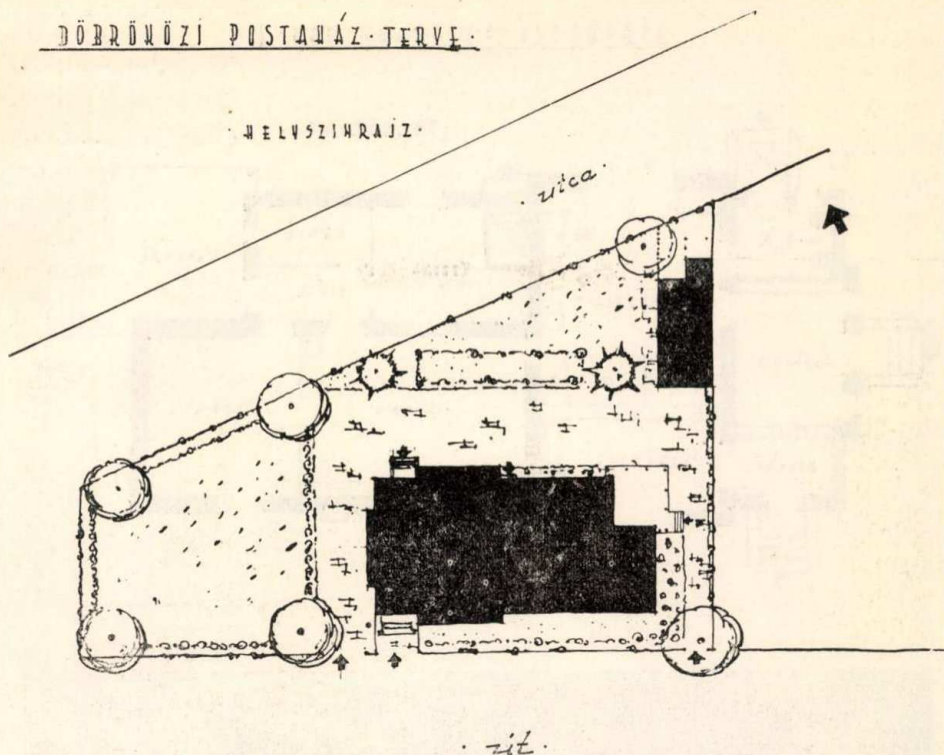
3. ábra.

tosítja. Az épület homlokzata az alföldi falusi házak hangulatához alkalmazkodik. (3. ábra.) Az építési irány megválasztásánál a tervező építész, bár még öntudat alatt, de helyes művészi érzékkel új útra lép. Szakít a régóta divatos és még falusi középületeknél is únosan alkalmazott klasszikus iránnyal és helyesen a népi építési mód formanyelvét alkalmazza. Bár a tető kialakítása még egy kissé eltagolt, de a homlokzat zsalugáteres ablakával, terméskő lábuzatával, faragott főparkányával, az épületnek népies megjelenését szolgálja.

Ezt követte 1929. évben a döbröközi postaház, amelynek homlokzata a dunántúli dombosvidék tájának hangulatába derűsen illeszkedik bele.

DÖBRÖKÖZI POSTAHÁZ TERVE.

HELVSZINHRAJZ.

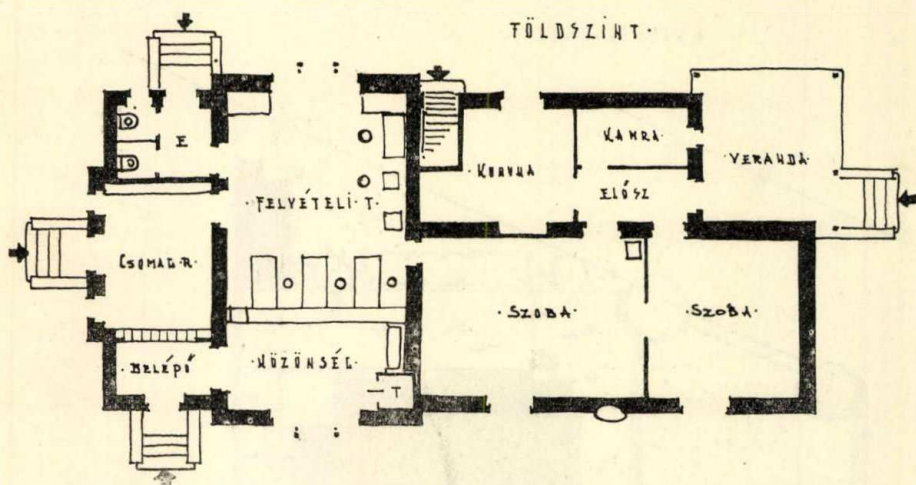
4. ábra.

A döbröközi postaház a Dunántúl dombos vidékén Ujdombóvártól 13 km. távolságban a község főútvonalán 280 négyszögöles sarokfekvésű telekre épült. Az épületben II. osztályú postamesteri hivatal működik, amely az elmúlt esztendőben 42.000 munkaegységet dolgozott fel. (4. ábra.)

Az épület tömeg elosztása, alaprajzi elrendezése és a tető kialakítása még szintén eltagolt. Részleteiben már a népi formák nyernek alkalmazást. Az épület terméskölábazata, faragott zsalugáteres ablaka, kőporos vakolata, faragott kiképzésű főpárkánya, vidám vörösszínű csempéfedése a vidék formanyelvén készült.

A felvételi helyiség a főútvonalról egy kis belépőn át közelíthető meg. A belépőben a falba beépítve a fiókbérlők szekrényei helyeztetek el. A felvételi teremben a levél- és csomagfelvétel, egy nyilvános táv-

DÖBRŐKÜZI POSTAHÁZ TERVE

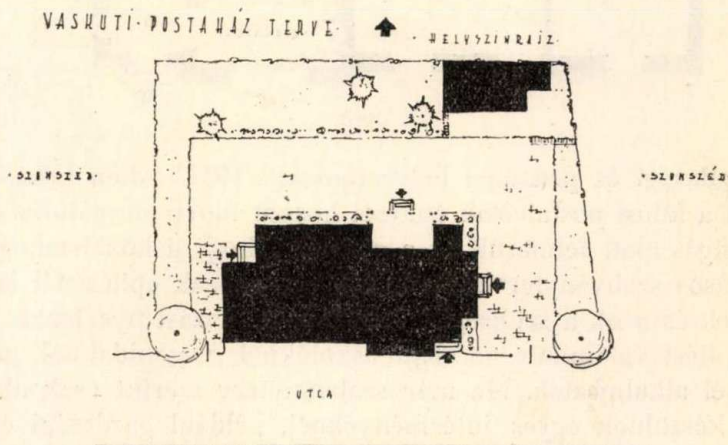
5. ábra.

6. ábra.

beszélő fülke, egy kapcsolószekrény és egy távirda asztal, a felvételi terem mellett a csomagraktár helyesen külön udvari kijáráttal nyel elhelyezést. (5. ábra.) A postamesteri lakás két szobából, konyhából, kamrából, előszobából és egy tágas keleti fekvésű verandából áll. A melléképületben a mosókonyha, fa- és szénkamra, zöldségpince, a melléképület mellett sertés- és baromfiól nyert elhelyezést. Az épület villanyvezetékei a falban beépítve készültek, áramszolgáltatás azonban a községben még ezideig nincs. A vízellátás szivattyús kúttal van megoldva. (6. ábra.) Az épületet 1930. évben adták át rendeltetésének.

Ezt követte a következő esztendőben a vaskúti postaház, amely 350 négyszögöles telekre épült. Vaskút a Duna-Tisza között Bajától 8 km. távolságban fekszik. (7. ábra.)

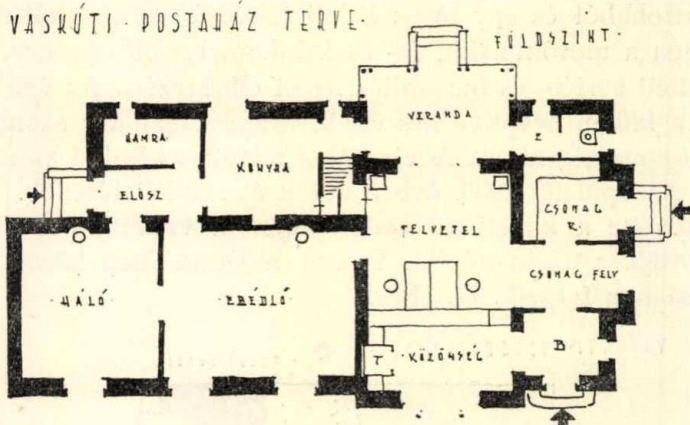
7. ábra.

Az épületben ma egy II. osztályú postamesteri hivatal működik, amely a múlt esztendőben 52.000 munkaegységet dolgozott fel. A hivatal elrendezése nagyon sokban hasonlít a már ismertetett döbröközi postaház elrendezéséhez.

A felvételi helyiség egy belépőn át közelíthető meg. A felvételi teremben két munkahely, egy nyilvános távbeszélő központ, egy kapcsolószekrény, távirda asztal, a felvételi teremből nyílik egy kis csomagfelvételi munkahely, ebből a csomagraktár, amelynek az udvarra külön kijárata van. (8. ábra.)

A postamesteri lakás két szobából, konyhából, kamrából, egy tágas verandából áll. A pincében egy mosókonyha, s egy zöldségpince nyert elhelyezést.

Az épület villamosvezetékei falba süllyesztett, vízellátása szivattyús kút segítségével van megoldva. A postahivatal működését az új épületben 1931. évben kezdte meg.

8. ábra.

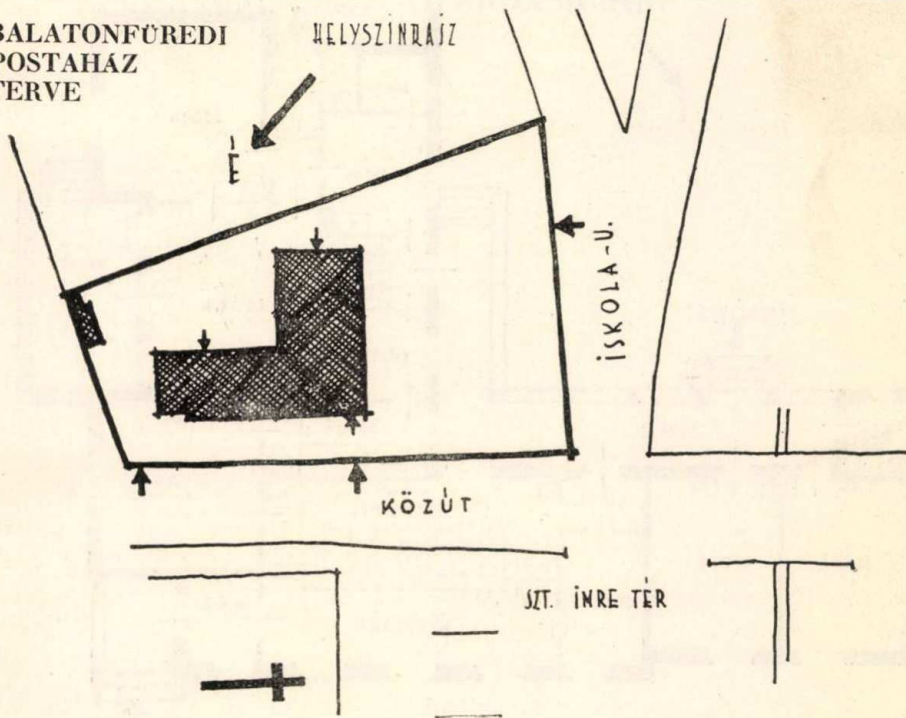
A gazdasági és pénzügyi helyzetünknek 1931. évben bekövetkezett leromlása a falusi postaházak építését hosszú időre meggátolta. Az építkezési pangás alatt felmerült az a gondolat, hogy a közületeknél régebben szokásos szabványtervek, a falusi postaházak építésénél is előkészíttessenek és azok a szükséglet szerint alkalmazást nyerjenek. A szabványos építést valamikor az elemi iskoláknál, vágóhidáknál, gazdasági épületeknél alkalmazták. Ma már szabványterv szerint csak alárendelt épületek készülnek egyes intézményeknél, például gazdasági épületek, a Máv. őrházak, stb. A posta egész működését, minden alkotását éppen az jellemzi, hogy mindig és mindenben a való élet követelményeihez alkalmazkodik, minden alkotását csak olyan mértékben hajtja végre, amint azt a cél és a szolgálat észszerű elvégzése megkívánja. Az eddigi tapasztalatok és gyakorlati eredmények ugyanis azt mutatják, hogy ezt a rugalmas és mozgékony üzemet, amelynek forgalma állandóan változik, nem lehet szabványokba merevíteni.

Nézzük már most, melyek azok a szempontok, amelyeket a postamesteri hivatalok tervezésénél figyelembe kell venni.

A II. osztályú és kisebb forgalmú I. osztályú postamesteri hivatalnál a szolgálatot rendszerint 2 tiszti és 2 alliszt munkaeő látja el. Ezeknél a hivataloknál az egyes szolgálati teendők nem különülnek el, hanem ott úgyszólván közös munka folyik. Ennélfogva szolgálati szempontból kívánatos és szükséges, hogy a felvételi és egyéb munkahelyek

egy helyiségben legyenek elhelyezve. Az ilyen hivataloknál a fejlődésre való tekintettel 3 felvételi munkahelyről, továbbá egy csomagfelvevő asztal, egy 30 fiókos fiókbérlőszelekrény és egy távbeszélő fülke elhelyezéséről kell gondoskodni. Ennek figyelembevételével a hivatali helyiség méretezésénél 9 méter hosszú s 6 méter mély, azaz 54 m² alapterület szükséges. A csomagok biztonságos megőrzése szempontjából szükség van egy kisebb méretű, körülbelül 10 m² alapterületű csomagraktár elhelyezésére. A postamesteri lakás két szoba, konyha, kamra, előtér, padlás és pince lécsővel 70 m² alapterületű legyen. A nagyforgalmú I. osztályú hivataloknál, amelyek évi munkaegysége 240.000—650.000 mun-

BALATONFÜREDI
POSTAHÁZ
TERVE

9. ábra.

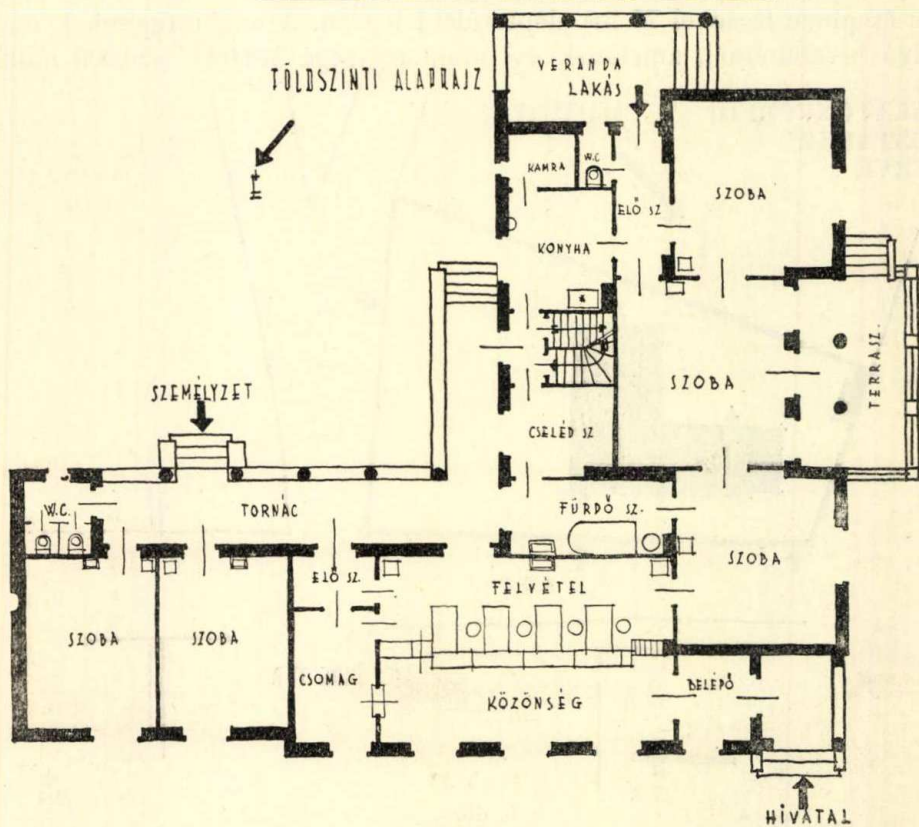
kaegységig terjed, a tisztí és nem tisztí munkaerők száma annyira különböző, hogy ezeknél a hivatalok elhelyezésére típus-terveket készíteni nem lehet.

A postaszolgálati szempontok után nézzük az építési szempontokat.

Az épület alaprendezését, tömegének kialakítását, a telek beépítésének módját az építésügyi szabályrendeletek különböző módon írják

elő zárt sorban vagy villanegyedben, itt is a telek-típusoknak három-fajtája különböztethető meg: közbenső, sarok, vagy három oldalról utcával határolt telek. Ügyelni kell a tervezésnél az épület helyes tájolására is. Felvételi terem lehetőség szerint ne legyen nyugati, lakoszobák pedig északi fekvésűek. Ezenkívül sokszor a helyi körülmények befolyásolják a tervezést (éghajlat, terepalakulat, utca kövezés) is.

BALATONFÜREDI POSTAHÁZ TERVE

10. ábra.

Nagyon fontos szempont továbbá az épület homlokzati kiképzésének a környezet, vagy táj hangulatának megfelelően való megválasztása. Mert más homlokzatképzés szükséges az Alföldön, más a Balaton környékén és más egy hegyes-erdős vidéken, ahol terméskövek állanak rendelkezésre. A falusi postaházak tervezésénél tehát a szolgálati szem-

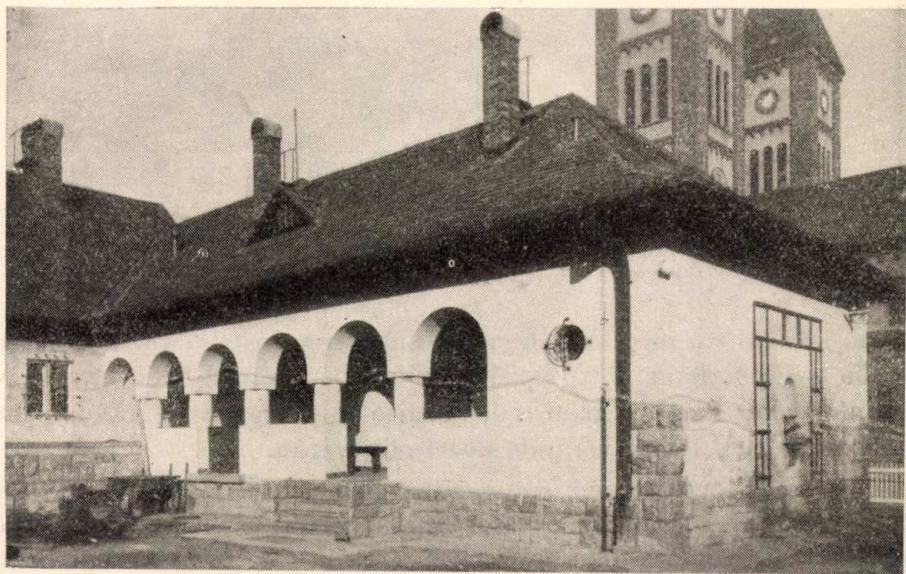
pontokon kívül művészi, kulturális és egészségügyi szempontot is ki kell elégíteni.

A felsorolt szempontokkal bizonyítható, hogy lehetetlen a változatok olyan tömegét elkészíteni, hogy minden egyes esetben kész terv álljon rendelkezésre.

A postamesteri házak építése hosszú szünet után csak 1937. évben kezdődik ismét, amikor a posta vezetősége a baltonfüredi községi postamesteri ház építését határozta el. A műszaki munkák előkészítése után az építkezés még a nyár derekán megkezdődött s az az év végére programszerűen befejezést is nyert.

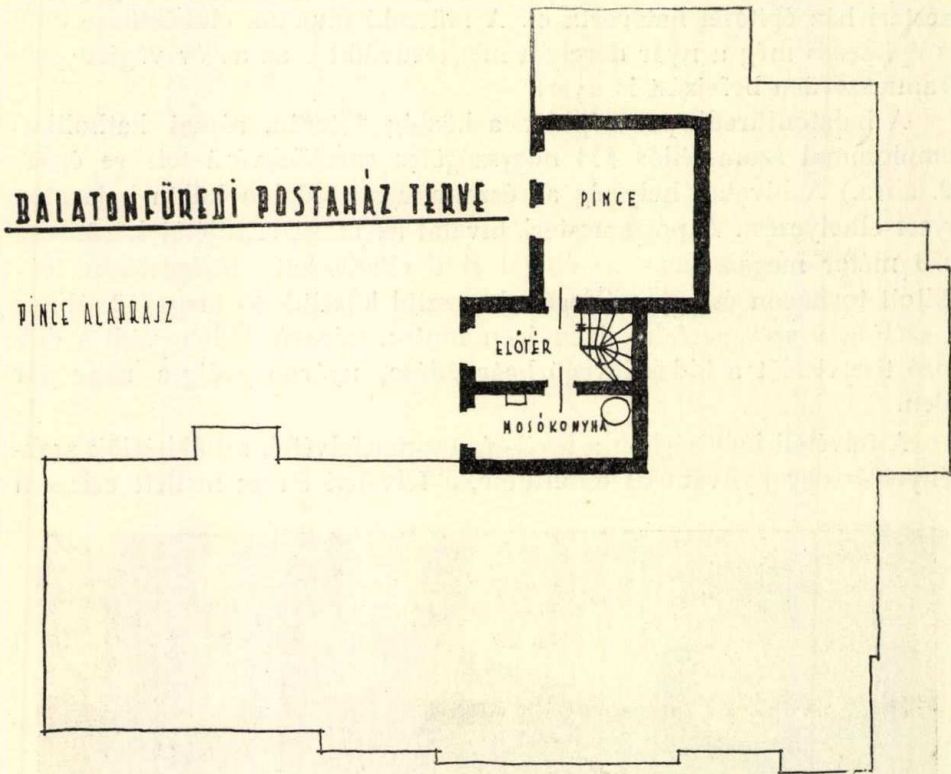
A balatonfüredi pontaeépület a község főterén, római katolikus templommal szomszédos 454 négyszögöles sarokfekvésű telekre épült. (9. ábra.) A hivatali helyiség az északnyugati oldalon külön bejárattal nyert elhelyezést. A postamesteri hivatal az úttest szintjétől körülbelül 1.70 méter magasságban az épület előtt elhelyezett előlépcsőkön, egy nyitott tornácon és egy szélfogón keresztül közelíthető meg. (10. ábra.) A szélfogók szerepe faluhelyen igen fontos, szigorú télben védi a dolgozó tisztviselőt a hideg levegő beáramlása, nyáron pedig a nagy por ellen.

A felvételi helyiségben a levél- és csomagfelvétel, a fiókbérlők szekrényei és egy nyilvános telefonfülke, a felvételi terem mellett célszerű

13. ábra.

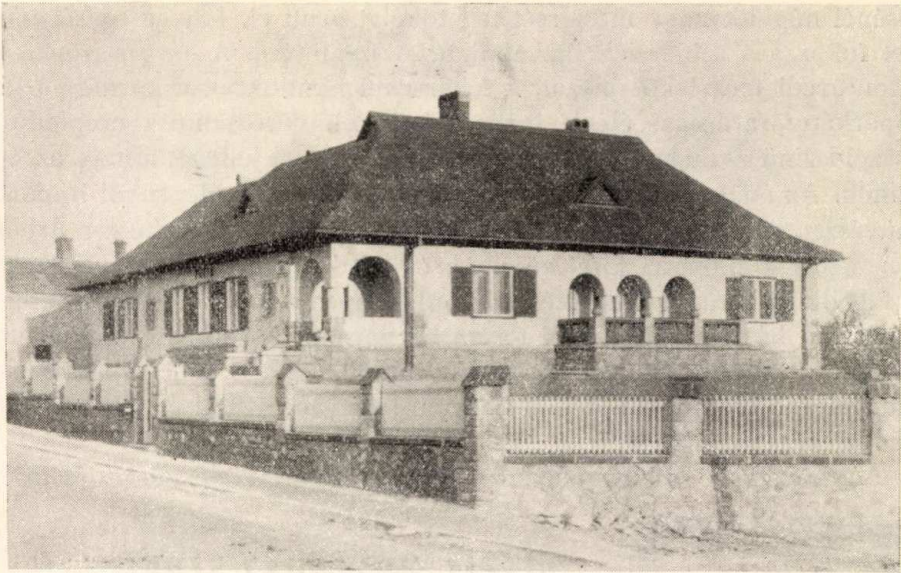
elrendezéssel egy kis csomagraktár nyert elhelyezést. A délkeleti oldalon lévő tornác (13. ábra) a tisztviselők lakószobáinak, W. C.-inek, valamint a postamesteri lakás megközelítésére, valamint a csomagoknak fedett helyen való rakodására szolgál. A postamesteri lakás 3 szobából, fürdőszobából, konyhából, cselédszobából, kamrából és W. C.-ből áll. A pincében a mosókonyha, tüzelőanyag, valamint zöldségpince nyer elhelyezést. (11. ábra.) Az udvarról nyíló bejáróból a pince és padlás-

11. ábra.

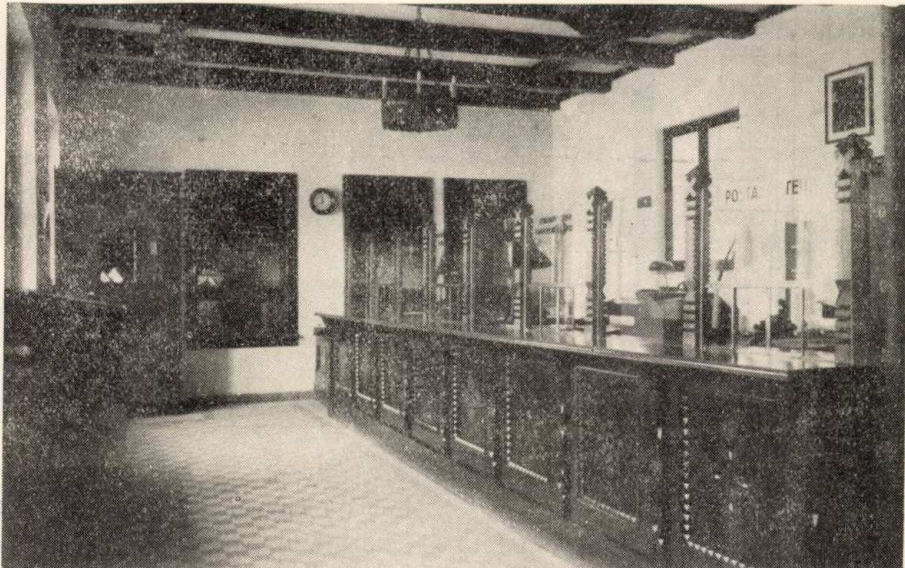
lépcső közelíthető meg. A délnyugati oldalon a postamester három egymásba nyíló szobája, a középső ebédlőszoba előtt egy kis terrasz, valamint a lakás bejárata előtt a délkeleti oldalon egy íves, árkádos, muskátlival díszített fedett veranda nyert elhelyezést.

Az épület tervei a népi építészet két jellemző tulajdonságának figyelembevételével készültek: Egyszerűség az alaprajzban és tömegekben, változatosság a formákban és szerkezetekben. (12. ábra.) Az épület egy-

12. ábra.

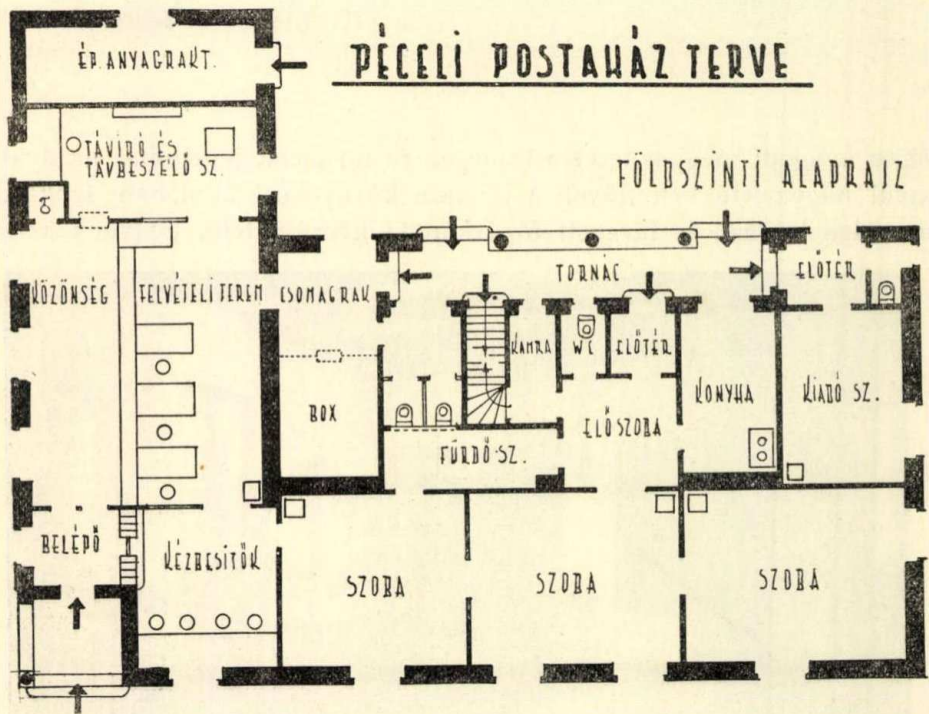
séges nyugodt megjelenését a tömegek és tornácok jellegzetes arányain kívül nagymértékben növeli a Balaton környékén általában szokásos meredek hajlású és faragott főpárkány kiképzésű tető, melynek készí-

14. ábra.

tésénél népünk nagy mesterségbeli tökélyt árult el. Ezt az egységes képet fokozza a színeknek harmonikus összeállítása. A sárgás-szürke balatonfüredi terméskötéblázat, a fehérszínű homlokzat, a barnára pácolt főpárkány faragásai élénk tarka színükkel, vörösszínű cserépfedéssel és zöldszínű zsalugáteres ablakával derűs népies jelleget adnak az épületnek. Az épület így külső megjelenésében nem az idegenből importált művészet magános képviselője, hanem a magyar faj építészeti leleményességének művészi kifejezője. Az épület belső berendezése, valamint a felvételi teremnek kiképzése hasonlóképpen népi motívumok felhasználásával készült. A felvételi terem barnára pácolt látható födémgerendákkal, barna faragott kiképzésű ajtókkal, fehérre meszelt falakkal, magyar motívumokkal faragott barna gyertyacsillárral és faragott mellvéddel készült. (14. ábra.)

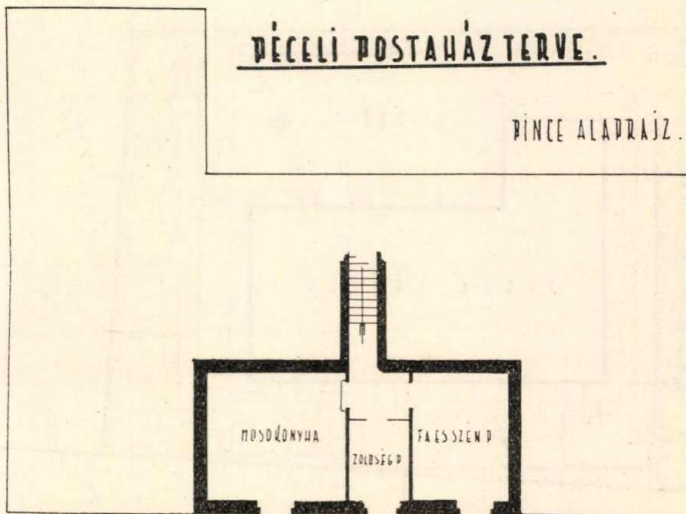
A következő esztendőben került sor a péceli postaház építésére.

15. ábra.

Az építési munkálatokat 1938. év október hó 1-én kezdték el s az épület a téli zord idő beállta előtt tető alá került. A postaház Pécel község főútvonalán, Gömbös Gyula-út és Hősök-u. sarkán egy új postamesteri

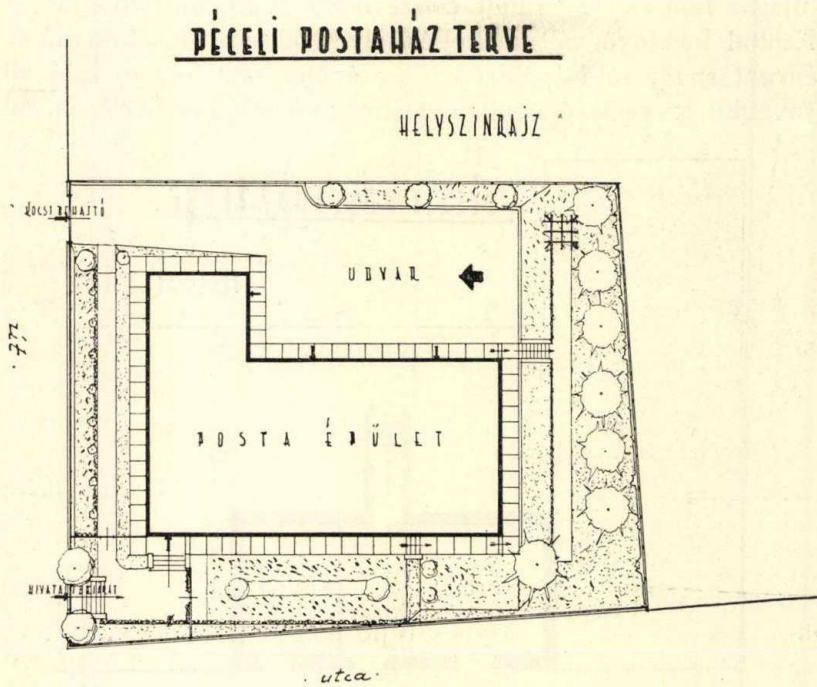
hivatal, valamint egy három szobás postamesteri lakás és egy tisztviselő szoba, befogadására készül. (15. ábra.) A kis vidéki postaház a vasútállomástól körülbelül 200 m.-re, 293 négyszögöles magasfekvésű saroktelekre épült. A hivatali helyiség a főútvonalon északi fekvéssel, a postamesteri lakás kelet-nyugati fekvéssel, a tornác felől külön bejáráttal nyer elhelyezést. A postamesteri hivatal az utca szintjétől 1.90 m. magasságban az épület előtt elhelyezett előlépcsőkön egy nyitott tornácra és egy szélfogón keresztül közelíthető meg. (16. ábra.) Az épületnek az utcaszinttől való kiemelésére nemcsak szépészeti szempontból, de a magas talajvízállás miatt célszerűségi szempontokból is szükség volt. Ezáltal lehetővé vált a mellékhelyiségeknek mosókonyhának, fa- és szénraktárnak, zöldségpincének az épület pincéjében való elhelyezése, továbbá az egészségügyi követelményeknek megfelelő vízöblítéses

16. ábra.

rendszerű W. C.-éknek felszerelése. (17. ábra.) A felvételi helyiségben a levél- és csomagfelvételi terem mellett egy kis csomagraktár, kézbesítők szobája, a távbeszélő helyiség, majd az udvarról nyílóan az építési osztály raktára nyer elhelyezést. A keleti fekvésű magyaros kiképzésű tornác a csomagok rakodására, postamesteri és tisztviselő lakás, valamint a pince és padlás megközelítésére szolgál. A postamesteri lakás három szobából, fürdőszobából, konyhából, kamrából, előszobából és W. C.-ből áll. A tornácra nyílóan a pince és a padláslépcső köze-

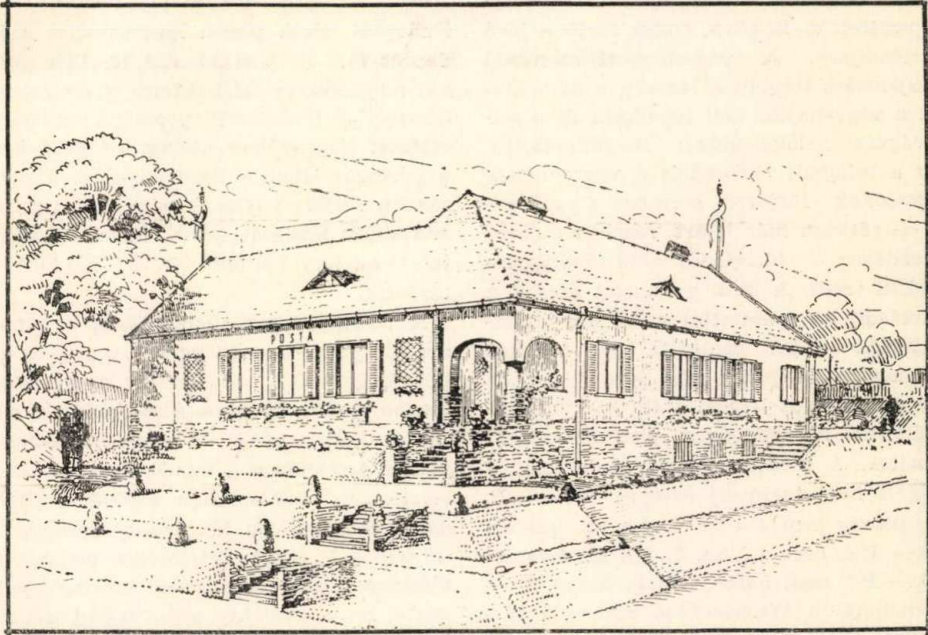
lítható meg. Vizszolgáltató berendezés, fűrott kúttal, hydropneumatikus víztárolóval és W. C.-ék vízöblítéssel készülnek. Az összes berendezési tárgyakat, nevezetesen fürdőkádakat, mosdókat, konyhakagylót és mosókonyhát a berendezés automatikusan látja el vízzel. Az épület szennyvizének eltávolítására frissvíz rendszerű derítő berendezés szolgál, szivárgó aknával, vagyis a derített vizet a talaj fogja elnyelni. Az épületet villamos világítással, elektromos jelzőcsengőkkel és villámhárítóval szerelik fel. A helyiségek fűtése barnaszén tüzelésű kétaknás kályhákkal történik.

17. ábra.

Az épület külső megjelenésében népi építészeti tulajdonságok figyelembevételével egyszerű alaprajzi elrendezéssel és tömegelosztással készül (18. ábra.) Homlokzata barnásszürke terméskötéblázatával, durva struktúrájú fehérszínű meszelt homlokzatával, barnára pácolt faragott és élénk színekkel tarkított főpárkánnyal csipkés faragású barnaszínű zsalugáteres ablakával, régi cserépfedésével a falusi postaház népies jellegét biztosítja s harmonikusan illeszkedik bele a falusi táj magyaros hangulatába.

A falusi kis középületek hívatottak a falu építése terén előljárni s ezeknek kell átmenteniök a jövőre is a népi építészet stíluszépségeit. Bárcsak minél számosabb követőre találna a m. kir. postának a magyar falvak építésénél már is szép eredményeket felmutató kezdeményezése, amely még amellett, hogy célszerű és jó, az eddigi építési mód-

18. ábra.

nál olcsóbb és sokkal kevesebb fenntartási költséget igényel. Arra kell törekedni, hogy a népi építészetben rejlő magyar stílusérték a falu után a kisvárosok építészeti stílusára is befolyást gyakoroljon. Elsősorban középületek hívatottak itt is arra, hogy a kisváros lakóival megszeretessék a magyar népi építészetet. Ezért kívánatos, hogy a kisvárosi postaházak építésénél is a népi építészeti törekvések érvényesüljenek.

Jogesetek és joggyakorlat

Cas juridiques et jurisprudence.

3. Nótartásdíj lefoglalása magánkövetelés fejében.

N. N. magánkövetelés fejében végrehajtást vezetett Z. Z. ellen, ennek férjétől járó nótartásdíjára. A végrehajtást szenvedő előterjesztése folytán a bíróság a nótartásdíjat a végrehajtás alól feloldotta és a feloldóvégzés indokolásában megállapította, hogy a lefoglalt követelés a végrehajtást szenvedőnek férjével szemben megállapított — részben már lejárt, részben a jövőre esedékes — ideiglenes nótartásdíjköveteléséből eredt. A bírói gyakorlat szerint a nótartásdíj — tekintettel arra, hogy életfenntartás célját szolgálja — a foglalás alól mentes és pedig oly összeg erejéig, hogy az céljához képest a tartásdíjban részesülőknek a szükséges életfenntartását biztosítsa. A hivatkozott végzés szerint a lefoglalt havi tartásdíj összege 70.— P. mely összeg sem a Vhn. 6. §-a szerinti évi 2000.— P-t, sem a Vhn. 7. §-a szerinti évi 1200.— P-t nem haladja meg, miért is — figyelemmel a végrehajtást szenvedő társadalmi állására is — a m. kir. postaellenőr neje — a lefoglalt követelés teljes összegében mentesítendő volt a foglalás alól. Mentésítendő volt a már multban lejárt 540.— P nótartásdíj is, mert ezen összeg is nótartásdíjkövetelésből származik és az a körülmény, hogy az ideiglenes nótartásdíj iránti per elhúzódott és ennek folytán a végrehajtást szenvedőnek nem állott módjában a követelését férjével szemben korábban végrehajtásilag érvényesíteni, nem változtatja meg a követelésnek jogi létfenntartás célját szolgáló természetét és különben is a már lejárt tartásdíjra a végrehajtást szenvedő esetleg már adósságokat is csinálhatott úgy, hogy ha a már lejárt összegekre foganatosítható volna a végkielégítési végrehajtás, akkor mentességi célja hiúsúlna meg.”

4. Levélpostai küldemény jogosulatlan megportózása miatti jogorvoslat.

A postahivatalnál feladott Z. Z. Budapest. című postai levelezőlapot a Budapest 741. sz. postahivatal 20 fillér portóval megterhelve kézbesítette a címzettnek. Címzett a budapesti postaigazgatóságához intézett panaszában utólag kifogást emelt a portózás ellen, s beadványában a portózásban felelős postai alkalmazott személyi adatainak közlését kérte, mivel — szerinte — az ügy büntető bíróság hatáskörébe tartozik.

A budapesti postaigazgatóság a panaszt megvizsgálta, s megállapította, hogy a kézbesítőhivatalnak az eljárása a levelezőlap megportózása körül a szabályoknak megfelelő volt. Az A. 1. Szab. 28. §-nak 3. pontja értelmében a feladó ugyanis csak a levelezőlap címoldalának balfelét és hátoldalát használhatja közlemény írására. Az ugyane § 7. pontja értelmében pedig a feltételeknek meg nem felelő levelezőlapot a posta, ha a levelekre előirt méreteket nem haladja meg, levélként kezeli és díjazza. Ez alapon terhelte meg a kézbesítőhivatal a kérdéses levelezőlapot a „Levélposta-Díj-szabás” 22. §-ának 1. pontja szerint a hiányzó 10 fillér díj kétszeresével, 20 fillérrel.

A budapesti m. kir. postaigazgatóság panaszost a fentiekrol határozatilag értesítette. A címzett a levelezőlap megportózása miatt, illetőleg a panasz — szerinte — sérelmes elintézése miatt a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter úrhoz fordult. Ennek a beadványnak az alapján az igazgatóság határozata felülvizsgáltatott, s megállapított, hogy az igazgatóság döntését a fennálló szabályoknak megfelelően helyesen hozta.

A címzett ezután újabb beadványban fordult a kereskedelemügyi miniszter úr-

hoz, s ebben azt kéri, hogy panaszát (felfolyamodását) a közigazgatási bírósághoz felülvizsgálat végett tegyék át.

A felfolyamodást a közigazgatási bírósághoz megküldöttük. A közigazgatási bíróság az ügyben hatáskörét nem állapította meg, a felfolyamodást visszautasította. A visszautasító végzés indokolása a következőket tartalmazza:

„Felfolyamodásában panaszos vitatja, hogy jogtalanul szedték be tőle a 20 fillér postailletéket és kéri annak visszautalását.

Miután a postai illetékek ügyében sem az 1896. évi XXVI. t. c., sem más törvényes rendelkezés nem jelöli ki a m. kir. közigazgatási bíróság hatáskörét, — viszont a hatáskör kiterjesztésének az idézett t. c. 19. §-a értelmében nincs helye:

ezért ebben az ügyben ennek a bíróságnak hatáskörét megállapítani nem lehetett és a felfolyamodást érdemi elbírálás nélkül vissza kellett utasítani.”

Közli: *Dr. Nánay Endre.*

Érdekes kérdések

Question intéressante.

Újabb pályatételünk.

7. Van-e szükség a kumulatív utalványok mai kezelési rendjének egyszerűsítésére és a kezelés biztonságának veszélyeztetése nélkül miképpen lehetne e téren további egyszerűsítést elérni?

A pályázaton a magyar posta személyzetének minden egyes tagja részt vehet. A pályamű legfeljebb 3 gépírással oldala terjedhet. A pályázati határidő: 1939. június 20.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni, hanem a szerző nevét külön borítékba zárt és lepecsételt jeligés levélben a pályamunkával együtt kell a Magyar Posta szerkesztőségéhez juttatni. A jeligés leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha szerző a munkáért jutalomdíjat kap, vagy legalább is dicséretben részesül. A jutalomdíj összege 50 pengő.

A jutalomban vagy dicséretben nem részesült pályamunka szerzőjének nevét tartalmazó levelet a döntés után megsemmisítik és így a szerző neve ismeretlen marad. A legjobbnak talált pályamű tárgyához képest a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben jelenik meg. A pályamű végén a kidolgozáskor igénybevett forrásmunkákat meg kell jelölni, hivatkozva a forrásmunka oldalának és bekezdésének számára, ahonnan a pályázó idézett vagy érveket merített a tétel megoldásához.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztőbizottságának tagjai, továbbá a postavezérgazgatóság ügyosztályvezetői, kik a bírálatra lesznek hivatva, nem vehetnek részt.

ELMÉLET - GYAKORLAT.

Théorie. — Pratique.

13. Budapest helyi forgalmában a postai szállítólevéllel feladott sommáscsomagok súlyhatára 20 vagy pedig 30 kg?

20 kg.

Az A. 1. Szab. 43. §. 1. pontjában foglaltak szerint „A csomagok súlya belföldi forgalomban 20 kg-t nem haladhat meg. A budapesti helyi csomagok legnagyobb súlya 30 kg.”

Az idézett szabály a 30 kg súlyhatárt kifejezetten a budapesti helyi csomagokra — mint különleges díjszabási és szállítási feltételekkel postára adott csomagokra — állapítja meg. Éppen ezért erre a különleges csomagfajra megállapított 30 kg-os súlyhatárt a Budapest helyi forgalmában feladott *sommáscsomagokra* kiterjesztőleg magyarázni, illetőleg alkalmazni nem lehet. (Beküldött kérdés.)

14. A postatakarékpénztár és a közvetítő hivatalok egymásközi viszonya szabályozva van-e és a közvetítő hivatalok a postatakarékpénztárral szemben, mint egyenrangú, vagy pedig alárendelt szervek szerepelnek?

1. Igen.

2. Alárendelt szervként szerepelnek.

ad 1. A postatakarékpénztár és a közvetítő hivatalok egymáshoz való viszonyára vonatkozó rendelkezéseket a 3314/1895. eln. K. M. sz. rendelettel kiadott „A m. kir. postatakarékpénztárnak és közvetítő hivatalainak teendőit és ügykörét szabályozó rendetek”-ben találjuk. A postatakarék- és csekkforgalom ellátásánál a postahivatalokra az idézett utasításban, valamint a postatakarékpénztár által kiadott külön rendeletben foglaltak az irányadók. (A. 2. Szab. 1. §. 3.)

ad 2. A hivatkozott Szabályozó rendeletek

II. fejezet 12. §-a a következőket tartalmazza: „A postatakarékpénztári külső szolgálat közvetítésével megbízott postahivatalok egyúttal a postatakarékpénztár közvetítő hivatalait képezvén, e minőségükben az ezen szolgálatot illető minden ügyekben a postatakarékpénztárnak vannak közvetlenül alárendelve és a postatakarékpénztártól saját közlönye vagy külön rendeletei útján nyert utasításokat vonakodás nélkül felelősség terhe alatt teljesíteni tartoznak.” Az idézett rendelkezésből nyilvánvaló, hogy a postatakarékpénztári szolgálatot ellátó postahivatalok a postatakarékpénztárnak jelentenek, illetőleg postatakarékpénztári ügyekben a postatakarékpénztár a postahivataloknak nem átiratot küld, hanem rendeletet ad. (Beküldött kérdés.)

15. Ha a portósan feladott utánvételes csomag kézbesíthetetlené válik és azt a feladási helyére visszaküldik, a csomagot terhelő portó összegéből a feladáskor utánvételi díj címén felszámított összeget levonásba lehet-e hozni akkor is, ha az utánvételi díj 2 pengőn alul van?

Igen.

Az A. 3. Szab. 86. §. 17. pontjához be-
ragasztott 387. sz. fedőlapok foglaltak szerint „a feladónak visszakézbesített utánvételes csomagokat terhelő portóból a posta által nem teljesített utánvételi kikötésért a feladáskor fizetett vagy felszámított utánvételi díjat a hivatalok előre levonják és a feladótól az utánvételi díjjal kisebbitett portót szedik be.”

Az idézett szabály határozott rendelkezést tartalmaz arra nézve, hogy a kézbesíthetetlenül visszaérkezett utánvételes csomagoknál a csomagot terhelő portóból a feladáskor fel-

számított utánvételi díjat le kell vonni. Minthogy a hivatkozott szabály az utánvételi díj levonását az utánvételi díj nagyságára való tekintet nélkül rendeli el, téves az a magyarázat, hogy az utánvételi díjat csak akkor kell levonni, ha az a 2 pengőt eléri, illetőleg meghaladja. (Beküldött kérdés.)

16. A kézipénztárak önrovincsát havonta hányszor és mikor kell végezni?

Havonta kétszer, a hó 15-én és a hó utolsó napján.

A P. R. T. 1922. évi 41. számában közzétett 12.763. számú rendelet 4. bekezdésében foglaltak szerint a postahivatalok hivatali pénztárait *félhavasoként*, vagyis minden hó 15-én és a hó utolsó napján tartoznak megrovincsolni. Az idézett rendelkezés tehát a kézipénztárak önrovincsolását illetőleg határozott rendelkezést tartalmaz. (Beküldött kérdés.)

17. Ha az állami távirat feladója táviratán =D= jelzést alkalmaz, köteles-e azt a felvevő tisztviselő díjazás szempontjából figyelembe venni?

Nem!

Az 1922. évi „Távirdaüzleti Szabályok” 27. §-ának 2. pontja szerint sürgős állami táviratot csak a belföldi forgalomban lehetett feladni. A P. R. T. 1927. évi 18. számában megjelent 8410. számú rendelettel életbeléptetett Távíróüzleti Szabályzat-ból ez a rendelkezés már kimaradt, illetőleg e rendelet ötödik bekezdése szerint az 1922. évi Távirdaüzleti Szabályok érvénye az új Távíróüzleti Szabályzat életbeléptetésével egyidejűleg megszűnt.

Ebből következik, hogy 1927. április 3-a óta sürgős (=D=) állami távirat nincs, ha tehát a feladó az állami táviratra =D= jelzést ír, ezt a megjelölést kellő felvilágosítás után törölni kell. (Beküldött kérdés.)

A POSTA FORGALMA.

Le trafic de la poste.

1939. március.

Rovatvezető: Dr. RUTTNER BÉLA, m. kir. postatitkár.

Publié par M. le Dr. BÉLA RUTTNER, Secrétaire de poste.

En vue de pouvoir observer et apprécier le mouvement du trafic, la tendance du développement ainsi que l'influence du tarif et des règlements sur l'utilisation des divers services, l'Administration recueille toutes les données relatives au trafic des services postal, télégraphique, téléphonique et de la T. S. F. Les détails de la statistique sont contenus dans le Rapport annuel de la Poste hongroise; les résultats principaux annuels et mensuels seront également communiqués dans les tableaux ci-après. Les tableaux renferment les résultats des 8 années dernières, à compter de l'année 1930 montrant des résultats ma-

xima, et les données des 13 mois derniers. Les chiffres permettent donc de faire des comparaisons entre les résultats du mois indiqué en-haut et ceux du même mois de l'année précédente, d'une part, entre les résultats constatés à partir du commencement de l'année courante jusqu'au mois indiqué et ceux de la même période de l'année précédente, d'autre part, et enfin, entre les résultats d'une année entière, compté en arrière à partir du mois indiqué et ceux des années 1930 à 1937.

Les différences en nombre et en pourcentage entre les comparaisons respectives sont relevées au bas des tableaux.

A folyó év március hónapja Kárpátalja megszállása, nyugati határainak rendezése, az ezzel kapcsolatos katonai intézkedések és az egyéb nagyfontosságú külpolitikai események hatása alatt állott. Érdekes, hogy az elmúlt esztendő márciusára ugyancsak nagy jelentőségű külpolitikai esemény, az osztrák csatlakozás, vetette árnyékát. Míg azonban az 1938. év márciusa a gazdasági hanyatlás jegyében állott, a folyó év teljesen ellentétes irányú fejlődést mutat. Az idei márciusi forgalom ugyanis olyan kedvező volt, amilyenre a világháborút követő időben nem volt példa. Természetes, hogy a forgalom ilyen igen kedvező alakulásában a felszabadult területeknek is szerepe van, az adatok azonban, csak a régi Csonkaország forgalmát tekintve is, felette kedvezőek.

A postai üzletágban minden küldemény forgalma igen nagy mértékben emelkedett. A márciusi forgalom a februári mélypont után a tavaszi idény megindulásával különben is rendszeresen fellendül, ezt a folyamatot azonban az említett események még jobban megerősítették.

Az ajánlott küldemények 44,9, illetőleg 43,1%-os emelkedését főleg a katonai intézkedések idézték elő, ezeken kívül azonban egyes állami hivatalok is adtak fel tömegesen ajánlott küldeményeket. A csomagforgalmat a szokásos tavaszi kereskedelmi forgalmon kívül a Főméltóságú Aszszony ismeretes téli akciója és a Magyar Nemzeti Bank Kárpátaljára címzett nagyértékű kézicsomagjai is élénkítették. Emelkedett a külföldre irányuló csomagforgalom is, amiben a Németországba irányuló élelmiszer-csomagoknak is szerepe volt. A pénzforgalom, különösen azonban a kifizetések nagymérvű emelkedésében a katonai intézkedéseknek lehetett jelentős szerepük.

A lendületes fejlődést szemléltető postai adatsoroktól szinte elűt a postatakarékforgalom alakulása. A betétek száma ugyanis 13,6%-kal csökkent és a befizetett összeg is csak 1,6%-kal emelkedett. Jelentő-

sen, 19,0, illetőleg 18,4%-kal csökkent a postatakarék visszafizetések száma és összege is. Ezt különben kedvező körülménynek lehetne tekinteni, figyelembe kell azonban venni, hogy a múlt évi márciusi visszafizetési forgalom a lakosság egyes rétegeinek ideges hangulata következtében igen kedvezőtlen, 6,044.000 pengő volt. Az 1936. és 1937. évi márciusi forgalomhoz képest, amidőn a visszafizetések csak 3,544.000, illetőleg 3,827.000 pengőt tettek ki, a folyó évi márciusi visszafizetések összege, 4,929.000 pengő, igen magas.

A postaforgalom mellett legnagyobb mértékben a táviróforgalom élénkült. A forgalomemelkedés a feladott táviratoknál 42,2, a kézbesítettekénél 36,7% és még a felszabadult területek forgalma nélkül is 27,7, illetőleg 23,0% volt. E nagymérvű emelkedés túlnyomó része a katonai intézkedésekkel kapcsolatos, bár szerepet játszottak a vízállást jelentő táviratok is.

A többi üzletághoz viszonyítva a leggyengébb emelkedést a távbeszélőforgalom érte el. A régebben oly lendületes fejlődés üteme néhány hónap óta érezhetően meglágyabbodott. A forgalom alakulása nem egyöntetű, mert a fejlődés üteme a távbeszélőállomásoknál és a számlált helyi beszélgetéseknél mérséklődött, míg a távolsági forgalom szinte állandóan erősödő lendülettel fejlődik. Így a kezdeményezett távolsági beszélgetések száma a múlt év márciusához viszonyítva 31,4, az érkezetteké 33,3%-kal emelkedett és az emelkedés még a felszabadult területek forgalma nélkül is 25,7, illetőleg 26,4%. E nagymérvű emelkedést elsősorban a katonai intézkedéseknek tulajdoníthatjuk. Jelentős szerepe lehetett a március hó 1-én életbelépett új belföldi távolsági díjszabásnak is, ennek hatását azonban megítélni ma még nem lehet. A távbeszélőállomások 1 évi szaporulata 11.256 állomás (9,9%), a felszabadult területek nélkül viszont csak 6961 állomás (6,1%) volt. A számlált helyi beszélgetések forgalma mindősze 4,4%-kal, a felszabadult te-

rületek nélkül pedig csak 3.1%-kal emelkedett. A márciusi távbeszélőforgalom az utolsó 10 év tapasztalata szerint az idényszerű mélypontot képviseli.

A nyilvántartott rádióelőfizetők száma ebben a hónapban is igen kedvezően alakult. A márciusi hó végi létszám 465.510 engedélyes volt és így 70.799 előfizetővel, vagyis 17.9 százalékkal haladta meg a múlt évi márciusi létszámot. Ebből a nagymérvű szaporulatból 31.846 a felszabadult területekre, 38.953 pedig a régi Csonkaország területére esett. Számottevő, 3551 előfizetőt kitevő szaporulat mutatkozik folyó évi február hónapra képest is, bár az emelkedés üteme a tavaszi idény beálltával már mérséklődött. A februárhoz képest mutatkozó emelkedésből 2169 előfizetői szaporulat a régi Csonkaországra, 1382 pedig a felszabadult területekre esett. A felszabadult területek nagymérvű előfizetői szaporulata valószínűleg a Csonkaország területéről oda törő telepítésekkel is kapcsolatos. Az egyes igazgatósági kerületeket tekintve, a legnagyobb emelkedést a szegedi, (1.1%), a legkisebbet a pedig a budapesti igazgatóság (0.4 %) érte el.

*

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, mint-hogy az összeforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszám erre nem alkalmas. Ebben a darabszámban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző természetű szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást — a munka minőségének, mennyiségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével — értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végső összege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységekben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmassak az általános posta, táviró, távbeszélő és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tünteti fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Megjegyezzük azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegység számával nem azonosak. Ez utóbbiak száma a forgalom szempontjából vett munkaegységek számánál kevesebb.

A munkaegységekben kifejezett forgalom a legnagyobb, amelyet a világháborút követő időben eddig március hónapban tapasztaltunk.

Összehasonlításul szolgáljanak a következő adatok:

Év	Március	Munkaegység
1929.	március	37.7 millió munkaegység
1930.	"	37.1 " "
1931.	"	33.6 " "
1932.	"	29.4 " "
1933.	"	27.0 " "
1934.	"	29.8 " "
1935.	"	28.8 " "
1936.	"	29.7 " "
1937.	"	32.8 " "
1938.	"	34.0 " "
1939.	"	41.3 " "

Az 1939. évi márciusi forgalomból 2.4 millió munkaegység a felszabadult területekre esik, úgyhogy kizárólag a régi Csonkaország területére 38.9 millió munkaegység jut. Ez az eredmény 1.2 millió munkaegységgel még mindig meghaladja az eddigi csúcsforgalmat képviselő 1929. évi márciusi forgalmat.

A munkaegységekben kifejezett forgalom az előző év márciusához viszonyítva 21.4%-kal, a felszabadult területek nélkül 14.3%-kal emelkedett. Legjelentősebb a táviró és a postai üzletág forgalmának emelkedése, 30.0, illetőleg 26.2%, ezt követi a rádióüzletág 18.5%-kos emelkedéssel, míg a távbeszélőüzletág forgalma 12.5%-kal emelkedett.

A posta forgalma.

1. POSTAFORGALOM.¹⁾ — 1. Trafic postal.¹⁾

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év Année	Hó Mois	F e l a d á s — E x p é d i t i o n										
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb.	Kézi, bétét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék betét Caisse d'épargne Versements		Csekkbefizetés Chèques Versements		
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mondés	Lettres de valeur nombre	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant		
1930.	—	422.671	15.862	661	11.362	10.653	725.039	717	47.902	18.092	2.271.761	
1931.	—	370.509	11.817	575	10.145	10.156	670.278	494	40.336	16.322	1.934.881	
1932.	—	351.739	9.288	484	8.744	9.251	565.574	416	32.782	15.094	1.659.372	
1933.	—	346.512	7.974	465	8.584	8.870	553.521	576	41.654	16.200	1.573.012	
1934.	—	413.180	7.487	424	8.791	9.304	594.449	781	55.874	17.984	1.611.906	
1935.	—	410.595	7.771	415	8.793	9.731	644.332	912	65.344	18.928	1.706.911	
1936.	—	435.933	7.568	438	9.343	9.984	676.889	1.038	75.126	20.545	1.889.945	
1937.	—	462.928	7.567	456	9.815	10.291	712.965	1.193	87.832	22.311	2.068.491	
1938.	III.	44.266	639	37	848	847	58.105	110	7.248	1.805	151.328	
1938.	IV.	40.995	662	36	840	934	63.019	87	6.531	1.997	158.388	
1938.	V.	38.444	655	35	769	846	56.308	76	5.621	1.858	173.577	
1938.	VI.	35.531	580	33	773	831	60.228	75	6.411	1.774	165.994	
1938.	VII.	37.588	762	37	784	915	63.049	94	8.169	1.823	163.491	
1938.	VIII.	38.456	668	41	817	910	66.688	97	8.463	1.933	165.646	
1938.	IX.	43.139	806	41	951	890	65.675	70	6.452	1.825	212.828	
1938.	X.	43.853	811	41	1.002	1.024	72.593	53	5.431	2.203	227.997	
1938.	XI.	46.021	745	42	1.020	930	67.822	68	7.855	2.076	243.217	
1938.	XII.	58.920	809	43	1.369	1.099	79.024	74	8.552	2.247	251.662	
1939.	I.	46.128	851	42	915	1.009	61.887	104	9.543	2.114	192.669	
1939.	II.	42.273	811	38	895	1.003	67.701	103	8.887	1.935	197.092	
1939.	III.	54.341	926	42	1.004	1.149	70.590	95	7.367	1.973	199.837	
1938. IV.-1939. III. összesen:		525.689	9.083	471	11.139	11.540	794.584	996	89.282	23.758	2.402.398	
IV. 1938.-III. 1939 total:												
1938. I.-III. összesen:		118.486	1.940	107	2.344	2.516	174.251	352	24.420	5.578	467.193	
I.-III. 1938. total:												
1939. I.-III. összesen:		142.742	2.588	122	2.814	3.161	200.178	302	25.797	6.022	589.598	
I.-III. 1939 total:												
Összehasonlítások Comparaisons	1939. III. havában 1938. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám-szerüleg en nombre	+									
	En mars. 1939 par rapport an mois de mars. 1938, en plus (+), en moins (-)	0/0-ban en 0/0	10.075	+ 287	+ 5	+ 156	+ 302	+ 12.485	- 15	+ 119	+ 168	+ 48.509
			+ 22.8	+ 44.9	+ 13.5	+ 18.4	+ 35.7	+ 21.5	- 13.6	+ 1.6	+ 9.3	+ 32.1
1939. I.-III. időszakban 1938. I.-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-)	szám-szerüleg en nombre	+										
En janv.-mars 1939 par raport aux mois de janv.-mars. 1938 en plus (+), en moins (-)	0/0-ban en 0/0	24.256	+ 648	+ 15	+ 470	+ 645	+ 25.927	- 50	+ 1.377	+ 444	+ 122.405	
		+ 20.5	+ 33.4	+ 14.0	+ 20.1	+ 25.6	+ 14.9	- 14.2	+ 5.6	+ 8.0	+ 26.2	

1) Az 1938. és 1939. évi adatok ideiglenesek.

Les chiffres se rapportant à l'année 1938 et 1939 sont provisoires.

A posta forgalma.

1. POSTAFORGALOM (folytatás). — 1. Trafic postal (suite).

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év Année	Hó Mois	K é z b e s í t é s — R e m i s e										
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb.	Kézi, bétét és sommás csomag drb.	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques Payements		
		közön- séges ordinaires	ajánlott recom- mandés	Lettres de valeur nombre	Colis nombre	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	
1930.	—	425.761	16.794	726	12.390	10.577	719.870	376	20.852	3.373	1.036.937	
1931.	—	373.517	12.442	637	10.687	10.015	663.752	295	25.646	3.275	967.490	
1932.	—	353.134	9.739	536	8.968	9.241	570.104	236	18.316	3.259	785.987	
1933.	—	345.768	8.172	506	8.776	8.938	555.883	280	21.472	3.373	698.973	
1934.	—	416.564	7.653	481	8.890	9.356	595.623	367	28.707	3.223	658.944	
1935.	—	412.321	7.790	471	8.814	9.775	645.247	462	37.928	3.399	662.144	
1936.	—	440.026	7.653	455	9.373	10.026	678.059	543	44.507	3.525	684.812	
1937.	—	446.077	7.641	485	9.924	10.367	716.475	591	48.925	3.839	749.352	
1938.	III.	44.382	664	41	838	850	58.636	63	6.044	323	60.163	
1938.	IV.	41.140	664	40	856	977	76.125	61	5.375	390	80.558	
1938.	V.	38.585	659	39	759	822	44.915	61	5.588	265	47.958	
1938.	VI.	35.659	580	38	768	837	59.514	54	4.740	321	68.673	
1938.	VII.	38.865	753	40	797	924	64.300	49	3.961	343	69.925	
1938.	VIII.	38.597	671	44	798	923	66.405	51	4.592	311	70.474	
1938.	IX.	43.277	802	46	938	899	66.952	93	13.866	325	76.015	
1938.	X.	43.994	828	46	999	1.048	83.997	44	7.451	407	117.788	
1938.	XI.	46.202	746	45	1.010	912	55.653	31	2.668	304	82.502	
1938.	XII.	59.134	812	52	1.371	1.148	91.355	39	3.262	436	108.110	
1939.	I.	46.288	895	47	906	968	59.067	37	3.091	401	64.788	
1939.	II.	42.416	826	43	892	1.018	68.968	40	3.479	425	72.857	
1939.	III.	54.483	950	48	1.002	1.125	70.653	51	4.929	442	91.884	
1938. IV.-1939. III. összesen : IV. 1938.-III. 1939. total:		528.640	9.186	528	11.096	11.601	807.904	611	63.002	4.370	951.532	
1938. I.-III. összesen : I-III. 1938. total:		118.857	1.980	117	2.336	2.511	165.256	161	13.769	950	163.432	
1939. I.-III. összesen : I-III. 1939. total:		143.187	2.671	138	2.800	3.111	198.688	128	11.499	1.268	229.529	
Összehasonlítások Comparaisons	1939. III. havában 1938. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg en nombre	+	+	+	+	+	-	-	+	+	
	En Mars. 1939 par rapport au mois de mars. 1938, en plus (+), en moins (-)	%-ban en %	10.101	+ 286	+ 7	+ 164	+ 275	+ 12.017	- 12	- 1.115	+ 119	+ 31.721
	1939. I.-III. időszakban 1938. I.-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg en nombre	+	+	+	+	+	-	-	+	+	
	En janv.-mars. 1939 par rapport aux mois de janv.-mars. 1938, en plus (+), en moins (-)	%-ban en %	24.330	+ 691	+ 21	+ 464	+ 600	+ 33.432	- 33	- 2.270	+ 318	+ 66.097
			+	+	+	+	+	-	-	+	+	
			20.5	+ 34.9	+ 17.9	+ 19.9	+ 23.9	+ 20.2	- 20.5	- 16.5	+ 33.5	+ 40.4

2. TAVIRÓFORGALOM¹⁾ — 2. Trafic télégraphique

3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM¹⁾ — 3. Trafic téléphonique

Év Année	Hó Mois	Távíró Télégraphe		Távbeszélő — Téléphone																		
		Táviratok ezer drb.		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques				Közvetlen összeköttetések száma Raccordements directs nombre	Számlált helyi beszélgetések száma ezrekben Conversations locales complètes nombre en milliers													
		Téleggrammes, nombre en milliers	feladás dépôt	kézbesítés remise	hálózatok szerint dans le réseau		összesen total		bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total											
					uniforme de Budapest	falulrendszertől és 200 előfizetőnél nagyobb système rural et plus de 200 abonnés		200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés				—										
1930.	—	3.404	3.715	46.601	35.618	82.219	2.212	103.890	—	103.890												
1931.	—	2.599	3.253	47.095	33.840	80.935	2.376	106.946	14.189	121.135												
1932.	—	2.066	2.735	46.884	32.415	79.299	2.196	107.564	13.867	121.431												
1933.	—	1.894	2.576	47.962	31.109	79.071	2.207	107.146	12.801	119.947												
1934.	—	1.873	2.557	53.338	34.354	87.692	2.303	111.898	11.911	123.809												
1935.	—	1.903	2.573	58.339	15.088	18.723	2.257	121.980	12.944	134.924												
1936.	—	1.947	2.607	63.537	16.699	22.218	2.155	127.933	14.261	142.194												
1937.	—	2.133	2.820	70.325	18.165	23.290	2.117	134.885	16.358	151.243												
1938.	III.	166	226	71.832	18.882	23.306	114.020	2.141	10.916	1.329	12.245											
1938.	IV.	167	224	72.141	18.952	23.421	114.514	2.139	12.234	1.470	13.704											
1938.	V.	190	252	72.407	19.028	23.552	114.987	2.118	11.668	1.397	13.065											
1938.	VI.	204	263	73.122	19.111	23.743	115.976	2.099	12.144	1.515	13.659											
1938.	VII.	208	268	73.193	19.188	23.993	116.374	2.107	11.521	1.514	13.035											
1938.	VIII.	243	301	73.283	19.305	24.216	116.804	2.133	10.715	1.566	12.281											
1938.	IX.	254	320	73.836	19.486	24.426	117.748	2.131	11.530	1.574	13.104											
1938.	X.	228	294	74.307	19.608	24.637	118.552	2.179	12.594	1.636	14.230											
1938.	XI.	226	289	74.543	20.862	26.212	121.617	2.186	12.238	1.567	13.805											
1938.	XII.	233	302	75.128	21.618	26.838	123.584	2.201	12.133	1.585	13.718											
1939.	I.	207	277	75.460	22.012	26.673	124.145	2.228	12.826	1.737	14.563											
1939.	II.	185	246	75.661	22.126	26.704	124.491	2.229	12.219	1.681	13.900											
1939.	III.	236	309	75.941	22.258	27.077	125.276	2.240	11.215	1.574	12.789											
1938. IV.-1939. III. összesen: IV. 1938.-III. 1939. total:		2.581	3.345	—	—	—	—	—	143.037	18.816	161.853											
1938. I.-III. összesen: I.-III. 1938. total:		462	637	—	—	—	—	—	34.552	4.252	38.804											
1939. I.-III. összesen: I.-III. 1939. total:		628	832	—	—	—	—	—	36.260	4.992	41.252											
Összehasonlítások Comparaisons	1939. III. havában 1938. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg en nombre	+	70	+	83	+	4.109	+	3.376	+	3.771	+	11.256	+	99	+	299	+	245	+	544
	En mars.1939 par rapport au mois de mars. 1938, en plus (+), en moins (-)	0/0-ban en %	+	42.2	+	36.7	+	5.7	+	17.9	+	16.2	+	9.9	+	4.6	+	2.7	+	18.4	+	4.4
	1939. I.-III. időszak- ban 1938. I.-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg en nombre	+	166	+	195	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	En janv.-mars.1939 par rapport aux mois de janv.-mars.1938, en plus (+), en moins (-)	0/0-ban en %	+	35.9	+	30.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Az 1938. és 1939. évi adatok ideiglenesek.

Les chiffres se rapportant à l'année 1938 et 1939 sont provisoires.

3. TAVBESZÉLŐFORGALOM (folytatás). — 3. Taphic téléphonique (suite).

4. RÁDIÓELŐFIZETŐK. — 4. Nombre des abonnés de radio.

Év Année	Hó Mois	Távbeszélő — Téléphone							Rádió Radiodiffusion			
		Közpon- tok száma Nombre des centales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers						Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés			
			kezdemenyezett départ			érkezett arrivée			Buda- pesten á Budapest	vidéken en province	összesen total	
			bpesti egységes hálózat- ban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total	bpesti egységes hálózat- ban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total				
1930.	—	1.426	1.431	3.363	4.794	1.391	3.301	4.692	108.161	199.748	307.909	
1931.	—	1.445	1.285	3.094	4.379	1.281	3.004	4.285	111.774	213.258	325.032	
1932.	—	1.446	1.183	2.558	3.741	1.138	2.479	3.617	113.360	208.616	321.976	
1933.	—	1.465	1.145	2.345	3.490	1.059	2.306	3.365	115.114	213.065	328.179	
1934.	—	1.494	1.157	2.467	3.624	1.081	2.426	3.507	118.010	222.107	340.117	
1935.	—	1.524	1.249	2.863	4.112	1.152	2.822	3.974	122.676	230.231	352.907	
1936.	—	1.550	1.287	2.972	4.259	1.206	2.932	4.138	127.540	237.814	365.354	
1937.	—	1.613	1.346	3.365	4.711	1.267	3.327	4.594	134.465	249.040	383.505	
1938.	III.	1.618	103	286	389	94	284	378	138.741	255.970	394.711	
1938.	IV.	1.619	116	289	405	107	291	398	139.141	256.551	395.692	
1938.	V.	1.622	107	306	413	100	301	401	139.135	257.085	396.220	
1938.	VI.	1.627	123	332	455	119	326	445	138.880	256.295	395.175	
1938.	VII.	1.629	134	380	514	124	376	500	138.136	255.354	393.490	
1938.	VIII.	1.630	145	409	554	133	409	542	137.685	255.855	393.540	
1938.	IX.	1.633	150	431	581	138	425	563	138.011	257.148	395.159	
1938.	X.	1.634	157	417	574	149	410	559	140.192	262.052	402.244	
1938.	XI.	1.774	128	370	498	117	364	481	142.854	268.614	411.468	
1938.	XII.	1.860	125	376	501	116	367	483	145.316	273.899	419.215	
1939.	I.	1.863	123	353	476	112	350	462	147.605	305.046	452.651	
1939.	II.	1.864	125	328	453	112	330	442	148.981	312.978	461.959	
1939.	III.	1.864	116	395	511	104	400	504	149.067	316.443	465.510	
1938. IV.-1939. III. összesen: IV. 1938.-III. 1939. total:		—	1.549	4.386	5.935	1.431	4.349	5.780	—	—	—	
1938. I.-III. összesen: I.-III. 1938. total:		—	317	829	1.146	285	829	1.114	—	—	—	
1939. I.-III. összesen: I.-III. 1939 total:		—	364	1.076	1.440	328	1.080	1.408	—	—	—	
Összehasonlítások Comparaisons	1939. III. havában 1938. III. havához képest több (+) kevesebb (-) En mars. 1939 par rapport au mois mars. 1938, en plus (+) en moins (-)	szám- szerűleg en nombre	+ 246	+ 13	+ 109	+ 122	+ 10	+ 116	+ 126	10.326	60.473	70.799
		0/0-ban en 0/0	+ 15.2	+ 12.6	+ 38.1	+ 31.4	+ 10.6	+ 40.8	+ 33.3	+ 7.4	+ 23.6	+ 17.9
	1939. I.-III. időszak- ban 1938. I.-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars. 1939. par rapport aux mois de janv.-mars. 1938, en plus (+) en moins (-)	szám- szerűleg en nombre	—	+ 47	+ 247	+ 294	+ 43	+ 251	+ 294	—	—	—
		0/0-ban en 0/0	—	+ 14.8	+ 29.8	+ 25.7	+ 15.1	+ 30.3	+ 26.4	—	—	—

5. A FORGALOM MUNKAEGYSÉGEKBE (folytatás).
5. Le trafic en unités de travail. (suite)

E g y s é g: 1000 drb. — Nombre en milliers.

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services:									
		Posta Poste		Távíró Télégraphe		Távbeszélő Téléphone		Rádió Radio		Összesen drb. total nombre	
		drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o		
1930.	—	285.032	62·4	39.086	8·6	122.558	26·8	9.844	2·2	456.520	
1931.	—	242.007	59·9	32.449	8·0	118.819	29·4	10.728	2·7	404.003	
1932.	—	206.558	58·3	25.695	7·2	111.512	31·4	11.074	3·1	354.839	
1933.	—	198.445	58·2	23.550	6·9	108.373	31·8	10.686	3·1	341.054	
1934.	—	202.268	57·8	23.268	6·6	113.602	32·4	11.237	3·2	350.375	
1935.	—	206.848	56·2	23.793	6·5	125.778	34·2	11.671	3·1	368.090	
1936.	—	217.840	56·2	25.149	6·5	132.740	34·2	12.055	3·1	387.784	
1937.	—	229.055	55·6	27.602	6·7	142.880	34·7	12.602	3·0	412.139	
1938.	III.	18.973	55·8	2.172	6·4	11.757	34·6	1.105	3·2	34.007	
1938.	IV.	20.166	55·7	2.158	6·0	12.756	35·2	1.108	3·1	36.188	
1938.	V.	18.287	53·3	2.417	7·0	12.510	36·5	1.109	3·2	34.323	
1938.	VI.	18.154	52·0	2.582	7·4	13.041	37·4	1.106	3·2	34.883	
1938.	VII.	19.539	53·6	2.710	7·4	13.102	36·0	1.102	3·0	36.453	
1938.	VIII.	19.953	53·9	3.074	8·3	12.897	34·8	1.102	3·0	37.020	
1938.	IX.	21.510	54·4	3.299	8·3	13.650	34·5	1.106	2·8	39.565	
1938.	X.	23.679	56·3	2.993	7·1	14.284	33·9	1.126	2·7	42.082	
1938.	XI.	22.444	56·0	2.925	7·3	13.584	33·8	1.152	2·9	40.105	
1938.	XII.	27.406	60·4	3.141	6·9	13.620	30·1	1.174	2·6	45.341	
1939.	I.	21.860	54·8	2.795	7·0	13.963	35·0	1.267	3·2	39.885	
1939.	II.	21.553	56·0	2.203	5·7	13.422	34·9	1.319	3·4	38.497	
1939.	III.	23.939	58·0	2.824	6·8	13.221	32·0	1.309	3·2	41.293	
1938. IV.-1939. III. összesen: IV 1938.-III. 1939. total:		258.490	55·5	33.121	7·1	160.050	34·4	13.980	3·0	465.641	
1938. I.-III. összesen: I-III. 1938 total:		55.342	54·7	6.092	6·0	36.357	36·0	3.292	3·3	101.083	
1939. I.-III. összesen: I-III. 1938 total:		67.352	56·3	7.822	6·5	40.606	33·9	3.895	3·3	119.675	
Összehasonlítások Comparaisons	1939. III. havában 1938. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg en nombre	+ 4.966	—	+ 652	—	+ 1.464	—	+ 204	—	+ 7.286
	En mars. 1939 par rapport au mois de mars. 1938 en plus (+), en moins (-)	o/o-ban en o/o	+ 26·2	—	+ 30·0	—	+ 12·5	—	+ 18·5	—	+ 21·4
	1939. I.—III. időszak- ban 1938. I.—III. időszakához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg en nombre	+ 12.010	—	+ 1.730	—	+ 4.249	—	+ 603	—	+ 18.592
	En janv.-mars. 1939 par rapport aux mois de janv.-mars 1938, en plus (+) en moins (-)	o/o-ban en o/o	+ 21·7	—	+ 28·4	—	+ 11·7	—	+ 18·3	—	+ 18·4

A posta forgalma.

6. A FELSZABADULT TERÜLETEK FORGALMA. — 6. Le trafic des territoires rattachés.

a) Postaforgalom. — a) Trafic postal.

Egység: 1000 drb., összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év Année	Hó Mois	Feladás — Expédition									
		Levélpostai küldemény drb. Poste aux lettres nombre		Értéklevél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi betét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék betét Caisse d'épargne versements		Csekkbefizetés Chèques versements	
		közönséges ordinaires	ajánlott recombmandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant
1938.	XI.	3.526	32	1	29	20	1.649	1	60	7	4.490
1938.	XII.	3.548	57	3	43	54	3.429	2	211	43	10.225
1939.	I.	3.372	60	3	34	52	2.403	2	248	78	10.510
1939.	II.	3.512	58	3	39	50	2.367	3	319	95	10.784
1939.	III.	4.480	73	3	47	59	2.679	3	354	114	12.760

a) Postaforgalom. (folytatás). — a) Trafic postal (suite).

Év Année	Hó Mois	Kézbesítés — Remise									
		Levélpostai küldemény drb. Poste aux lettres nombre		Értéklevél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, betét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques payements	
		közönséges ordinaires	ajánlott recombmandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant
1938.	XI.	—	37	1	54	33	1.045	*	13	1	1.672
1938.	XII.	—	58	3	91	49	4.260	1	46	5	6.265
1939.	I.	—	63	3	76	44	6.670	1	110	8	5.082
1939.	II.	—	62	3	88	46	5.771	3	138	25	6.727
1939.	III.	—	75	4	91	56	4.914	3	292	29	11.007

*) Összesen csak 81 drb.

b) Táviróforgalom. — b) Trafic télégraphique.
c) Távbeszélőforgalom. — c) Trafic téléphonique.

Év Année	Hó Mois	Táviró — Télégraphe		Távbeszélő — Téléphone			
		Táviratok ezer darab Télégrammes nombre en milliers		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques			Számított helyi beszélgetések száma ezrekben Conversations locales comptées nombre en milliers
		feladás depôt	kézbesítés remise	hálózatok szerint — dans le réseau	200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés	összesen total	
1938.	XI.	6	6	1.067	1.531	2.598	5
1938.	XII.	24	28	1.773	1.985	3.758	54
1939.	I.	17	26	1.901	2.061	3.962	156
1939.	II.	16	23	1.947	2.010	3.957	152
1939.	III.	24	31	2.029	2.266	4.295	168

c) Távbeszélőforgalom (folytatás). — c) Trafic téléphonique (suite).
d) Rádióelőfizetők. — d) Radiodiffusion.

Év Année	Hó Mois	Távbeszélő — Téléphone			Rádió — Radiodiffusion
		Központok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers		Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés
			kezdeményezett départ	érkezett arrivée	
1938.	XI.	140	5	4	—
1938.	XII.	227	49	46	—
1939.	I.	227	53	52	25.878
1939.	II.	227	47	52	30.464
1939.	III.	227	60	66	31.846

e) A forgalom munkaegységekben. — e) Le trafic en unités de travail.
Egység: 1000 drb. — Nombre en milliers.

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services				
		Posta Poste	Távíró Télégraphe	Távbeszélő Téléphone	Rádió Radio	Összesen Total
		drb. nombre	drb. nombre	drb. nombre	drb. nombre	drb. nombre
1938.	XI.	558	70	119	—	747
1938.	XII.	1.050	290	460	—	1.800
1939.	I.	1.000	234	528	31	1.793
1939.	II.	1.030	173	503	114	1.820
1939.	III.	1.400	254	660	97	2.411

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA

Albánia.

A közelmúlt eseményei a világ érdeklődését egyszerre ráirányították az eddig csendben meghúzódott kis balkáni államra, Albániára, amelyről általában nem sok ismerettel dicsekedhetünk. Az alább között táblázatos összeállítások tömör képet tárnak a szemlélő elé az albán posta jellemző

statisztikai adatairól s egyúttal érdekes és tanulságos összehasonlításokra adnak lehetőséget. (A két első táblázat harmadik számoszlopa az albán és az olasz posta megfelelő adatainak egymáshoz való viszonyát fejezi ki, ha az olasz adatot mindig 100-nak vesszük.)

A) Posta	Albánia	Olaszorsz.	Albán arányszám (Olaszorsz. = 100)
1. Az ország területe (km ²)	27.538	310.190	8.88
2. A lakosság száma	1.037.856	42.993.602	2.41
3. Postaszervek száma	52	11.591	0.45
1 postaszervre jut (km ²)	529.58	26.76	1.979.0
1 postaszervre jut (lakos)	19.959	3.709	538.12
4. Felvett közönséges levélpostai küldemények (millió drb)	4.096	2.584.059	0.16
Minden száz lakosra jut (drb)	395	6.010	6.57
5. Felvett értéklevelek (1000 drb)	7	14.334	0.05
Minden ezer lakosra jut (drb)	7	333	1.96
6. Felvett csomagok (100 drb)	4	13.443	0.03
Minden ezer lakosra jut	4	313	1.31
7. Felvett postautalványok (100 drb)	74	26.718	0.28
Minden ezer lakosra jut	71	621	11.48
8. Befolyt utánvételek (1000 drb)	2	3.488	0.07
Minden ezer lakosra jut	2	81	2.80
B) Táviró, távbeszélő, rádió			
1. Táviróval egyesített hivatal	54	9.214	0.59
1 hivatalra jut (km ²)	509.96	33.67	1.514.58
1 hivatalra jut (lakos)	19.220	4.666	411.92
2. A feldolgozott táviratok száma (1000 drb)	282	26.949	1.05
száz lakosra jut (drb)	27	63	43.30
3. Távbeszélővel egyesített hivatal	57	2.397	2.38
1 hivatalra jut (km ²)	483.12	129.41	373.33
1 hivatalra jut (lakos)	18.208	17.936	101.52
4. Távbeszélő állomás	853	568.279	0.15
ezer lakosra jut	0.82	13.22	6.22
5. Távbeszélgetés (1000 drb)	57	35.079	0.16
6. Rádióvevőkészülék	2.600	822.854	0.32
száz lakosra jut	0.25	1.91	13.11

Az alábbi táblázat az Albániában feladott, külföldre szóló postaküldeményeknek rendeltetési országok szerinti megoszlását szemlélteti. Az összeállításban csak azok az országok szerepelnek, amelyekkel

a postaforgalom számottevő volt. A táblázatból világosan kitűnik, hogy Albánia társadalmi és gazdasági élete már eddig is szorosan Olaszországhoz kapcsolódott. A számok százalékot jelentenek.

	Olaszország	Németország és Ausztria együtt	Franciaország	Nagybritannia	Görögország	Jugoszlávia
Közönséges és ajánlott levélpostai küldemények	36.67	6.06	3.83	2.48	8.17	4.94
Értéklevelek a) darabszám szerint	29.38	5.93	7.39	4.20	17.61	18.98
b) érték szerint	17.77	7.56	11.50	8.78	5.82	8.44
Csomagok	32.34	16.31	8.36	4.72	3.23	3.10
Postautalványok a) darabszám szerint	41.08	30.47	18.25	—	3.95	—
b) összeg szerint	29.18	41.09	16.71	—	4.29	—

(D. P. 1939. 15.)

Anglia.

Az 1938 március 31-én záruló költségvetési év 11,227.880 font nyereséget mutat az azelőtti 12,306.769 fontnyi nyereséggel szemben. A posta bevételei 51,970.524, míg a kiadások 40,448.033 fontra rúgtak. Az előző költségvetési évhez képest a bevételek 3.84%-kal, a kiadások pedig 4.80%-kal emelkedtek.

1937 júniusában megindult a légitársaság az Egyesült Királyság és Dél-afrika, majd 1938 februárjában az anyaország és India—Maláj-szigetek között. Ettől az időponttól kezdve a megnyílt vonalakon levelek, kiscsomagok és levelezőlapok szállítása vált lehetővé a járatok által érintett országokba. A költségvetési év másik eredménye, hogy egyes európai államokba lehetővé tették a közönséges leveleknek külön díj nélküli légitársasági szállítást, ha ez a szállítási idő lényeges meg rövidítését jelenti.

VI. György és Erzsébet királyné koronázását a brit posta alkalmi bélyegek kiadásával és az ünnepségek alatt az anyaország és az Impérium társországai között kedvezményes díjszabású rádiótávbeszélgetési alkalmak teremtésével ünnepelte meg.

A pályaudvari levél felső súlyhatárát az angol posta 2 unciáról 1 angol fontra emelte.

Az üzemi, építkezési és vidéki befektetések összege eléri a 17,152.873 fontot, míg az előző költségvetési év befektetései csak 13,597.808 fontot tesznek ki. A posta birtokában lévő ingatlanok értéke az év végén 33,512.756 font volt.

(Ifj. Kovács)

*

Anglia legnagyobb indító és kézbesítő hivatala a Mount Pleasant. Naponta több mint 3 millió küldeményt kezel (nem számítva a nyomtatványokat), létszáma pedig kb. 5000, akik közül 3000 a kézbesítő.

Az angolszász országokban a magánlevelekhez általában rendes alakú borítékokat (short letters), a kereskedelmi levelekhez pedig hosszúkás borítékokat (long letters) használnak.

Eme szokás folytán a nagy hivatalok — tehát a Mount Pleasant is — kénytelenek külön munkaerőket foglalkoztatni ezeknek a levélfajtáknak a szétválogatására és kötegelésére. Ez a körülmény az egyébként is óriási forgalom mellett még külön munkatöbbletet jelent. Természetes tehát.

hogy az ilyen hivatalok ott, ahol csak lehetséges, gépi erőt használnak fel, részben takarékoság, részben pedig gyorsaság miatt. Az ilyen gépi berendezés nagy költséget jelent. A Mount Pleasant műszaki berendezése kb. 35.000 fontba került. Ez a nagy összeg azonban 3 év alatt törlesztődött, mert a gépi erővel végzett munkának emberi erővel való végzése azelőtt évi 14.000 fontba került.

*

A földalatti vasutat, melyet az angol postaigazgatás Londonban berendezett, 1927-ben helyezték üzembe. Ez 20 méter mélyen van a föld alatt, hossza pedig több mint 7 angol mérföld (kb. 11—12 km). Összeköti a fontosabb hivatalokat London főbb pályaudvaraival, ami a postai anyagnak a hivataloktól a pályaudvarokra és onnét a hivatalokba szállítása tekintetében igen fontos, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a zárlatok szállítása kísérő nélkül történik. Létesítése 1 millió fontba került.

Ennek a földalatti vasútnak kettős pályája van és 2—3 kocsi álló kb. 100 vonat közlekedik rajta. A kocsik önműködően nyílnak ki és csukódnak be, ha egy-egy hivatalhoz, vagy pályaudvarra érnek. Az összes vonatot egyetlen ember irányítja Paddingtonban egy fiülkéből. Előtte egy matt üvegtábla van, amely mögött kis villanykörték önműködően jelzik az általa irányított postavonatok helyzetét. Az irányítás billentyűzet segítségével történik. Egy-egy billentyű megnyomása elegendő ahhoz, hogy a vonatokat megindítsa vagy megállítsa, vagy pedig keresztveződéseknél a kitérést szabályozza.

*

Brighton városának alig 150.000 lakosa van, mely azonban a város fürdőjének nagy látogatottsága miatt, a fürdőidény alatt meg többszöröződik. Ilyenkor természetesen a postaforgalom is nagy méreteket ölt. Ezt a forgalmat a régi postahivatal egymagában nem volt képes lebonyolítani, ezért

1926-ban időszakos irányítóhivatalt állítottak fel, melyet a brightoni Head Post-office főnöke vezet. Ez egyúttal Anglia egyik zsákgyűjtő és szétosztó hivatala is. Az érkező üres zsákokat itt egyúttal portalanítják és tisztogatják is. Az ilyen üres zsákokat kezelő hivatalok a zsáktisztítás céljára portalanító készülékekkel vannak ellátva. A készülékek, a hivatalhoz érkező zsákok darabszámától függően egy vagy több portalanító szerkezettel vannak ellátva. Minden szerkezet félóránként 100 zsákot portalanít.

*

Aki meg akar győződni arról, hogy az angol igazgatás milyen észszerűen rendezte be nagy kézbesítő hivatalait, célszerű, ha megtekinti az edinburghi vagy a glasgowi hivatalok valamelyikét. Különösen azonban az utóbbi alkalmas tanulás és tapasztalás céljára. Ugyanis itt csoportosították leg-észszerűbben a kezelési szakaszok munkáit, kiküszöbölve minden felesleges munkát.

A gépi szállítóeszközök (mozgó szalagok, csúszdák stb.) rendkívül alkalmasak a postaszolgálat megjavítására, munka- és költségmegtakarításra.

Az edinburghi és glasgowi postahivataloknál használt ilyen gépek:

a) Levélszekrények üritésénél használt görgő szalag. Ez egy 0.45 m széles egyszerű szalag, amelyre a hivatal épületén felszerelt levélszekrényekbe dobott levelek és más levélpostai küldemények ráhullanak s a mozgó szalagon a gyűjtőasztalra jutnak. Ez a szalag vízszintes helyzetben vagy lefelé szállításkor kifogástalanul működik, sőt 18 fokot meg nem haladó felfelé irányuló szállításkor is minden további nélkül használható, ha azonban a lejtő már nagyobb fokot zár be, akkor a szalagra erősített falécecskével vagy gumiszeletpécskével akadályozzák meg a küldemények visszacsúszását.

b) Zárlatszallító szalag. Kb. 0.60 m széles szalag, melyen levélszákokat és más nagyobb terjedelmű küldeményeket szállít-

tanak egyik munkahelyről a másikra.

c) A gyűjtőasztaltól a bélyegzőasztalra kb. 0.25 m széles kettős szalag szállítja a begyűjtött levélpostai küldeményeket. A gyűjtőasztalnál álló alkalmazottak az anyagot szétválogatják aszerint, hogy gépi vagy kézbélyegzővel bélyegzendő-e. A gépi bélyegzővel bélyegzendő küldeményeket (leveleket, levelezőlapokat) a felső szalagra, a többit pedig az alsó szalagra helyezik. A szalagok ezt az anyagot azután elszállítják a megfelelő bélyegző munkahelyekre, ahonnan bélyegzés után csúszdákba s ezeken át az irányító munkahelyekre jutnak.

d) A csomagok és kosarak szállításáról kb. 0.45 m széles szalag gondoskodik.

*

Anglia fontosabb hivatalainál az említeteken kívül más komplikáltabb készülékeket is használnak. Ilyen az úgynevezett „Lamson's Basket Conveyor”. Ez egy kis légivasút, amely egy sinen szállítja a vasfonalból készült kosarakat a beléjük helyezett küldeményekkel. A „Finger Lift Conveyor”. Ez egy kombinált készülék, mely vízszintes és függőleges irányban is szállít. A „Mechanical Facing Table” a küldeményeknek a gyűjtőasztaltól a bélyegzőasztalhoz való szállítását végzi.

Legérdekesebb ilyen berendezés azonban a „Tray Conveyor”. Ez az indítandó levélpostai küldeményeknek a nagyjából szétosztó munkahelytől a végleges beosztást végző munkahelyekre való szállítását végzi. Az előbbi munkahelyen a leveleket és egyéb levélpostai küldeményeket 30 cm széles és 45 cm hosszú kádacsákba helyezik, melyeknek oldalán 4 lyuk van. Ezeknek a lyukaknak egyikébe egy pálcikát helyeznek. Aszerint, hogy melyik nyílásba helyezik a rézpálcikát, a kosárka önműködően a megfelelő munkahelyre fut. Őt ilyen, a további elosztást végző munkahely van (Észak, Dél, Kelet, Nyugat, Külföld). Négy pálcika ezek közül négy munka-

helyre irányítja a kádacsákát, ha pedig pálcika nélkül bocsátjuk útnak, akkor az ötödik munkahelyre jutnak el. (Revue des Postes Belges, 1, 2. 1939.)

(Zappe)

Argentína.

Az argentin postaigazgatás elhatározta, hogy az apróbb összegek továbbításának megkönnyítése végett bevezetik a postalvány és csekkszolgálat mellett az úgynevezett postabon-szolgálatot. Eddig ugyanis 25 Peso értékig egyformán 25 Centavo-t kellett fizetni, ami a kis összegeknél a közönségre nézve elég hátrányos. Most a dolgot úgy egyszerűsítik, hogy 0.5—5 Peso-ig 5 Centavo-t kell fizetni, 10 Peso-ig pedig 10 Centavo-t. A különböző összegeknek megfelelően a bónok is különböző színűek lesznek. A közönség igényeinek megfelelően vásárolhatja a bónokat a postahivatalokban, és ha el akarja küldeni, rendes levéldíjszabás szerint levélben adja postára. A kifizetés viszont csakis a címzett lakóhelyén történhetik. Ha a bónon nincsen címzés, az ország bármelyik postahivatala kifizeti a bemutatónak.

Észtország.

Tallinban nagyon sikerült gondolata támadt egy ötletes embernek. Megoldotta azt a kérdést, hogy hogyan lehetne a tíz centes belföldi levéldíjszabást a posta rövidege nélkül öt centre leszállítani? A közönség ezen kívül még ingyen levélpapírhoz és borítékhoz is juthat, amellet az Észt Vöröskeresztnek is haszna lehetne belőle.

A terv abban áll, hogy minden postahivatalban öt centért lehetne kapni a szóbanforgó levélpapírt, melynek borítékjára már a 10 centes bélyeg elő lenne nyomva. E díjből öt centet és a levélpapírt azok a cégek fizetnék meg, akik hajlandók volnának a borítékokon üzleti hirdetésüket elhelyezni. A boríték hátoldalán, belül és esetleg a boríték címdoldalának bal hasábján ugyanis izléses hirdetések helyezhetők el.

Egyszerre harmincezer egyforma borítékot kellene egy-egy cégnek bérelnie és a postának a darabonként járó 5 centeket befizetnie. A hirdető borítékai csak ezután kerülnének forgalomba. Be akarják kapcsolni a mozgalomba az eszt Vöröskeresztet is, mint a hirdető-borítékok egyedárusítóját, úgy, hogy az újításból annak is haszna legyen. Amint a Vöröskereszt lefizeti a postának a harmincezerszer 5 centet, a posta átvesz terjesztésre harmincezer hirdető-levélpapírt.

Igy a postának nincs nagyobb rizikója, mint eddig, nincs is vesztesége, sőt valószínű, hogy a közönség az olcsó alkalmat gyakrabban fogja kihasználni, tehát a posta részére még forgalomszerző is. A közönség is jól jár, mert ingyen levélpapírhoz jut, azonkívül ezentúl csak öt centet fizet a leveleiért. A levélpapírgyárosok is jól járnak, mert a forgalmuk nőni fog. Az Eszt Vöröskereszt is jövedelemhez jut ezáltal. De legjobban a gyárosok járnak, mert széleskörű hírveréshez jutnak ezáltal, és végeredményben a hírverés költségeit mégis csak a közönséggel fizettetik meg.

*

Az 1937—38. üzemi évet az eszt posta 1,361.311 korona bevételi fölösleggel zárta. Az év végén 122 rendes, 21 különleges munkakörü postahivatal, 603 postaügynökség, 5 távbeszélőügynökség, 2944 kiegészítő postaállomás, 398 magánkezelésben levő levélszekrény és 1740 nyilvános távbeszélőállomás volt üzemben. A hivatalok és ügynökségek száma 3-mal kevesebb, mint az előző évben, a magánkezelésben levő levélszekrények száma pedig a kiegészítő állomások rovására gyarapodott. A nyilvános távbeszélőállomások száma 80-nal emelkedett.

Minden egyes postaszerv 10.2 km²-en lakó 308 embert szolgál ki, minden távíróval egyesített postahivatalra 20.3 km² terület és 610 lakos jut, végül minden 18.4 km² területen működik 1—1 távbeszélővel

egyesített postahivatal, amely 550 lakos beszélgetéseit bonyolítja le.

Az 1747 postatisztviselő, akik között 484 nő van, 143 hivatal között oszlik meg. Az ügynökségeknél — a magyar rendszerhez hasonlóan — más állami ágazatok tisztviselői mellékfoglalkozásként látják el a szolgálatot. Az év végén két hivatalnál volt rendszeresítve vasúti küldemények felvétele és kiadása. Úgy látszik azonban, hogy ez a szolgáltatás nem válik be, mert a legutóbbi jelentés még 22 olyan postahivatalról számolt be, ami a vasúti áruforgalomban résztvevő. A postamúzeum és levéltár létesítése érdekében megkezdett előkészítő munkálatok az elmúlt évben is folytatódtak. (P. N. 1939:3.)

Hollandia.

A holland posta az elmúlt télen „fagypótlék” elnevezéssel új járandóságot rendszeresített. Ilyen pótlékban azok a külső szolgálatot teljesítő műszaki kiegészítő munkások (vonalépítő munkások stb.) részesülnek, akik mint ideiglenes minőségben felfogadott alkalmazottak rendszeres fizetés helyett csupán a helyi viszonyoknak megfelelő bért kapnak. A „fagypótlék” csakis olyan napokon esedékes, amelyeken a hőmérséklet bizonyos értéken alul marad; összege óránként 0.10 forint. A fagyos időszak, vagyis amikor a szóbanlévő pótdíjazást fizették, az elmúlt télen december 19—30. napjaira esett. Ezen a címen csakis a legkisebb jövedelmű munkások részesülnek juttatásban. Azok az ideiglenes igényjogosultak. Az ilyen alkalmazottak járandósága bizonyos határt túlhalad, már nem igényjogosultak. Az ilyen alkalmazottat, ha a fagyos időszakban, vagy annak lényeges részében külső szolgálatot teljesít, egy nap külön fizetéssel szabadsággal kárpótolják. (P. N. 1939:3.)

Jugoszlávia.

A jugoszláv posta az 1937. üzemi évről kiadott jelentésében a posta-, távíró- és távbeszélőforgalom állandó emelkedéséről

számol be. Pénzügyi téren is nagy a javulás, amire jellemző adat, hogy 1919-ig visszamenőleg minden egyes év bevételeit túlhaladja az 1937. évi eredmény. A jelentés a kedvező pénzügyi eredményt túlnyomó részben a postaügyi minisztérium felállításával magyarázza. Ez a minisztérium most két éve kezdte meg működését. Azelőtt a posta egyéb állami üzemekkel együtt közös minisztériumhoz tartozott és abban az időben a posta ügyeit nem kezelték a kellő figyelemmel és megértéssel.

12.634 alkalmazott 3882 hivatalban (ezek közül 2083 távíróval, 1420 pedig távbeszélővel is egyesítve van) és 4 rádiótávíróállomáson kerekén 837 millió egységet ért el, ami a megelőző évi eredménnyel szemben 8.18%-os emelkedést jelent. A tekintélyes gyarapodás inkább a már említett előnyös szervezési változásnak, mint a gazdasági helyzet általános javulásának köszönhető. A lebonyolított forgalom 93.09%-a belföldi, a fennmaradó 6.91% pedig a nemzetközi viszonylatra esett. A posta üzletág 565.7, a távíró (beleértve a rádiótávírókat) 3.9 és a távbeszélő 267.3 millió egységet eredményezett. Érdekes, hogy a távíróforgalom nem vett részt az általános fejlődésben: az előző évhez képest 4.96% visszaesés mutatkozik.

Az évi nyers bevétel végösszege 527.3 millió dinár, 40.5 millióval (7.68%) több, mint az előző évben. A szolgálatteljesítési ágak között ez az összeg a következőképpen oszlik meg: a posta 346.1, a távíró 47.6, a távbeszélő 130.4, egyéb szolgálatteljesítési ágak pedig 3.19 millió dinár bevételt eredményeztek. A megelőző évi adatokhoz képest a posta bevétele: 7.99, a távíróé 3.69 és a távbeszélőé 8.25%-kal emelkedett.

Az összes kiadás 408.4 millió dinár volt, 3.77%-kal több, mint legutóbb. Ebből személynévi kiadásokra 59.93, a postára 29.98, a távíróra 2.79, a távbeszélőre 5.55 és egyéb kiadásokra 1.73% esett. A tárgyév személynévi kiadásai a közvetlenül megelőző évi adatokhoz viszonyítva 2.75, a postai

kiadások 8.04, a távíróé pedig 10.78%-kal emelkedtek, ezzel szemben viszont a távbeszélőszolgálat kiadásai 31.51% csökkenést mutatnak.

A kiadások levonása után 118.9 millió dinár marad bevételi fölöslegként, ami 25.4 millióval több, mint az előző költségvetési év tiszta bevétele. (D. P. 1939:8.)

(Ifj. Kovács)

Kanada.

A kanadai postaigazgatás Montreal városában nemrégiben új postapalotát rendezett be, amely a város egyik legfontosabb kereskedelmi negyedében, a nagy pályaudvarok és szállodák közelében van elhelyezve.

A régi postapalotát még 1875-ben építették, amikor Montrealnak alig 100.000 lakosa volt. Nem felelt már meg tehát azoknak az igényeknek, amelyeket a városnak egy millió felül emelkedett lakossága megkíván. Az épületen nem lehetett már olyan nagymérvű átalakításokat végezni, amelyek a kanadai posta üzemének modernizálása folytán szükségessé váltak. Az új palota üzembehelyezése hatalmas haladást jelent. Gépi berendezése állítólag nemcsak Amerikában, hanem az egész világon a legmodernebb. A hivatal egymástól elválasztott két főrészből áll. Az egyik a felvételi terem, a másik pedig az igazgatás és a belső szolgálat, kezelés céljaira szolgál. Több mint 1100 alkalmazott dolgozik itt a nap különböző szakáiban.

Az új hivatal a kezelés megkönnyítésére szolgáló legtökéletesebb gépi berendezéssel van ellátva, mely szállító-, beosztó-, válogató, felvonó-, csuszató- és még más hasonló gépekből áll.

A hivatal berendezésénél a hatalmas mennyiségű küldemény gyors és biztonságos továbbítása mellett nagy súlyt helyeztek a személyzet jólétére és a munkaviszonyok megjavítására is.

Oly nagy gondot fordítottak ennek a hivatalnak felállítására, hogy maga a posta-

ügyi minisztérium döntött a beszerzendő gépek és készülékek tekintetében. Ezeknek a terveit is a minisztérium készítette el, melyek alapján minden darabot a legkisebb részig Kanadában állítottak elő.

A gépi berendezés az összes zárlatokat (kivéve a vámcsomagokat és a kocsival kézbesítendő küldeményeket) az épület ötödik emeletére, a zárlatok átvételére szolgáló terembe vontatja, ahonnan az anyagot csuszdák stb. segítségével, bizonyos szempontok szerint osztályozva, továbbfeldolgozás végett az alsóbb emeleteken lévő különböző munkahelyekre juttatják.

A munkaviszonyok megjavítását célzó néhány említésre méltó tökéletesítés:

I. Az alkalmazottak munkaasztalok körüli csoportosulásának kiküszöbölése. A feldolgozandó anyagot ugyanis nem alkalmazottak hordják a munkaasztalokhoz, hanem gépek (csuszdák stb.) juttatják oda. Az asztalok egymástól megfelelő távolságban vannak elhelyezve, a termeket szellőztető készülékek szellőztetik, s a célszerűségi szempontok figyelembevételével készült a világítóberendezés is.

II. A nehéz zsákoknak az alkalmazottak által való emelését általában csökkentették, sok helyen pedig teljesen kiküszöbölték s gépi erővel szállítják a zárlatbontó munkahelyekre. A zárlatokból kikerülő küldeményeket azután mozgószalagokon, csuszdákon és hasonló berendezések segítségével juttatják el a további munkahelyekre.

III. A küldemények irányítását és beosztását végző alkalmazottak nem dolgoznak már — úgy, mint azelőtt — poros levegőben, melyet a zsákoknak kézzel való ürítése okozott.

IV. A kocsikat az időjárás szeszélyei elleni védőkészülékekkel látták el.

V. Pihenőszobák, uzsonnázóterem, ezeknek helyes berendezése, világítása, szellőztetése, célszerűbb ruhaszekrények stb., stb.

mind olyan újítások, amelyek az említett hivatal személyzetének munkaviszonyait megjavítják, munkakedvüket és munkaképességüket pedig hathatósan fokozzák. (Zappe)

Lengyelország.

Lengyelország 1937 december 31-én záruló 1937. költségvetési évének adataiból a fejlődésnek és a nehéz gazdasági viszonyok javulásának biztos jelét látjuk. A postai szolgálat minden ágában örvendetes haladás mutatkozik. Az áttekinthető, számos táblázattal és grafikonnal díszített beszámoló szépen vetíti elénk a lengyel posta utolsó tízévi fejlődését.

Posta- és távbeszélőhivatalok száma 1232 (előző évben: 1187); postamesteri hivatalok száma 2854 (2613); postaügynökségek 874 (902). Személyzet: állandó 42.322 (39.489); kiegészítő 20.032 (18.074); küldőnc 5809 (2477). Épületek köbmétere 3.323.577 (3.258.590). Mozgópostakocsik és postafülkék 638 (656); mozgóposta kilométer: 40.950.061 (38.326.257). Gépkocsik száma 438 (273); gépkocsikilométer: 27.116.325. Légipostajáratok száma 5139 (3923); légipostakilométer: 1.063.555 (958.043). Ebben az évben rendezték be a Warsó—Tallin—Helsingfors és a Warsó—Lemberg—Szaloniki—Athén—Rhodos—Lydda-i légi járatokat.

A kézbesített levelek és levelezőlapok száma 605.529.000 (545.780.000). Nyomtatványok 283.269.000 (304.442.000). Üzleti papírok és áruminták 22.993.000 (19 millió 717.000). Ujságok 261.328.000 (188.614.000). Közös csomagok 12.282.000 (10 millió 927.000); értékcsomagok 1.837.000 (2 millió 75.000); értéklevelek 1.723.000 (1 millió 770.000). Figyelemreméltó az értékcsomagok, értéklevelek és postai megbízások nemzetközi forgalmának hanyatlása. A belső pénzforgalom azonban jelentősen emelkedett az előző évihez képest. (Az adatok millió zlotyban): postautalványok

1.650 (1,393); utánvételek 193,7 (138,4); postai megbízások 298 (223). Postatakarékpénztár: befizetések 4845 (4211); kifizetések 1122 (964).

A posta összes bevételei 204,913.553 zlotyra, míg a kiadásai 178,092.882 zlotyra rugtak, így a nyereség 26,8 millió zloty volt.

Svájc.

Az 1937. költségvetési év majdnem minden szolgálati ágazatban többletet mutat föl az előző évvel szemben. Levélpostai küldemények 928.000.000 (+ 4% az előző évvel szemben), ebből 140,700.000 külföldi küldemény volt. Csomagforgalom: (+ 2%) belföldi csomagok száma 38,779.000, míg külföldre 791.000 csomag ment, külföldről viszont 1,181.000 csomagot kapott svájci címzett, Svájcon keresztül viszont 416.000 csomag ment át. Az idegenforgalmi és turistavonalakon utazók száma az előző évhez képest 28,5%-kal, más vonalakon 2,6 százalékkal emelkedett. A belföldi postautalványok száma elérte a 4,057.000 darabot, és értékük a 309,000.000 frankot. Külföld felé a postautalványok száma majdnem duplája a külföldről jövő utalványokénak. A két irányban összesen 42,400.000 frankra rugott az utalványok értéke. A csekkforgalom elérte a 42,400.000 darabot 31.851,300.000 frank értékben. A posta követelése az év végén 450,655.203 frankot tettek ki. A posta személyzete 1937-ben 15.128 munkaerőből állott, 51 személlyel kevesebb, mint az előző évben. Összesen 4001 postahivatal működött 1937-ben, öttenél több, mint azelőtt. Minden 1043 lakosra és 10,3 négyzetkilométerre esett egy postahivatal. Az összes bevételek 129,995.662 frankot tettek ki, a főleg 22,668.607 frank volt, 2,020.884 frankkal több, mint 1936-ban.

Németország.

A német birodalmi posta az 1936-i berlini gépkocsikiállításán mutatta be az első „or-

szágúti mozgópostát”, ahogyan a sineken gördülő mozgópostakocsikhoz hasonló berendezésű, nagy háromtengelyű gépkocsimozgópostát találóan elnevezték. Azóta több hasonló járóművet is szolgálatba állítottak és a szerzett tapasztalatok az ötletes kezdeményezés életrevalósága mellett tettek bizonyosságot. Kitűnt ugyanis, hogy a szállított postaanyagot gépkocsikon is kifogástalanul lehet menetközben feldolgozni. Az eddig használatba vett országúti mozgópostakocsik hosszú útvonalon bonyolították le a mozgópostai szolgálatot, azért ennek megfelelően nagyra vannak méretezve; rövidebb útvonalakon ilyen méretű kocsik járatása már nem lenne gazdaságos, szükség volt tehát a célnak ilyen esetben inkább megfelelő kisebb méretű járómű rendszeresítésére. Ezeknek az új mozgó gépkocsipostáknak első példányát a folyó évben Berlinben megnyitandó nemzetközi gépkocsi- és kerékpárkiállításán mutatják be. A Daimler-Benz rendszerű, 120 lóerős, hathengeres Diesel-motorral felszerelt kocsi hossza 9,59 m, önsúlya 7680, hasznos teherbírása pedig 3000 kg. Műszaki felépítése és berendezése megfelel a legújabb idők minden követelményének, amellettséje igen tetszetős. Váza villamos úton hegesztett acélból készült. A kocsi szerkesztésénél különös gonddal igyekeztek minél simább, rázkódásmentes menetet biztosítani. Evégből a szokásos rugózáson kívül különleges lökéscsillapító berendezéssel látták el az acélkeret és felépítmény közé gumiütőközöket szereltek. Ezenkívül a kocsi padozata mintegy 15 mm vastagságú, rugalmas nemezzel van burkolva s erre még linoleumréteg terül. A belső berendezés teljesen hasonlít a nagy kocsikéhoz. Mindazt meg lehet találni benne, amit a vasúti mozgópostakocsikban, mint jól bevált felszerelést alkalmazni szoktak: besztófiók és polcok, csomagdeszkák, zsáktartó állvány, zárható szekrény az ér-

tékküldemények biztonságos megőrzésére, kihúzható asztallapok, ruhaszekrény stb. A kezelő személyzetnek munkája közben szükséges világosságot, levegőt és meleget oldalt és a tetőn elhelyezett ablakok, világítótestek, melegvízfűtési berendezés, valamint szellőzőnyílások biztosítják.

A forgalomnak időszakonként beálló, úrásszerű emelkedése esetén a szükségletnek megfelelően egy- vagy kéttengelyű, 1, illetőleg 1.5 tonna hasznos teherbírású pótkocsit lehet az országúti mozgópostakocsihoz csatolni, amelyek főként csomagszállítási célra jól megfelelnek.

A birodalmi posta a leírt gépkocsikból máris nagyobb mennyiségnek a megrendelését határozta el. (P. N. 1939:3.)

Az 1939. március 22-én a Nagynémet Birodalomba visszatért Memelvidék 1815 április 15-étől az elszakításig Königsberg kerületéhez tartozott. Az 1939. március 23-i törvény a visszatért Memelvidéket a Kelet-porosz tartományba kebelezi be és közigazgatásilag Gumbinnen kerületbe osztotta.

A Memelvidék területe 2657 négyzetkilométer, lakóainak száma kerekén 140.000. A 90%-ban német lakosságú országrészt 1919-ben lakóainak megkérdezése nélkül szakították le Kelet-Poroszországtól. 1920-ban francia csapatok szállották meg. A győztes hatalmak sehogysem tudtak megegyezni az ország rész további sorsára nézve. 1923. január 10-én litván csapatok vonultak be a területre. A francia csapatok rövid és gyenge ellenállás után elhagyják a vitás területet. 1924-ben Párisban Anglia, Franciaország, Olaszország és Japán aláírják a „Memelvidék Alkotmányát”, amelyben a terület részére messzemenő közigazgatási, törvényhozási, igazságszolgáltatási, gazdasági, vallási és közoktatási önállóságot biztosítanak. Az „autonómia” természetesen a többi párisi környéki papírautonómia sorsára jutott, 20 év alatt nem értek rá végrehajtani.

A Memelvidék visszacsatolása alkalmából talán nem lesz érdektelen, ha a terület postájának rövid történetét megismerjük.

Memel fontos utak gócpontjában fekszik, ezért már a legrégebb idők óta fogva több postaút vezet rajta keresztül.

XV. század: Kelet-Poroszország, így a Memelvidék is a Német Lovagrend birtoka. Postaforgalom a Lovagrend kezében. Az utak mentén váltólóistállók. A postai forgalom felügyelője, a „Wyting”, egyúttal a nagyobb helységeken levélgyűjtő állomást tart fenn. A rend állandó magánpostáján kívül az egyes fejedelmek, magán személyek vagy városok, alkalmilag küldtek csak egy-egy futárt, de ez is csak saját küldeményeiket szállította.

1525: A Német Lovagrend fölösztatása. Ettől kezdve a falusi bírák tartottak váltólovakat az alkalmi járatok szükségleteinek kielégítésére.

1640: A Nagyfejedelem első éve. A rigai svéd postamester, Johann Becker, kéri a Memelvidéken áthaladó riga—Königsbergi postajarat Danzigig való meghosszabbítását. A Nagyfejedelem lovaspostajaratot rendeztet itt be, de csak személyes használatára.

1649: Az állam átveszi a járatot. Az útvonalat karban tartja, váltóhelyeket rendez be, ahol a postamesternek megfelelő számú lóvat kellett készenlétben tartania.

1654: Megnyílik a Berlin—Danzig—Narmeln—Pillau—Königsberg fővonal, amely csatlakozik a Memel—Mitau—Riga—Reval—Moszkva postajáratához.

1699 október 1-én Königsberg—Tapiiau—Whlau—Insterburg—Tilsit—Ragnit között hetenként kétszeri lovasposta indult meg.

1716-ban Königsberg—Tilsit között közvetlen járat indul.

1717-ben Tilsit—Memel között lovasjáratot indítanak.

1718-ban a Tilsit—Memel lovasjárat ko-

csipostává alakul. Megindul a Königsberg—Memel közvetlen rendszeres járat.

1729-ből maradt fenn az első díjszabás: a levél bérmentesítési díja Berlintől Memelig 7 garas; csomagdíj fontonként 6 garas és 6 pfennig; 100 tallér biztosítási díja 2 tallér 16 garas. Megnyílik Memel—Szentpétervár között a lovasposta. Ez a viszonylat 70.000 tallér jövedelmet hozott évente. Memelben főpostahivatalt állítanak föl.

1804: Tilsit—Memel között megindul a személyszállítás.

1821: Német-orsz. postaegyezmény. Oroszországnak egész európai, amerikai és gyarmati postaforgalma Memelen keresztül bonyolódik le a Memel—Mitau—Riga—Szentpétervár és a Memel—Berlin-i közvetlen stafétajáratokon.

1831: Meghal Goldbeck postafőigazgató, a memeli főposta első vezetője. Utódja Kopka postafőkomisszárius lesz.

1833: Megnyílik a Tilsit—Tauroggen-i postajárat, és mivel ez rövidebb a memeli útnál, az orosz forgalom ezen bonyolódik le. Az eddigi memeli főpostából közönséges postamesterség válik.

1845: A Memel—Tilsit-i kocsiposta naponként közlekedik ezután. Megnyílnak a vasútvonalak, azonban a közlekedésük és a csatlakozások a posta számára nem feleltek meg, ezért a postajáratokat kivétel nélkül fönntartják. A Tilsit—Memel-i gőzhajóforgalmat azonban kezdettől fogva kihasználta a posta. Újabb időkben azonban ez már nem kifizető, föl is hagytak vele.

1849: áprilisban meghal Kopka memeli postamester. Július 3-án kézbesítik az első helyi lapot, a „Memeler Dampfboots”-ot, majd még ebben az évben a másodikat, a „Memeler Zeitung”-ot.

1850: a memeli postahivatal vezetői ezentúl a postaigazgató címét viselik. A naponként kétszeri kézbesítés egy levélhordóval megindul.

1854 június 15-én megnyílt a memeli

távíróállomás, a postahivataltól teljesen függetlenül. Az Oroszországba menő nemzetközi vonalra kapcsolódott Memel. Felszerelik az első két levélszekrényt, napi egyszeri ürtéssel. Az egyik a postaépületen, a másik városban volt elhelyezve. A városi kézbesítést naponta kétszer már három levélhordó, míg a környéki kézbesítést négy levélhordó végezte el.

1857 november 1-én megnyílik a Memel—Riga-i távívóvonal.

1863 augusztus 1-én megindul a csomagkézbesítés először csak kézikocsival.

1864 július 1-én az eddigi bérelt helyiségek helyett saját házába költözik a posta.

1867: A környéki levélkézbesítők száma ötre emelkedett.

1870: A posta forgalmából: 308.466 érkezett közönséges levél, 25.044 érkezett csomag, 17.250 feladott csomag, 20.371 kézbesített ujság. Távíróforgalom: 19.410 föladott, 19.482 érkezett, és 76 átmenő távirat. Távíródíjak címén 43.047 márka folyt be.

1877-ben egyesítik a távirót a postahivatallal. Memelnek most már 7 belföldi és 2 külföldi távívóvonala van.

1888: Memel távbeszélőhálózatot kap.

1889: A csomagkézbesítést naponta kétszer lovaskocsival végzik.

1891: A posta forgalmából: érkezett közönséges levél 906.700 drb. Érkezett közönséges csomag 79.335 drb. Föladott közönséges levél 1,179.000 drb. Föladott közönséges csomag 41.642 drb. Kézbesített ujságok 345.466 drb. Távíróforgalom: 36.959, föladott, 34.497 érkezett, 2030 átmenő táviratért összesen 35.995 márka folyt be.

1893 október 16-án felépült az új postapalota, amelyben a mai napon is helyet talál.

1913: A posta forgalmából: érkezett közönséges levél: 2,513.900; érkezett csomag: 147.216; föladott levél: 2,113.200; föladott csomag: 71.589; kézbesített ujságok:

843.723; földött távirat: 42.976; érkezett távirat: 40.819; átmenő távirat: 18.496; távirati díjak: 41.974 márka; nyers bevételek: 10,687.581 márka; nyers kiadás: 5,000.079; ebből üzemi bevétel: 327.679 M; üzemi kiadás: 294.883 márka, míg a tiszta nyereség 5,687.502 márka volt. A helyi távbeszélgetések száma 1,230.623, míg távolsági 55.344 volt.

1914 április 1-én a memeli postánál 38 tisztviselő, 56 altiszt és 4 fiatalkorú táviratkézbeseítő volt alkalmazásban. A városi levélszekrények száma 30-ra emelkedett, míg a külvárosiaké 17-re. A levélszekrényeket köznaponként hatszor, ünnepnaponként kétszer ürítik. A kézbesítést naponta háromszor, ünnepnaponként egyszer 17 le-vélhordó végezte el a város belsejében, míg a környéki kézbesítést ugyanolyan időközökben 13 kézbesítővel végeztetik.

A Memelvidék postatisztviselői a háború alatt többször kitüntették magukat hazafias magatartásukkal. Különösen a negyedik orosz betöréskor nyílt alkalom a hősiesség kötelességteljesítésére. Röstel távbeszélőkezelő pl. életének kockáztatásával az utolsó pillanatig értesítette a legfelsőbb hadvezetőséget az orosz hadmozdulatokról. Ezért Hindenburg tábornagy legfelsőbb elismeréseként sajátkezű köszönőlevelét és arany karkötőórába vésett dícséretét adományozta a hős-kezelőnek. Ugyanezeket a kitüntetések hasonló önfeláldozó szolgálataikért megkapták még Lade Laugallen-i,

Wilck Deutsch-Crotingen-i, és Rosenfeld Nimmersatt-i postaügynökök.

1917: Jaeger postaigazgató, a memeli posta akkori vezetője megkapja a másodosztályú vaskeresztes értékes szolgálataiért.

1919: A Memelvidék elszakítása után a postaszemélyzet nagy része a német jelleg fönntartása végett örhelyén marad, később azonban a körülmények sokakat kényszerítenek a Memelvidék elhagyására.

1921. novemberéig Richter postaigazgató kezében összpontosulnak a memeli posta-ügyek. Ezután Berlinbe kerül, mint tanácsos.

1923 májusáig Sabinski postaigazgató vezeti a memeli postát.

1939 március 22-től újra német tisztviselők a birodalmi német posta szabályai szerint látják el a Memelvidék postaszolgálatát. A közönséges levélpostai és csomagküldemények kezelése és bérmentesítési díjszabása megfelel az anyaország előírásainak. Mivel azonban a vámhatárok a Memelvidék és az anyaország között még fönnullnak a továbbiakig, az oly küldemények, amelyek vámilleték alá esnek, a megfelelő vámárnyilatkozattal, illetve a sárga színű szállítólevéllel adhatók fel. A Memelvidékről az anyaországba földött küldemények elvámolása a címzett helységére illetékes vámhivatal kötelessége. (D. P. 1939:13.) (ifj. Kovács)

TÁVIRÓ

Ausztrália.

Ausztrália középső részében, Alice Springs és Birdum közt 3500 km hosszú táviróvezeték szeli át a sivatagot, amely vezeték hosszúságára nézve minden más táviróvezeték felülmúl. Hatvan évvel ezelőtt építették és körülbelül ötmillió márkába került. Eredetileg Darwintól, Ausztrália legészakibb kikötőjétől Adelaide-ig,

Dél-Ausztráliában fekvő kikötőig tervezett vasútvonal mentén kellett megépíteni s így az egész ausztráliai kontinenst átszeli. A vasútvonalat 1886-ban kezdték építeni, de még a mai napig sem fejezték be. A vasútvonalmenti szakasz Adelaide-ben kezdődik és Alice Springs-ben végződik, a vonal északi szakasza pedig Darwin és Birdum közt épült meg. A két város közt van olyan

szakasz, amely nagyon gyér népességű, s ahol jóformán csak a távíróvonalfelügyelők laknak. Ezek az emberek tehát minden kulturától távol, teljesen elhagyottan élnek itt, s vonalzavar esetén azonnal útra kelnek, hogy a zavar okát felderítsék és annak elhárítása érdekében minden lehetőt megtegyenek. Ezeket a felügyelőket csakis a távíró köti össze a világgal s csakis ezen keresztül tudnak azzal érintkezni. Havonként egyszer látják el őket élelemmel, orvossággal, szóval a legelsőrendű szükségleti cikkekkel, havonként egyszer kapják meg postájukat stb.

Ausztráliában még ennél nehezebb körülmények között fenntartandó távíróvonal is van. Ez a vonal Észak-Queensland-ban lévő Cooktown és a legészakabban fekvő hely, Kap York közt biztosítja az összeköttetést. Ez a vezeték 800 km hosszú és igen barátságatlan s elhagyatott vidéken halad keresztül, amely vidéken utat semerre sem lehet találni. (Bulletin d'Inform. de Docum. et de Statist. 1939:1.)

Egyesült Államok.

A Western Union távíróársaság a közelmúltban az „United Air Lines” légiforgalmi társaság légiforgalmának céljaira nagytávolságú transzkontinentális távíróösszeköttetést helyezett üzembe, amelynek alapján a légiforgalmat támogató széleskörű szolgálatot szervezett meg.

Ez az új szervezet a légiforgalom szempontjából igen előnyös, mert lehetővé teszi, hogy egy e célra szervezett helyellenőrző központi hivatal, az Egyesült Államok ropant terjedelmű légivonalain közlekedő repülőgépek rendelkezésre álló és még bérelhető helyeiről az ú. n. helybérlési irodák kérésére azonnal felvilágosítást adhasson. Ezek a helybérlési irodák az 5000 mérföldet is meghaladó légivonalak repülőterein és szárnyvonalai mentén működnek és állnak az utasok rendelkezésére.

Ennek a transzkontinentális távíróvonal-

nak a segítségével ellenőrzik és irányítják is a repülőgépeket.

Természetes, hogy ily összeköttetés mellett azok a szolgálati táviratok továbbítása, amelyeket általában a szállítandó posta- és kereskedelmi csomagokra, az utasokra, a légköri viszonyokra stb. nézve váltanak, a lehető legrövidebb idő alatt megtörténhetik, s így a társaság teljes mértékben meg tud felelni azoknak a követelményeknek, amelyeket e táviratok természete a Western Union társaság hírszolgálatával szemben támaszt. (Bulletin d'Inform. de Docum. et de Statistique 1938:10.)

Lengyelország.

A lengyel igazgatás az 1937. évről szóló üzleti jelentése szerint, a távközlések különböző ágai nem mutatnak egységes fejlődési irányt. Míg a távbeszélő, a rádió-távíró és a műsorszóró rádió fejlődése tartós emelkedést mutat, addig a távírószolgálat mind belföldi, mind pedig európai viszonylatban egy idő óta állandóan visszaesett. Az 1937. év folyamán azonban a távíró ismét megerősödött.

A távíróhálózat huzalainak hossza 90.547 km, amelyben 15.192 km szimultán és váltóáramú összeköttetés is bentfoglaltatik. A távíróhálózat hossza a múlt évvel szemben az első 3744 km hosszúságú váltóáramú csatornával növekedett.

Az üzemben lévő távírókészülékek száma 22-vel csökkent annak ellenére, hogy a kopogó, hughes-, baudot- és siemenskészülékek szaporodtak; figyelemreméltó, hogy a távgepíró száma 23-ról 21-re csökkent. A távíróhivatalok száma az előző üzletévvvel szemben 9.6%-kal 5339-re emelkedett.

Az év folyamán a nemzetközi végforgalomban váltott táviratok száma az előző évi 897.600 drb-bal szemben 903.900 drb-ra emelkedett; a kétirányú forgalmat elkülönítve: Lengyelországból 421.900 és Lengyelországba 482.000 táviratot adtak fel. Az átmenő táviratok száma enyhe csökke-

nést mutat, amennyiben Lengyelországon át az előző évi 121.726 távirattal szemben csak 120.772 táviratot továbbítottak.

A belföldi táviratok száma 265.500-zal emelkedett és elérte a 3,361.100 drb-ot. Az egész táviróforgalom együttvéve 7.2%-kal növekedett s a táviratok száma az előző évi 7,686 millióval szemben 8,243 millióra emelkedett. Ezt az eredményt befolyásolta az a körülmény is, hogy a lengyel igazgatás európai és európankíviüli országokkal, továbbá tengeri hajókkal és repülőgépekkel újabb közvetlen rádiótávíró összeköttetéseket helyezett üzembe.

A táviróforgalom bevételei, a rádiótávíróforgalom bevételeit nem számítva bele, 6,590 millió zloty volt, vagyis 7,8%-kal kevesebb, mint az előző évben. Ezzel szemben a rádiótávíró bevételei 1,972 millió zloty érték el, ami az előző évvel szemben 25.2 millió bevétel-növekedést jelent. (Die Deutsche Post 1939:12.)

Olaszország.

Az olasz igazgatás évi jelentése szerint, Olaszországban az 1937. év folyamán 10 váltóáramú távíró, 174 gyorstávíró és 2919 egyszerű távírókészülékkel dolgozó vezeték volt üzemben. Morse, Wheatstone, Creed, Hughes, Baudot, Siemens és Murray ké-

szülékeken kívül 112 távgépíró készülékkel bonyolították le a távíróforgalmat. Az igazgatás tengeralatti kábelben menő távíróvezetékeinek hossza 7961 km.

A távíróforgalomban az igazgatásnak 9214, az államasutaknak 1560, a társaságoknak pedig 16 távíróhivatala, ezenkívül még 76 szemaforállomás vett részt.

A belföldi táviratok száma 23.575.381-ről 23,782.400-ra, a képtávíratok száma 716-ről 1373-ra emelkedett. A nemzetközi forgalomban váltott táviratok száma is emelkedett, még pedig az európai országokba irányuló forgalomban 1,155.263-ről 1,280.608-ra, az európai országokból Olaszországba irányuló forgalomban pedig 1,135.624-ről 1,306.731-re. Ezzel szemben az átmenő táviratok száma 68.235-ről 60.580-ra, az európai képtávíratok száma pedig 333-ről 312-re csökkent. Forgalomemelkedésről számol be az olasz igazgatás az európankíviüli országokkal való távíróforgalomban is. E forgalomban az Olaszországból kiinduló táviratok száma 258.162-ről 268.051-re, az Olaszországba szoló táviratok száma pedig 294.317-ről 310.930-ra emelkedett. Ezzel szemben az európankíviüli forgalomban az Olaszországon átmenő táviratok száma 60.234-ről 56.785-re csökkent. (Telegraphen Praxis 1939:6.)

TÁVBESZÉLŐ

Amerikai Egyesült Államok.

Az amerikai Bell távbeszélő társaság laboratóriuma érdekes megfigyeléseket tett a távbeszélgetésekkel kapcsolatban. Amikor távbeszélgetésről van szó, mindenki általában azt hiszi, hogy a megállapított és díjazott beszélgetési időtartamot teljes egészében arra fordította, hogy mondanivalóját a hívott féllel közölje s hogy ez az időtartam e célból teljes egészében szükséges is volt. Senki sem gondol arra, hogy nemcsak a rövidebb-hosszabb lélegzetvételekkel, hanem legtöbbször indokolatlanul is

rövidebb-hosszabb ideig beszédszüneteket tart. Általában 20 másodpercig bármely ember minden nehézség nélkül vissza tudja tartani lélegzetvétélet. Ezzel szemben a Bell társaság laboratóriuma megfigyelte, hogy ritka eset, amikor a beszélő felek a szükséges lélegzetvételeig beszélgetésüket egyhuzamban folytatják. Az első beszédszünet általában már a beszélgetés első három-négy másodperce után bekövetkezik s e beszédszüneteket összegezve megállapítást nyert, hogy azok a beszélgetés egyötödét képezik, s a beszélő felek a fizetett be-

szélgetési időtartamot, általában csak 3.5 részben használják ki.

A távbeszélgetés összetételének tanulmányozása végett a társaság a New York—Chicago közti nagytávolságú vonalra számolókészüléket szerelt fel, amely nem a kiejtett szavakat, hanem a vonalon továbbított hangenergiát vette számba. A kísérlet 51 távbeszélgetésre terjedt ki, amely összesen 13.000 másodpercig tartott. Megállapították, hogy valamennyi távbeszélgetés nagyon egyenlőtlen hangerővel bonyolódott le, a felek egymást igen gyakran megzavarták s a beszédszünetek igen gyakoriak voltak; ezeket a lélegzetvételt szükségességével egyáltalán nem lehetett indokolni, s a tényleges ok felderítetlen is maradt. Talán azonos ez a tény azzal, amit olvasás közben a szem mozgásával kapcsolatban lehet tapasztalni. A szem tényleg nem követi a sorokat szabályos mozgással, hanem olvasás közben egyszer előbb, majd későbbben áll meg. Az, hogy a beszélő felek oly gyakran szakítják meg beszédjüket és tartanak szünetet, talán azért van, mert a fül így könnyebben tudja követni a beszéd értelmét. (Bulletin d'Inform. de Docum. et de Statist. 1939:1.)

*

Az ú. n. sokszoros beszélgetések tudvalévőleg azok a beszélgetések, amelyeket egy ugyanabban az időben több távbeszélő-állomás folytat egymással. Az eddig előfordult ilyen sokszoros beszélgetések közül az volt a legnagyobb területre kiterjedő beszélgetés, amelyet Washingtonból a hadügyminiszter és kilenc hadtest székelyén összegyűlt táborkarok váltottak egymással. E beszélgetésnél 150 tiszt vett részt. Ezek közül 16 a „Governor Island” szigeten New-York kikötőben, a többiek pedig a következő városokban voltak: Washington, Boston, Baltimore, Atlanta, Chicagó, Columbus, Omaha, San Antonio és San Francisco. Ezt a sokszoros távbe-

szélgetést a hadsereg híradó szolgálatának főnöke kezdeményezte és az American Telephone and Telegraph társaság, valamint a hozzácsatlakozott távbeszélőtársaságok közreműködésével bonyolított le. A beszélgetés végén a vezető tábornok kijelentette, hogy ez a sokszoros összeköttetés lehetővé tette neki, hogy ugyanúgy adja ki utasításait, mintha a beszélgetésben résztvett hallgatók az asztala köré gyűltek volna össze. Minden egyes hadtestnél az egyik tiszt, továbbá a Washingtonban lévő tiszt a beszélgetés folyamán közönséges távbeszélőkészüléket használt, a többiek pedig hangosan beszélő készülékek köré gyűltek össze. Ezek az utóbbiak természetesen nem tudtak beszélni, csak az adott utasításokat hallgatták meg. (Bulletin d'Inform. de Docum. et de Statist. 1938:10.)

*

Dánia.

A múlt év november hó elején váltották az első távbeszélgetést Koppenhága és a Sarkvidék közt. Az összeköttetést Blaavand rádióállomás segítségével hozták létre és a beszélgetést minden nehézség nélkül bonyolították le. A hívó fél Grönland északi részén tartózkodott és csak egy kis adóállomással rendelkezett, amelyet a jégen állított fel. Az összeköttetés, amelyet ilymódon két egymástól 4000 km távolságra lévő pont közt hoztak létre, teljesen kielégítő volt, épúgy mint a beszéd érthetősége is. (Bulletin d'Inform. de Docum. et de Statist. 1939:1.)

Lengyelország.

A lengyel távbeszélőszolgálat, az igazgatásnak az 1937. évről szóló működési jelentése szerint, az 1937. év folyamán is jelentős fejlődést ért el. Az állami távbeszélőhálózat az előző évvel szemben 8.5%-kal emelkedett, s ebben az eredményben a távbeszélőkábelek hossza 14.5% növekedéssel szerepel. A lengyel távbeszélő társaság

helyi hálózatai 6.2%-os huzalhossz-növekedést mutat s ez a huzalhossz az év folyamán elérte az 590.828 km-t.

Az állami távbeszélőközpontok száma 3468-ról 4024-re, a lengyel távbeszélőtársaság központjainak száma pedig 14-ről 25-re emelkedett.

A távbeszélőelőfizetők száma is további fejlődést mutat és az állami hálózatban 133.782-ről 146.562-re, a társaságnál pedig 111.142-ről 125.738-ra emelkedett. A távbeszélőállomások számát a lakosság számához viszonyítva: 1000 lakósra 8 távbeszélőállomás esik. A nyilvános távbeszélőállomások száma az állami távbeszélőhálózatban 263-mal emelkedett és elérte a 4725-öt, a társaság hálózatában pedig az emelkedés 54 s így a nyilvános távbeszélőállomások száma elérte a 454-et.

A helyi beszélgetések száma az állami és társasági szolgálatot egybevéve, elérte az 533.16 milliót, az előző évi 503.65 millióval szemben. A helyi beszélgetéseknek körülbelül 50%-a a társaság hálózatára esik s 11.6%-kal volt nagyobb, mint az előző évben. Az állami hálózatban a helyi beszélgetések száma visszaesett. Ennek oka az, hogy a hálózatok fokozatos automatizálásával kapcsolatban ezekben a hálózatokban az átalányrendszerű díjszabás helyett, a beszélgetésenkénti díjszabást rendszeresítették s így az előfizetők takarékoskodásának tulajdonítható, hogy e hálózatokban a beszélgetések száma csökkent, míg az átalányrendszerű hálózatokban a beszélgetések száma az előző év színvonalán mozgott.

A távbeszélőt 633.668 (az előző évben 618.480) esetben vették igénybe távirat-fel-

adására és 625.259 (az előző évben 595.770) esetben táviratkézbítésre.

A helyközi távbeszélgetések száma 25.075 millióról 25.644 millióra emelkedett, ami 2.3%-os emelkedésnek felel meg. A nemzetközi távbeszélgetések száma 1496 millióról 1504 millióra, vagyis 0.7%-kal, az átmenő beszélgetések száma 50.612-ről 53.340-re növekedett.

A forgalomnak megfelelően a bevételek is emelkedtek, mégpedig 6.4%-kal és elérték az 54.961 millió zlotyot. A lengyel távbeszélőtársaság bevételei az előző évi 28.473 millió zlotyval szemben 31.606 millió zlotyra emelkedtek. E bevétellel szemben összes kiadásai 24.708 millió zlotyot tettek ki, az előző évi 22.462 millió zlotyval szemben. A társaság tiszta nyeresége ezek szerint 6898 millió zloty volt. (Die Deutsche Post 1939:12.) (Dr. Kende Félix.)

Mandzsukuo.

A mandzsukuo kormány most hirdette ki az új törvényt, melynek értelmében a távbeszélő mostantól kezdve Mandzsúriában is állami monopólium lesz. Eddig ugyanis Mandzsukuo-ban a távbeszélő magántőke tulajdonában volt s a különböző városokban nem kevesebb, mint 8 vállalatnak volt távbeszélő koncessziója. Ezek most mind megszűnnek, jogaik pedig az államra szállnak.

Venezuelában csak 1938 november hó 16-ika óta van távirati utalványforgalom, de most is nagy korlátozásokkal. Csupán az igazgatóság által felhatalmazott postahivatalok egymásközötti forgalmában válthatók ilyen utalványok s azok összege nem haladhatja meg egyenkint a 200 bolivárt. (Esperanto Interigilio.) (Zöldy)

RADIÓ

Lengyelország.

A lengyel műsorszóró rádiószolgálat a „Polski Radio” kezében van, de 1935 óta 95.8%-ban az államé. Ettől az időponttól

kezdve az előfizetők száma állandóan növekszik s négy év alatt 374.000-ről 927.000-re emelkedett. Az 1937. év folyamán az előfizetők számának emelkedése különösen

erős volt s elérte a 37%-ot. A rádióelőfizetők számát a lakosság számához viszonyítva: 1000 lakásra 27.2 rádiókészülék esik, az előző évi 19.6 arányszámmal szemben. Természetes következménye ennek a társaság bevételeinek emelkedése, amely az 1937. évben 4653 millió zlotyt értek el. Ez az előző évvel szemben 18.3% bevételnövekedést jelent.

A lengyel rádióelőfizetők számának ek-

kora emelkedésére bizonyára hatással volt az a tény, hogy az állam területén 9 adóállomás működik: kettő Varsóban, azután egy-egy Kattowitzban, Krakkóban, Lembergben, Lodzban, Pozenben, Thornban és Wilmoban. Ezek közül az adóállomások közül a varsói (Raszyn) hosszúhullámon, a többi középhullámon dolgozik. (Die Deutsche Post 1939:12.)

(Dr. Kende Félix.)

VEGYES.

A helyi levelek díjszabásának alakulása Németországban.

Amióta a posta a helyi levelekre és levelezőlapokra érvényes olcsóbb díjszabást életbeléptette, állandó nehézséget jelentett a helyi forgalom területi határának megállapítása. Igen nehéz egységes elveket felállítani arra nézve, hogy mely területet kell az egyes községekben a helyi díjszabás alá tartozónak tekinteni. Ha a helyi díjszabás fenntartásának kérdésével akarunk foglalkozni, legcélszerűbb történeti visszapillantást vetnünk a helyi díjszabás kialakulására.

Németországban a porosz postatörvény tesz először említést a helyi levelekről, amikor kimondja, hogy a posta a városi levelek kézbesítéséért rendeletileg megállapított díjat szedhet. Ily leveleket olyan helyeken lehet feladni, ahol a helyi levelek felvételére és kézbesítésére szolgáló berendezés van. A levelek díját kézbesítési díjnak nevezi az erre vonatkozó rendelet és csak oly leveleket kézbesített ezért a díjért, amelyeket a város belső területén adnak fel, amelyeknél tehát postai szállításról nincs szó.

Hasonló elveket állapít meg az északnémet postaterület 1867-ből való rendelete. Ez a főpostaigazgatóságok hatáskörébe utalja annak a körzetnek a megállapítását, amelyen belül a közönséges és ajánlott le-

vélpostai küldeményeket helyi díjszabással kézbesítik. A helyi körzet megállapításának alapelve az, hogy e körzetbe kell sorolni a községeknek azt a területét, amelyre a küldemények különleges szállítóberendezés nélkül eljuttathatók.

Ez volt tehát a tulajdonképeni alapelve a helyi levélpostai forgalom rendszeresítésének.

Ez az alapelv azonban a későbbi évtizedekben feledésbe merült.

Az 1871-iki német postatörvény bevezette a felvevőhivatal kézbesítőkörzetének fogalmát, mert kimondta, hogy helyi díjszabással a felvevőhivatal kézbesítőkörzetébe szülő küldeményeket lehet feladni. Az 1874-iki postauizleti szabályzat az eddigi kézbesítési díj helyett bérmentesítési díjról beszél. Megszűnik tehát a helyi küldemények díjának lényegét jelentő „kézbesítési” szó. Az 1879-iki üzletszabályzat felvevőhivatal helyett már postai feladási helyről beszél, tehát mind a felvétel, mind a kézbesítés szempontjából az illető községben lévő összes postahivatalokat figyelembe veszi.

Érdekes megemlíteni, hogy Berlinben a város nagy kiterjedésére való tekintettel a helyi levelek díját az egyebütt érvényben lévő 5 pfennig helyett 10 pfennigben állapították meg. A távolsági levél díja ugyanekkor 15 pfennig volt.

Az említett szabályok nem változtak

1900-ig. Ekkor a német posta a levélpostai díjak lényeges megváltoztatásával kapcsolatban fontos újítást hozott be a helyi levélforgalom területi kiterjedésére vonatkozólag. Nevezetesen kiterjesztették a helyi díjszabást a szomszédos forgalomra is. Ez annyit jelent, hogy nemcsak ugyanabban a községben vagy ugyanannak a postahivatalnak esetleg egy másik község területére is kiterjedő kézbesítési körzetében lehet a leveleket és a levelezőlapokat a helyi díjszabással szállítani, hanem az egymással egybeépült vagy egymás közelében lévő községek egymásközi forgalmában is, tekintet nélkül az illető községek postai berendezkedésére, illetőleg szervezetére. Ezt a kiterjesztést azzal okolták meg, hogy sok olyan község volt, amelynek egy részében egy másik község postahivatala kézbesített. A helyi forgalom körének szabályozását a birodalmi kancellárra bízta a törvény.

E rendelkezés végleges szakítást jelent azaz az elvvel, amely a helyi levelek díjszabásának bevezetését megokolta, t. i. csak a kézbesítési szolgálat igénybevételének megfizetésével. Másrészt viszont a községek politikai határától is eltekint és forgalmi, valamint kereskedelmi szempontokra van tekintettel.

Igy azután előállt az a helyzet, hogy a község egyik része helyi díjszabással, a másik pedig távolsági díjszabással levelezett ugyanazzal a hellyel. Emiatt, állandó surlódások és félreértések származtak a közönség és a hivatalok között, sőt sokszor maguk a hivatalok sem ismerték ki magukat a kérdésben.

1911-ben a helyi forgalomba bevonandó községekre vonatkozó alapelveket a következőkben foglalták össze:

A helyi levélforgalom szempontjából szomszédos községeknek kell tekinteni azokat:

1. amelyek szoros, közvetlen szomszéd-

ságuk és gazdasági összefüggésük folytán forgalmi szempontból egységes területnek tekinthetők,

2. amelyek a fentiek szerint egységes forgalmi területet alkotó községeket összekötő út vagy vasútvonal mentén fekszenek.

Az a tény, hogy két vagy több hely ugyanannak a községnek a közigazgatási területébe esik, egymagában még nem ok arra, hogy egymással helyi forgalmi körzetbe kerüljenek.

Ennek az új szabálynak az volt a következménye, hogy valóságos ostrom alakult ki az egyes községek részéről, hogy egymásközi forgalmukban a posta bevezesse a helyidíjszabást.

A nehézségeken úgy próbáltak segíteni, hogy csak azok között a községek között engedték meg a kedvezményes díjszabást, amelyek egybeépültek.

Természetesen ez a feltétel sem volt kielégítő. Az egybeépítettség fogalmát is nehéz meghatározni. Hisz sokszor előfordul, hogy egy város külső területe jobban különvált a város középponti településétől, mint a szomszédos községtől.

A pénz rohamos elértéktelenedése és a postai díjak állandó változása arra készítette a német postát, hogy 1920-ban megszüntesse a helyi levélre érvényes külön díjakat.

1921-ben azonban ismét bevezették a helyi levelek kedvezményes díjszabását és azóta a mai napig is az ekkor megállapított elvek szerint helyi levélnek tekintik a feladási hely közigazgatási határán belülről feladott, valamint a feladási helyen működő postahivatal vagy postahivatalok kézbesítési körzetébe szülő küldeményeket. A postaügyi miniszter ezenkívül helyi díjszabást engedélyezhet oly községek között, amelyek egybeépültek s amelyek csak közigazgatási nehézségek miatt nem egyesülhetnek egy községgé.

Amint látjuk, a német posta ugyanazok szerint az elvek szerint állapította meg — a miniszternek adott méltányossági jogon kívül — a helyi levél és levelezőlap területi körzetét, mint a magyar posta. A mult tapasztalatai éppen a német postánál meg-

mutatták, hogy ezen az amúgyis elég tág határon túl a posta pénzügyi érdekeinek komoly veszélyeztetése nélkül nem mehet. (Archiv für Post und Telegraphie.)

(Lukács Alfonz)

HIREK.

Nouvelles.

Állatok mint a távíró ellenségei. Az egész földgolyó keresztül-kasul van szöve távíróvezetékekkel, amelyek sok millió kilométernyi hálózatot képeznek a föld felett és a tengerek mélyén. Mind a földfeletti, mind a tenger fenekén lévő hálózatot számtalan ellenség fenyegeti és okoz benne kárt, ezért a hálózatot állandóan gondos felügyelet alatt kell tartani és az esetleges sérülések ellen óvni kell. Nemcsak a szél és vihar, a folyásban lévő és csöpögő víz, hanem emberek és állatok káros hatásának is ki van téve. Milyen fáradságba kerül például a műveletlen törzsek között megépített távíróvezetékeknek a sérülés vagy éppen a megsemmisülés elleni védelme! Milyen állandó védelmi intézkedésekre van szükség, hogy az állatokat a vezetékektől távol lehessen tartani! Különösen áll ez a trópusi és féltrópusi földterületeken s még különösebben ott, ahol a távíróvezetékeket oly erdőségeken kell átvezetni, amelyek vadállatok tanyái, mert ezek a vezetékeket faágakként használják. E téren különösen a majmok vezetnek, amelyek a távíróvezetékeket szórakoztató, kellemes tornaeszközöknek tekintik. Természetes, hogy ily körülmények között a távíróvezetékeket minduntalan át kell vizsgálni és javítani.

Amikor az északamerikai végtelen mezőségeken (prairiken) az első távíróveze-

tékeket megépítették, e mezőségek még százezernyi, ha nem milliónyi bivaly tanyái voltak. Ezek igen gyakori bőrviszketegségük megszüntetésére igen megfelelőeknek találták a távíróoszlopokat, amelyek állandóan ki voltak téve ily módon e nehéz állattestek nyomásának és dörzsölésének, s e hatások következtében a végén is kidőltek vagy ketté törtek. Hogy az állatokat erről leszoktassák, az oszlopokba a földtől számított 3 méter magasságig bajonetteket erősítettek oly módon, hogy 15 cm hosszú hegyekkel kifelé álltak. Ez az intézkedés azonban nem hozta meg a várt eredményt. A bivalyok ugyanis egyáltalában nem idegenkedtek ezektől a szuronyoktól, sőt ezeket bőrviszketegségük megszüntetésére még alkalmasabbnak találták. Végül is nem tudták másképen megvédeni a bivalyok ellen a távíróvezetékeket, mint hogy a távíróvezetékek mentén, rövid szakaszonként felfegyverzett öröket állítottak fel, akiknek kötelességük volt a bivalyokat, amelyek bőruk dörzsölése végett az oszlopoknak dőltek, lelőni. Ily módon egyetlen egy esztendő alatt 250.000 bivalyt terítettek le.

A bivalyok Ázsiában is jelentős károkat okoztak a távíróvezetékekben. Itt ezek az állatok a távíróvezetékek ellen valóságos támadásokat intéztek s fenyegetően leszegett fejjel nekimentek az oszlopoknak,

amelyek az ilyen támadásnak, különösen ha az többször megismétlődött, áldozatul is estek.

A német igazgatás 1910-ben rácsok felállításával igyekezett afrikai gyarmatain megvédeni táviróvezetékeit a vadállatok kártevésai ellen. Ennek ellenére előfordult például Dél-Afrikában, hogy nyílt vonalon, szabályszerűen megfojtott zsiráfot találtak. Az állatot a táviróhuzalok fojtották meg, mint ahogyan ezt az első pillanatra meg lehetett állapítani. Az állat a fejét ugyanis a táviróvezetékek közé dugta és hogy azt onnan kiszabadítsa, a huzalokat összevissza cibálta, végül is három táviróoszlopot kidöntött, a ledőltszlopok az állat nyaka köré csavarodott huzalokat meghúzták, minek következtében az állat megfulladt. Nem minden esetben végződött ilyen tragikusan a zsiráfoknak az a szokása, hogy orrukát előszeretettel dugták a táviróvezetékek közé, mert a legtöbbször sikerült a huzalokat elszakítaniok s így magukat ki tudták ugyan szabadítani, de a táviróvezetékek tönkrementek, s minduntalan javításra szorultak.

A medvék már okosabban viselkedtek a táviróvezetékekkel szemben. A táviróoszlopok zúgása megragadta figyelmüket és azt gondolták, hogy a táviróoszlopokban méhek tanyáznak. Mézet keresve nekimentek a táviróoszlopoknak s ily módon különösen Norvégiában és az Amerikai Egyesült Államokban, igen sok táviróoszlopot kidöntöttek. A sorozatos csalódások azonban megtanították őket arra, hogy a táviróoszlopokban hasztalan keresnek mézet, s azután a táviróhuzalok zúgásától már nem engedték magukat félrevezetni.

Veszedelemesebb ellensége akadt a távirónak az elefántban. Igen gyakran előfordult, hogy hatalmas agyaraival és orrmányával nekiment a táviróoszlopoknak, s kidöntötte azokat. Az, hogy az elefántokat mi készítette erre a cselekedetükre, megfejtetlen ta-

lány maradt. Lehet, hogy az elefántnak ezen a fölényes erején alapszik az a régi indus mondás, hogy „az emberrel szemben egy szép napon ki fogják mondani az utolsó szót, de az elefánttal szemben soha”. Afrikában a háború előtt az elefántok igen gyakran adtak a német igazgatásnak dolgot a kidöntött táviróoszlopok tekintetében. Némi védelmet jelentett csak a táviróvezetékeknek az a körülmény, hogy a német igazgatás az elefántok gyakori kártevése miatt a táviróvezetékek faoszlopait vasoszlopokkal cserélte fel.

A legkevesebb kárt a táviróvezetékekben a madarak okozták. Pedig a madarak előszeretettel keresik fel a táviróvezetékeket, s azokat az egész világon nyugvóhelynek tekintik, mert onnan minden irányban szabad kilátásuk nyílik. Nálunk például el lehet képzelni táviróhuzalokat fecskék és verebek nélkül?

A madarak közül egyedül a harkály jelentett veszedelmet a táviróvezetékeknek. A huzalok zúgásából, a medvékhez hasonlóan, ezek is mézédés inyenc falatokat sejtettek a táviróoszlopokban. Hegyes csőrükkel nekimentek tehát az oszlopoknak és azokon 7—8 cm széles mély lyukakat vésstek. Észak-Amerikában a táviróoszlopok százait kellett kicserélni azért, mert a harkályok keresztül-kasul lyukasztották őket s ily állapotban azután az első szélvihar-
nak áldozatul estek. A medvéhez hasonlóan a harkályok is csakhamar észretértek a sok sikertelen fáradozás következtében, s ezt a haszontalan munkát később abba hagyták.

A madaraknál sokkal veszedelmesebbek a táviróvezetékekre a rovarok. Aránylag ártalmatlanok a faliméhek, amelyek fészkeket előszeretettel építik a táviróvezetékek porcellánszigetelőibe s gondos munkát végeznek azzal, hogy a fészkek fölé porból kérget készítenek. Ezzel szemben sokkal ártalmasabbak a pókok, amelyek szívesen

keresik fel a táviróhuzalokat s azokat száz meg száz méter hosszúságú hálóikkal befedik. Japánban például igen gyakori a panasz, hogy a pókhálók oly nagy terjedelemben lepik el a táviróvezetékeket, hogy levezetést okoznak és a táviróforgalom lebonyolítását annyira hátráltatják, hogy külön postaalkalmazottakat kell megbízni a táviróvonalak bizonyos szakaszainak bejárására és a pókhálók eltávolítására. Nem szünteti meg azonban gyökeresen a bajt ez az intézkedés, mert a szorgalmas állatok a megbolygatott hálókat igen rövid idő alatt újjakkal pótolják s így a küzdelmet minduntalan előről kell kezdeni.

A legveszedelmesebb ellenségei a táviróvezetékeknek a termidák. Ezek a táviró- és távbeszélővezetékeknek, valamint villanyvezetékeknek nem az oszlopait támadják meg, hanem a vezetékek (kábelek) ólomburkolatát. Ausztráliában például egy 1907 februárjában lefektetett kábelben már 1911 szeptemberében, tehát aránylag rövid idő alatt, sérülést fedeztek fel, mégpedig a legközelebbi kábelaknától 18 méter távolságra, egy hangyarágás ellen impregnált táviróoszlop közelében. Érthetetlennek találták, hogy a termidák miképpen tudtak a kábelaknába benyomulni, amely pedig 7.5—10 centiméteres erős cementhabarcsból készült. A tüzetes vizsgálat megállapította, hogy a cementrétegben lévő, szemmel alig észrevehető repedésen keresztül nyomultak be, s innen azután tovább vándoroltak, mert jelenlétüket több kábelaknában meg lehetett állapítani. A bajon úgy segítettek, hogy valamennyi aknanyílást légmentesen elzárták és az aknába szén-oxidgázt engedtek, hogy ily módon a termidákat megöljék. Ez az eljárás azonban, tekintve az állatok nagy számát és kiváló szervezetüket, eredménytelen maradt. A kábel szétrombolása természetesen mégis bekövetkezett s amint ezt a vizsgálat felderítette, a sérüléseket nem annyira a rágás, mint inkább a hangyasav okozta. Ha-

sonló megfigyeléseket és megállapításokat tettek Perth-ben és Sidney-ben is. Trópusi és féltropikus országokban táviróvezetékek építésénél ezért az ú. n. termidá-veszéllyel mindig számolni kell.

A tengeralatti kábelek a fűrészhálaktól szenvednek sokat, mégpedig akkor, ha ezek a halak a tenger mélyén a kábelekkel összeütköznek. Az útjukba került akadály annyira felbőszíti ezeket a halakat, hogy hatalmas fűrészeivel megtámadják a kábelt és azt szétrombolják.

Egy másik veszedelme a tengeralatti kábeleknek a cethal. A kagylók, moszatok, csigák stb., amelyek hatalmas testére ragadnak, ha elszaporodnak, terhére válnak az állatnak és igyekszik ezért ezektől megszabadulni. Természetesen a legegyszerűbb módon úgy szabadul meg ezektől, ha az útjába akad kábelekkel őket testéről ledörzsöli. Előfordul azután, hogy az állat farka az összekúszált kábelbe akad, attól többé szabadulni nem tud s végül is az eszeveszett küzdelemben a kábel igen gyakran megfojtja az állatot. Egy ilyen megfulladt cethalat találtak 1873 júliusában a tengeralatti kábel javítási munkálatai közben. Ezt a halat a kábel hurok módjára tartotta fogva. Ehhez hasonló eset fordult elő 1883 októberében a brazíliai partok mentén, amikor a „Wiking” kábelhajó a kábeljavítási munkák során egy kábelt elvágott. Rögtön e művelet után, mintha szökőár dobta volna fel, egy cethal hatalmas teteme bukkant elő. Az állat már régebben beakadt a kábelbe és megfulladt. Testében gázok képződtek, amelyek, mivel nem tudtak eltávolodni az állat testéből, az állatot gumilabdaként felfújták. A tenger mélyén a gázok feszítő erejét a víz nyomása ellensúlyozta, amint azonban a tetem a víz felszínére került, hatalmas csattanással szétpukkadt.

A táviróvezetékek felsorolt sérüléseinél olyan zavarokról volt szó, amelyeket egyes állatok okoztak. Ezekhez az esetekhez társulnak még azok a sérülések, amelyeket az

állatok tömegvándorlása okoz. Az ilyen tömegvándorlások alkalmával minden útbaeső tárgy tönkre megy, megsemmisül. Ha például Dél-Afrikában a Gnu megmozdul, vagy pedig tömegben élő bármilyen más patásállatot az élelemhiány vándorlásra kényszerít, a táviróvezetékekre ezek a vándorlások mindig veszedelmet jelentenek. Vadlovak, iramszarvasok, bölények, bivalyok, antilopok és más patásállatok víz- vagy élelemhiánytól hajtva vad iramukban az útjukba eső összes távirószlopokat kidöntik.

Az elmondottak hűen szemléltetik azt a küzdelmet, amit az embernek meg kell vívnia azért, hogy a mai élet elengedhetetlen feltételét képező hírszolgálatot biztosítsa, s amellyel a táviróvezetékeket nemcsak szél és vihar ellen, hanem az állatvilággal szemben is védelmeznie kell. (Telegraphen Praxis 1939:1.)

Európai előfizetői távgépíró-szolgálat. Az 1938. évben Kairóban tartott nemzetközi táviró- és távbeszélőértekezlet az európai előfizetői távgépírószolgálat üzemi és forgalmi kérdéseinek megvitatására a C. C. I. T. által alakítandó bizottságot bízta meg. Ez a bizottság 1939. január 16-tól 20-ig tartotta üléseit Hágában. Ezeknek az üléseknek tárgysorozatára tüzték ki a szolgálat berendezésének önköltségeire vonatkozó tárgyalásokat is. Ez utóbbira nézve azonban a bizottság úgy döntött, hogy annak tárgyalását egy későbbi összejövetelre halasztják el.

A C. C. I. T. e bizottsági ülésein Németország, Belgium, Dánia, Franciaország, Nagybritannia, Olaszország, Németalföld, Svájc és Csehszlovákia vett részt.

Az értekezlet összehívásának alapját a német igazgatásnak a kairói nemzetközi táviró- és távbeszélőértekezlet elé terjesztett javaslata képezte, amelyet annak idején Kairóban nem tudtak tárgyalni, mivel egyes igazgatásoknak az európai előfizetői távgépírószolgálat szabályainak végleges megállapítása előtt még további tapasztal-

atokra volt szüksége. A német javaslat előzetes megtárgyalására ezért a C. C. I. T.-nek külön bizottságát bízták meg, amely német vezetéssel a C. C. I. T. VIII. C. R. ajánlásai alapján alakult meg. Az európai előfizetői távgépírószolgálat üzemi és forgalmi kérdéseinek megtárgyalására külön bizottság kiküldése a német igazgatás elgondolásával teljes mértékben megegyezik, annál is inkább, mert ez az igazgatás a C. C. I. T.-nek már a varsói ülésézésé folyamán foglalkozott ilyen tervvel.

A bizottság hágai tárgyalásainak eredménye kielégítő. A kiküldöttek olyan szolgálati szabályokat dolgoztak ki, amelyek a díjszabási kérdésen kívül, e szolgálat minden lényeges pontjára kiterjedtek.

Az európai előfizetői távgépíróforgalom eszerint főleg nemzetközi táviróvezetéken kell hogy lebonyolítottassék, ezenkívül azonban a bizottság fenntartotta lehetőségét annak is, hogy adott esetben kizárólag távbeszélőáramkörök, esetleg táviróvezetékek és távbeszélőáramkörök vegyesen is vehetők igénybe.

Külön kiemelte a bizottság azt a kívánalmat, hogy a nemzetközi előfizetői távgépíróforgalmat lehetőleg várakozási idő nélkül bonyolítsák le és ha a műszaki berendezések megengedik, kívánatosnak tartja, hogy a kicserélő hivatalok kezelői a külföldi hívott előfizetőt közvetlenül tárcsázzák.

A bizottság által kidolgozott szabályok műszaki vonatkozású rendelkezéseket is tartalmaznak, amelyek a távbeszélő összeköttetések igénybevétele s azok műszaki feltételeire, továbbá a távgépíró használatára vonatkozó C. C. I. T. és C. C. I. F. ajánlásoknak felelnek meg, ezenkívül az összeköttetések létrehozására és a távközlések továbbítására vonatkozó előírásokat foglalják magukban.

E szolgálatnak minden nyelven megfelelő, találó, rövid elnevezésére nézve megállapítás még nem jött létre; ez a feladat a C. C. I. T.-nek 1940-ben Lisszabonban tar-

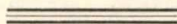
tandó értekezletére járul. Az angol kiküldöttek e szolgálat részére a Nagybritanniában használatos „Telex-szolgálat” elnevezést javasolják. Más kiküldöttek nem kívántak befolyást gyakorolni az elnevezésre nézve, voltak azonban kiküldöttek, akik az angol javaslattal nem értettek egyet. A C. C. I. T. 1940. évi lisszaboni értekezletéig még elég idő áll rendelkezésre ahhoz, hogy az igazgatások e kérdés felett gondolkodzanak, s oly elnevezést találjanak, amely minden igazgatás igényét ki tudja elégíteni.

Tekintettel arra, hogy a bizottság hágai értekezlete alapvető munkát végzett, meg-

van a remény arra, hogy az európai előfizetői távgépiróforgalmat kielégítően le-
hessen lebonyolítani még akkor is, ha a jövőben, mint ahogyan ezt remélni és várni lehet, e szolgálatnak gyorsabb és erősebb fellendülése következne be.

Megvan minden remény arra is, hogy a C. C. I. T. 1940. évi lisszaboni ülésén az európai előfizetői távgépirószolgálat még nyitott kérdései megoldást fognak nyerni és e szolgálat fejlődése ennek következtében gyorsabb ütemben fog megindulni. (Die Deutsche Post 1939:6.)

(Dr. Kende Félix)

BÉLYEGHIREK.

Nouvelles philatéliques.

Katonaság a bélyegeken. Napjainkban, amikor végnélküli fegyverkezésről, polgárháborúkról, határmenti csete-patékról, sebesülteket szállító vonat érkezéséről, államoknak egyik napról a másikra való megszűnéséről, alakulásáról olvashatunk hírt újságjainkban, talán nem lesz érdektelen, ha von Bernhardt Muchow-nak a Deutsche Postzeitung 1939:6. számában megjelent cikkében közölt adatok felhasználásával a katonákat, haditényeket, hadieszközöket és a háborúval összefüggő egyéb tárgyakat ábrázoló bélyegeket ismertetjük:

Az 1914. évi kiadású *osztrák* bélyegek gyalogosokat lövészárokban, ulánosokat felderítés közben, a 35 és feles mozsarat löállásban, továbbá harci repülőgépet s hadihajót ábrázolnak. Az 1935. évi jótékonysági bélyegsorozaton pedig a Savoyai Jenőtől Hötzendorfi Konrád tábornagyig híressé vált osztrák hadvezérek arcképeit látjuk.

Törökország már 1911-ben a Vörös Kereszt javára szolgáló felárral, a nemzeti vagy vallási ünnepnapokon postára adott küldemények bérmentesítésére jótékonysági bélyegeket rendszeresített, amelyekről a Vörös Kereszt — Vörös Félhold áldásos munkáját ismerjük meg. Egyiken betegszállító kocsival kutatják át a harcteret sebesültek után. A másik bélyegen ábrázolt, a tűzvonalból sebesült társát vállán vivő katona képének megpillantásakor lelkünkben a világháború folyamán oly sokszor bebizonyított frontbajtársiasságra gondolunk. A harmadik bélyegen tevék szolgálnak — a sivatagi tájnak megfelelően — a kötözőszerek, orvosságok, hordágyak és egyéb segítő eszközök szállító alkalmas-ságaiként. A viziutakon kórházhajók végzik a sebesültszállítást. A nő, mint vörös-keresztes ápoló, már más államok bélyegein is ábrázoláshoz jutott.

A világháború idején kiadott török bélyegek lövészárokban harcoló katonákat, tábori őröt, tüzelő állásban levő nehézágyút és felesküvő ujoncokat ábrázolnak. A legutóbb megjelent emléksorozat egyik értékén az ifjú török hadsereg megteremtőjét, Kemal Atatürköket látjuk, amint a gyalogság tisztelgését fogadja, miközben a gyalogság fölött harci repülőgépek keringenek.

Bulgáriának Macedónia felszabadítása emlékére kiadott bélyegei egyikén rohamozó gyalogság van ábrázolva.

Az ifjú *Lengyelország* egyik legelső bélyegén lovasság indul kivont szablyával rohamra. Új Lengyelország 20 éves fennállása ünnepére kiadott emléksorozat értékein Pilsudski tábornagy vezetése alatt harcoló katonaságot látunk.

Danzig legújabb történelmi emlékbélyegein az 1814-ben bekövetkezett felszabadítás után egy porosz dobos vezetésével elvonuló francia hadifogolycsapat és a weichselmündei csata egy jelenete van ábrázolva.

Belgium 1933-ban a gyalogság dicsőségére emelt emlékmű javára két, rohamozó gyalogságot ábrázoló bélyeget adott ki.

Franciaország a világháború gyalogsági emlékművének költségeire 1938-ban szintén két bélyeget bocsátott forgalomba. A bélyegképek a lövészárokban harcoló gyalogságot ábrázolják.

Az 1923. évi kiadású *belga* rokkant bélyegen egy sebesült, mankós katona a háború borzalmaira emlékeztet.

A világháború befejezése után sok ezer német katona küzdött még idegen országokban a bolsevisták ellen. Erre emlékeztetnek *Finnországnak* az 1938. évben a hadikárosultak és rokkantak emlékére kiadott bélyegei: lábhoz tett fegyverrel álló frontharcos s a finn és német önkéntesek hőstetteit dicsőítő vaskereszt.

Lettország 20 éves fennállásának emlékére legutóbb kiadott emlékbélyegegye egyiken Janis Balodis tábornok, hadügyminiszter arcképe mellett jobbról a bolsevisták ellen, a rigai Dünahíd mellett vívott küzdelem egy lövészárkok jelenetét, balról a balti honvédsereg egy lett önkéntesből és egy német katonából álló őrségét látjuk.

Ezek a bélyegegk, különösen pedig az egyes államok által a hadsereg és haditengerészet jubileumai alkalmával kibocsátott emlékbélyegegk a haderő dicsőítői. A szép egyenruhákat, a katonaelet egyes jeleneit és a kiváló hőstetteket ábrázoló bélyegképek az öreg katonákban ébrentartják katonáskodásuk emlékét, az ifjúságot pedig lelkesítik.

A leghatásosabbak *Olaszország* által 1934-ben, a nagy vitézségi érem 100. éves alapításának emlékére kiadott, sok értékből álló bélyegsorozat képei. A katonai erények, áldozatkészség, támadó szellem és hőslélek szolgáltatták a tárgyköröket. A legújabb harcmodok ábrázolásai elevenülnek meg: pl. gyalogos vágja a drótakadályt; rohamcsapat a kézigránátharcban; alpesi vadászok egy meredek sziklafal megmászása közben; tábori ágyúnak lóállásba helyezése, vagy rohamozó lovasság. A katonai elszántság mintaképe Enrico Toti cselekedete, aki mint ellőtt lábú súlyos sebesült mankójával védekezik a támadó ellenség ellen. De túl a ma hadserege sokféle alkalmazásának ábrázolásán méltóképen zárja be e szép sorozatot az „Ismeretlen Katona” emlékművének képe.

Románia az 1931-ben kiadott jubileumi bélyegsorozatán mutatta be hadseregének az utolsó 100 év alatti fejlődését. Az 1830. körüli idő történelmi egyenruháját viselő gyalogost, dobost és tisztet ábrázoló bélyeg mellett a modern hadsereg katonáit látjuk képzeletdús díszegyenruhájukban. Nem hiányzik a háború előtti idő német gárda egyenruhája sem a lobogó lószörbokrétás sisakkal, melyet Romániában nagy ünnepek alkalmával még viselnek. A szüro-

harc közben ábrázolt gyalogság vas sisakja francia mintájú.

Számtalan katonaképet találunk a nemzeti *Spanyolország* bélyegein: Franco tábornok arcképet, kihajózó csapatokat, vonuló katonákat, lövészárkokban lévő katonákat, a fővezérség mór testőrségét, marokkói légionáriusokat és felfegyverzett falangistákat.

Több állam hadihajóinak képeivel irányítja a figyelmet flottájára. *Románia* a Mirzena iskolahajó 50 éves jubileuma alkalmával különböző bélyegsorozatot adott ki, és pedig az iskolahajó, egy torpedónaszád, egy cirkáló és egy monitor ábrázolásával. Egy 1936. évi kiadás egyik bélyegén tengeralattjárót látunk. *Olaszország* a livornoi tengerészakadémia 50 éves fennállásának ünneplésével kapcsolatban, 1931-ben három bélyeget adott ki, amelyeken egy vitorlás iskolahajó és egy cirkáló van ábrázolva. Hadihajót találunk még Anglia, Görögország, Ausztria, Spanyol- és Törökország bélyegein. A középtengeri ellenséges hajólánc eredményes áttörése után. Midilli néven a Dardanellák védelmét, török lobogó alatt támogató, legendás hírű német páncélos cirkálónak, a Göbennek képét egy török háborús bélyegen találjuk megörökítve.

Németországban a nemzeti szocialisták hatalomra jutása után, az első, történelmi nevezetességű birodalmi gyűlés napján látott napvilágot a nagy porosz katonakirály, Nagy Frigyes arcképet ábrázoló bélyeg. 1935-ben követte ezt két másik bélyeg a háborús frontkatona rohamsisakos képével. Az egyik 1937-ben kiadott bélyegen rohamsisakos pajzsos és kelevézzel felfegyverzett harcos képét látjuk.

Hazánkban a világháború alatt jelentek meg az első katonai vonatkozású bélyegegk: 1914-ben az I. kiadású, 1915-ben a II. kiadású hadisegélybélyegegk. Az első az árvíz, az utóbbi az akkor forgalomban volt (turulos és Ferenc József arcképes) bélyegegknek „Hadisegély — Özvegyeknek és

árváknak két (2) fillér" szöveggel való felülnyomatása útján készült. Az 1916-ban kiadásra került III. kiadású hadisegélybélyegek 10 f-es értékén lövészárokból küzdő huszárt, 15 f-es értékén pedig rohamzó gyalogost látunk. 1917-ben került kiadásra az akkor forgalomban volt aratósbélyegek 10 és 15 f-es értékeinek „József főherceg hadi kiállítása 1 korona" szöveggel való felülnyomásával a margitszigeti hadikiállítás alkalmával kiadott két bélyeg. Ugyancsak az aratósbélyegek 5, 10, 15, 20 és 25 f-es értékeinek „A nemzeti hadsereg bevonulása 1919. XI/16" szöveggel történt felülnyomatásával készült Budapestnek az oláh megszállás alól való felszabadulása emékeire kiadott emlékbélyegsorozat. Az úgynevezett hadifogoly bélyegek — 40 f + 1 K, 60 f + 2 K, 1 K + 5 K értékjelzésekkel — 1920-ban kerültek kiadásra és felárúk a még hadifogságban sýnylódó véreink hazaszállításának költségeire szolgált. A 40 f-esen egy hómezőn hazafelé tartó hadifoglyot, a 60 f-esen egy hadifogolytábor drótkerítése mögött reménykedő hadifogolycsoportot látunk, míg az 1 koronáson a volt, szerencsésen hazaérkezett hadifogoly-nak feleségével és két gyermekével történt örvendetes találkozását látjuk. Az 1923-ban kiadott jótékonyági sorozat 1000 koronás értékének rajza egy fiát nyílazni taaitó os-magyart ábrázol. Az 1930-ban kiadott Szent Imre bélyegek 20 + 4 f-es, valamint az Eucharisztikus Kongresszus alkalmával, 1938-ban kiadott bélyegblokk 16 + 16 f-es értékén a legendás emlékü, harcos nagy király, Szent László képét látjuk jelvényével, a csatabárdal. A budavári emlék-bélyegek — 1936. — 20 f-es értékén Buda címerét fegyverek és zászlók veszik körül, míg 32 f-es értékén füstölgő ágyútorok előtt kivont kardú, zászlót tartó magyar vitéz alakja van megörökítve. A folyó évben kiadott „Magyar a magyarért" bélyegsorozat 20 + 10 f-es értékén a legfőbb Hadurat, Kormányzó Úr Ő Főméltóságát látjuk, amint fehér lován ülve, csapatai

élén vonul a komáromi hidon át a 20 évi győtrelem után ismét szabaddá vált magyarok örömteljes üdvözlésének, hódolatának fogadására. E sorozat 40 + 20 f-es értékén a felszabadult területen felnőtt, magyarruhás, pártás lány díszíti virággal a bevonult s a kép háttérében elmosódottan látszó honvédsereg egyik, örömtől ragyogó arcú gyalogosát. (Dr. Merza)

Jugoszlávia.

A posta százéves fennállása alkalmából bélyegsorozatot bocsájtottak ki. A szép kiállítású bélyegek a posta százéves fejlődését kísérik végig. A bélyegsorozat minden tagja száz százalékos felárral kerül forgalomba a posta, táviró és távbeszélő alkalmazottak jóléti alapja javára. Ezek a bélyegek már a Németországból rendelt legmodernebb gépeken készültek. Az egyes címletek a következők:

A 0,50 + 0,50 dináros sárgásbarna bélyeg két 1839-es lovaspostát ábrázol.

Az 1 + 1 dináros zöld bélyegen csomagszállító parasztpostakocsit látunk.

Az 1,50 + 1,50 dináros bélyeg téglavörös és az újabb idők közlekedési eszközét, a vasutat mutatja.

A 2 + 2 dináros lila árnyalatú bélyegen modern postautóbusz robot szép tájakkon át.

A 4 + 4 dináros bélyeg sötétkék. Rajta korunk leggyorsabb szállítóeszközének, a repülőgépnak posta alkalmazását látjuk, a kétmotoros gépbe éppen csomagokat raknak be.

A bélyegek latin és cyrill felirattal készültek. (Ifj. Kovács)

Egy bélyeg csodálatos karrierje. Érdekes, hogy míg egyes embereket egész életükre le tud kötni a bélyeggyűjtés szenvedélye, addig mások még a főhasználható bélyegért is sajnálják a pár fillért kiadni, nemhogy régi, lebélyegzett bélyegekért vagyonekat fizetni, mint azt nap-nap után olvashatjuk az ujságokban. A világ minden táján egyre több bélyegkiállítást rendeznek és néha-néha fölbukkan ilyenkor egy-egy

bélyegritkaság, amiért azután megindul a gyűjtők versenye. A verseny vége többnyire az, hogy a bélyegszár valami amerikai milliomos páncélszekrényébe kerül, viszont a milliomosnak előzőleg jól ki kellett ürítenie kincstárát, hogy a szerény kis bélyegnek helyet csináljon.

Ilyen „szerény” kis bélyegről lesz a cikkben szó. Mikor 1856-ban meglátta Brit-Guyana forró napját a karminpiros 1 centes bélyeg, aligha hitte, hogy olyan kalandos jövője lesz és végül nagyobb karriert fog befutni, mint világhírű kollégája, a Mauritius. Csodálatos történetéről kis fantáziával izgalmas regényt is lehetne írni, olyan érdekes.

1850-ben elhatározták, hogy Brit-Guyana is kap bélyeget. Miután azonban a fővárosban, Georgetown-ban nem tudták a bélyegeket elkészíteni, ezért a londoni központi postaigazgatás vette át ezt a feladatot. Brit-Guyana lakossága az akkori időben oly kevés volt, hogy nem lehetett nagy forgalomra számítani, ezért előszörre csak igen kis mennyiséget rendeltek a bélyegekből. A jó guyanaiaknak tetszett azonban a posta intézménye és a szegény georgetown-i hivatalvezető egy szép napon azt veszi észre, hogy már alig van pár ív bélyege. Nosza, jelenti ezt Londonba. Ott nyomban megkezdik az új bélyegek nyomását. Közben azonban Guyanában elfogyott az utolsó bélyeg is, még mielőtt a londoni bélyegek elkészültek volna. Ezért megengedi tehát a központi postaigazgatóság, hogy Georgetown-ban a legszükségesebb számban ideiglenes bélyegeket nyomhassanak. A város egyetlen kis nyomdájára hárul tehát a bélyeg előállításának feladata. Elővették tehát a nyomda akkor rendelkezésre állott legkisebb kliséjét, amely történetesen hajót ábrázolt; ezt azután ellátták közönséges betűkből álló és az ország nevét jelző felirattal és értékjelzéssel, szép kettős keretbe tették és így készült el az új postabélyeg. Nem sokáig örülhetett

azonban a guyanaiak saját bélyege, mert megérkezett Londonból a kész szállítmány, ezzel a georgetowni nyomda büszkeségét kivonják a forgalomból. Sajnos, ma már senki sem tudja, hogy hány ilyen alkalmi bélyeg készült, azonban sok nem lehetett, mert mai napig mindössze egyről tudunk. Ez az egy is csak a véletlennek és egy 14 éves fiúnak köszönheti fennmaradását. A kis Vernon Vaughan 1872-ben a régi családi lomtárban kutatva, megtalálta szüleinek szerelmesleveleit egy poros csomagban. A kis csirkefogó melleleg bélyeggyűjtő is volt, megörült tehát a sok régi bélyeget tartalmazó csomagnak. Az egyik levélről karminpiros furcsa egycentes bélyeget mosott le a fiú. A bélyeg annyira szokatlan formájú volt, hogy legközelebbi cseereútjára elvitte. A kis bélyeggyűjtő ismert egy tapasztalt, öreg bélyegrajongót, akinek megmutatta a különös egycentest. McKinnon, az öreg szakértő megvizsgálja a bélyeget és megnyugtatja a fiút, hogy a vörös egycentes valószínűleg egyáltalán nem is bélyeg, mindazonáltal, ő megveszi a gyerektől. A fiú boldogan egyezett bele az üzletbe, mert a piros papírdarabkáért egy ötfrankost kapott. A kisfiú is boldog volt, McKinnon azonban kutatni kezdte a bélyeg eredetét. Egy szép napon azután megtudta a georgetown-i 1856-os bélyegkiadás történetét. Most már az egész világ bélyeggyűjtői fölfigyeltek a kis vörös papírdarabra. Thomas Ridpath, akkoriban ismert liverpooli bélyegkereskedő 1882-ben siet megvásárolni a gyorsan ismertté váló ritkaságot 125 fontért. Most vált ismertté a bélyeggyűjtő fiú története. Ridpath, aki jó kereskedő volt, gondoskodott a reklámról és tényleg nyereséggel adta tovább a bélyeget 155 fontért a nagy bélyeggyűjtőnek, gróf Fercari Fülöpnek. A bélyeggyűjtő gróf kétség kívül bebizonyította a bélyeg valódiságát, sőt azt is kikutatta, hogy az az egy példány maradt meg egyedül az egész világon. A gróf meghalt és ritkasággyűjteményét a német államra

hagyta. Így került a bélyeg a német postamúzeumba. A háború után az Entente ösztönzésére a jóvátételi alap javára lefoglalták és Párisban nyilvános árverésre bocsájtották. Itt azután Hind amerikai milliomos szörnyű összegért vette meg: 7343 font sterlinget fizetett érte. A milliomos

halála után a bélyeg felesége tulajdonába ment át. Ezelőtt három évvel a bélyeget Londonban kiállították. A kis papírdarabra úgy vigyáztak a detektívek, mint a nagy aranszállítmányokra szokás. A kiállításon is állandóan két fegyveres őr állott üvegszekrénye előtt. (Ifj. Kovács)

Szerkesztői üzenetek

Budapest 53. A fiókbérlők címére érkezett nagyobb tömegű ajánlott levelekről a fiókbérlő által előállított másolópapír útján két példányban vezetett kézbesítőkönyv használata a fennálló szabályokkal nincs összhangban. Ezért kívánatos, hogy a hi-

vatal ebben az ügyben felettes igazgatóságához forduljon.

Budapest 43. Az olajtartalmú csomagküldemények postai szállítására vonatkozó megállapításaival és javaslataival az előfordult egyes esetek ismertetésével az előt-tes postaigazgatóságához forduljon.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

I., KRISZTINA-KÖRUT 12., BUDAI POSTAPALOTA, IV. EM. 446.

TELEFON: 150—597. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN: 146—500.

ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ, MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ.

MEGJELENIK HAVONKÉNT.

A kiadásért felel: Dr. LŐRINCZY GÁBOR, m. kir. postatanácsos.

URBÁNYI ISTVÁN KÖNYVNYOMDA BUDAPEST. VI., GRÓF ZICHY JENŐ-UTCA 36.
Telefon: 118—461.